

**Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің
2017 жылғы
ЕСЕБІ**

Алматы, 2018 жыл

Мазмұны

Ұлттық Банк Төрағасының мәлімдемесі	
Ұлттық Банк Төрағасының мәлімдемесі	3
Жыл қорытындысына қысқаша шолу	6
1-тарау. Экономикалық даму	7
1.1. Әлемдік экономиканың дамуы	7
1.2. Экономиканың нақты секторы	8
1.3. Инфляция және инфляциялық процестер	10
1.4. Мемлекеттік фискалдық саясат	12
1.5. Төлем балансы және сыртқы борыш	15
2-тарау. Ақша-кредит саясаты және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	19
2.1. Ақша-кредит саясаты	19
2.2. Айырбастау бағамы саясаты және валюта нарығы	21
2.3. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	23
3-тарау. Қаржы жүйесі: жай-күйі, реттеу және қадағалау	26
3.1. Банк секторы	26
3.2. Сақтандыру секторы	36
3.3. Бағалы қағаздар нарығы	40
3.4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесі	46
3.5. Төлем жүйелері және төлем қызметтері нарығы	49
3.6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау	54
3.7. Қаржы нарығының субъектілерін тарату	59
4-тарау. Ұлттық Банк қызметі	61
4.1. Валюталық реттеу және бақылау	61
4.2. Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару	64
4.3. Ұлттық қордың активтерін басқару	65
4.4. «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерін басқару	68
4.5. Эмиссиялық операциялар және қолма-қол ақша айналысы	70
4.6. Нормативтік құқықтық қызмет	72
4.7. Коммуникациялық саясат	74
4.8. Халықаралық ынтымақтастық	77
4.9. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру	79
4.10 Мемлекеттік қызметтер көрсету	80
Қосымшалар	
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің 2017 жылғы шоғырландырылған қаржылық есептілігі	

Ұлттық Банк Төрағасының мәлімдемесі

Құрметті ханымдар мен мырзалар!

Ұлттық Банк өзінің жыл сайынғы есебін ұсынып отыр. Есепте біздің 2017 жылғы жұмысымыздың нәтижелері көрсетілген.

Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету және банк секторын қалыпқа келтіру Ұлттық Банктің өткен жылғы жұмысының негізгі бағыттары болды.

Өткен жылдың қорытындысы бойынша тұрақтандыру мен қалыпқа келтіруден өсуге көшу туралы айтуға болады. Мәселен, Ұлттық Банк инфляция бойынша 7,1%-дық мақсатқа қол жеткізді, бұл 2017 жылға белгіленген 6-8%-дық нысаналы дәліздің ортасы болып табылады. Жыл бойы инфляция деңгейі белгіленген дәліз аралығында ауытқыды.

2018 жылы 5-7% мөлшерінде белгіленген инфляция дәлізін Ұлттық Банк жақын жылдары біртіндеп төмендетуді мақсат етіп қояды. Ішкі экономикада да, сол сияқты әлемдік нарықтарда да күйзелістер болмаған жағдайда, біз инфляция жаңа дәлізге кіріп, оны 2018 жыл бойы сол аралықта сақтаймыз деп күтеміз.

Валюта нарығындағы ахуал тұрақты болып қалды. Ұлттық валютаның орта мерзімді перспективадағы бағамын айқындайтын іргелі факторлар қолайлы қалыптасып, 2017 жылы теңге АҚШ долларына қатысты номиналдық көрсеткіш бойынша 0,3%-ға нығайды.

Ағымдағы операциялар шотының тапшылығы 2017 жылы 2016 жылмен салыстырғанда 40% дерлік қысқарып, 5,4 млрд АҚШ долларын құрады. Сыртқы нарықтардағы оқиғалар қолайлы дамыған және макроэкономикалық тұрақтылық сақталған жағдайда жағымды үрдіс 2018 жылы да жалғасады.

Қаржы жүйесін қалыпқа келтіру де ұлттық экономиканың және Қазақстан азаматтары әл-ауқатының өсуінің маңызды факторы болып табылады.

Ұлттық Банк 2017 жылы банк жүйесінің орнықтылығын арттыру шеңберінде Банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасын іске асыруға кірісті. Банктердің қалыпқа келтіру бағдарламасына қатысуы акционерлердің үстеме капиталдандыруға және мемлекеттік көмектің қайтарылуына бірлесе отырып қатысуы қағидаттарына негізделген. Дағдарысқа қарсы шараларды сәтті іске асырғаннан кейін біз Ұлттық Банк тарапынан қадағалауды күшейтуге көшеміз. Тәуекелге бағдарланған қадағалаудың мақсаты банктердің өте қырағы саясатын ынталандыру болып табылады. Заңнамаға тиісті түзетулерді Ұлттық Банк әзірлеп те қойды.

Бағалы қағаздар нарығының тартымдылығын арттыру шеңберінде Үкіметтің және Ұлттық Банктің қор нарығын дамыту жөніндегі 2018-2021 жылдарға арналған бірлескен іс-қимыл жоспары қабылданды, онда қор нарығын реттеуді ырықтандыру, мемлекеттің экономикаға қатысуын азайту, нарықтық бәсекелес баға белгілеуді қалыптастыру және зейнетақы активтерін басқарушылар институтын құру бөлігінде бірінші кезектегі іс-шаралар айқындалған. Шаралардың бір бөлігін Ұлттық Банк іске асырды.

Мәселен, эмитенттердің қор нарығына шығу және жеке инвесторлар үшін сауда-саттыққа қол жеткізу рәсімдерін жеңілдету, брокерлердің қызметін айтарлықтай ырықтандыру және банк холдингтерінің инвестициялық мүмкіндіктерін кеңейту Қазақстан қор биржасында бағалы қағаздармен сауда-саттықтың жандануына әкелді.

Сақтандыру нарығын дамыту үшін төрт негізгі міндетті шешуге бағытталған заң жобасы әзірленді: сақтандыру нарығының қаржылық орнықтылығын қамтамасыз ету, сақтандыру қызметтерінің өңірлік қолжетімділігінің өсуі, сақтандыру өнімдерінің сапасын арттыру және құнын төмендету, сондай-ақ сақтандыру қызметтерін тұтынушылардың құқықтарын қорғауды күшейту. Заң жобасында электрондық нысандағы сақтандыру полистерін енгізу және сақтандыру қызметтерін интернет арқылы көрсету, туристік фирмалардың жауапкершілігін сақтандырудан туристерді тікелей сақтандыруға көшу, міндеттелген сақтандыруды енгізу, сақтандыру омбудсманының қызмет аясын кеңейту, сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру жүйесін және сақтандыру шарттарының бірыңғай дерекқорын дамыту, қайта сақтандырудың тиімділігін арттыру көзделеді.

Төлем жүйелерінің көрсеткіштері экономикалық белсенділіктің калпына келу көрсеткіштерінің бірі болып табылады. 2017 жылы Ұлттық Банктің төлем жүйелері арқылы 36,6 млн транзакция жүргізілді. Төлемдер сомасы 850,6 трлн теңгеге жетті, бұл 2016 жылғы көрсеткіштен 44%-ға көп. Интернет- және мобильді банкинг арқылы жүзеге асырылатын, қолма-қол ақшасыз төлемдердің серпінді өсуі жалғасуда, электрондық ақшамен жүргізілетін операциялар көлемі ұлғаюда.

Қаржы жүйесінде жаңа технологиялардың енгізілуі киберқауіпсіздік мәселелеріне ерекше назар аударуымызға мәжбүрлейді. 2017 жылы Ұлттық Банкте Ақпараттық қауіп және киберқорғау басқармасы құрылды, оның функцияларына қаржы секторының ақпараттық және киберқауіпсіздігін қамтамасыз етудің бірыңғай саясатын әзірлеу, сондай-ақ банктерге кибершабуылдарды анықтауға және тойтаруға жәрдемдесу де кіреді.

2017 жылы біз бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілерді одан әрі жетілдіру жұмысын жүргіздік, Провизияларды (резервтерді) ХҚЕС-ке сәйкес құру қағидаларын әзірлеу осы жұмыстың қорытындысы болды. Бұдан басқа коллекторлық қызметті реттейтін заң жобалары әзірленіп, қабылданды.

2018 жылы Ұлттық Банк қаржы нарығының барлық секторларының нығаюына және өсуіне, тұтынушыларға көрсетілетін қаржылық қызметтер аясын кеңейтуге бағытталған жоспарлы жұмысты жалғастырады.

Қазақстан Республикасы Президентінің жұмыс істейтін азаматтардың кең ауқымын қолжетімді тұрғын үй ипотекасымен қамтамасыз етуге бағытталған «7–20–25. Әрбір отбасы үшін тұрғын үй сатып алудың жаңа мүмкіндіктері» бастамасын іске асыру жұмысымыздың басым бағыттарының бірі болып табылады. Осы жұмыс шеңберінде Ұлттық Банк қажетті заңнамалық және басқа да нормативтік өзгерістерді ұсынатын болады, содан

кейін біз банктер берген ипотекалық кредиттерді сатып алу үшін Ұлттық Банктің арнайы еншілес ұйымын құруға кірісеміз.

Сонымен бірге біздің алдымызда халықтың валюталық ипотекалық қарыздарының проблемаларын шешу міндеті тұр.

Ұлттық Банк ашық ақпараттық саясатты ұстанатынын растайды. Еліміздің азаматтарының жұмысымыздың нәтижесіне баға беруі біз үшін маңызды. Сондықтан да ашықтық қағидатын ұстана отырып, бұл есепте Ұлттық Банк қызметінің барлық бағыттары бойынша ақпарат беріп отырмыз.

Ұлттық Банк Төрағасы

Данияр Ақышев

Жыл қорытындысына қысқаша шолу

1. 2017 жылы ІЖӨ-нің өсуі, Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің жедел деректері бойынша, 4,0%-ды құрады. ІЖӨ өсуіне негізгі үлесті өнеркәсіп, құрылыс және ауыл шаруашылығы қосты, бұл экономикалық белсенділіктің қалыпқа келгенін білдіреді.

2. 2017 жылдың қорытындысы бойынша (өткен жылғы желтоқсанмен салыстырғанда желтоқсанда) инфляция 7,1% деңгейінде қалыптасты. Инфляциялық таргеттеу режимінде ақша-кредит саясатын жүргізу шеңберінде Ұлттық Банк бүкіл жыл бойы 2017 жылға белгіленген 6-8% аралығындағы инфляция бойынша мақсатқа сәйкес келуді қамтамасыз етті.

3. Ұлттық Банк еркін өзгермелі айырбастау бағамы режимін ұстануды жалғастыруда. 2017 жылы теңгенің бағамы іргелі факторлардың ықпалымен қалыптасты, олардың өзгермелілігі теңге бағамының бір АҚШ доллары үшін 310,40-345,00 теңге аралығында ауытқуын айқындады. 2017 жылы теңгенің биржалық бағамы 0,3%-ға нығайып, бір АҚШ доллары үшін 332,33 теңгені құрады.

4. 2017 жылы банк секторының активтері 24,2 трлн теңге болды. Сақтандыру ұйымдары активтерінің жиынтық көлемі 926,7 млрд теңгені құрады. Зейнетақы жинақтарының мөлшері 7,8 трлн теңгеге дейін ұлғайды.

5. 2017 жылы резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің көлемі 17,5 трлн теңгені құрады. Ұлттық валютадағы депозиттердің ұлғаюы және шетел валютасындағы салымдардың қысқаруы депозиттердің долларлану деңгейінің 54,5%-дан 47,7%-ға дейін төмендеуіне әкелді.

6. Банктердің экономиканы кредиттеу көлемі 2017 жылы бұрынғы 12,7 трлн теңге деңгейінде қалды. Ұлттық валютадағы кредиттер 9,4 трлн теңгеге дейін ұлғайды, ал шетел валютасындағы кредиттер 3,3 трлн теңгеге дейін төмендеді. Кредиттердің долларлану деңгейі 32,5%-дан 26,3%-ға дейін төмендеді.

7. 2017 жылы банкаралық ақша аударымдары жүйесі мен банкаралық клиринг жүйесі арқылы 850,6 трлн теңге сомаға 36,6 млн транзакция жүргізілді. 2016 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндегі төлемдер саны 3,5%-ға ұлғайып, төлемдер сомасы 44,0%-ға өсті.

Эмиссияланған төлем карточкаларының жалпы саны 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 19,4 млн бірлікті құрады. Пайдаланылатын төлем карточкаларының орташа саны 2017 жылы 8,7 млн бірлікті құрады.

8. Ұлттық Банктің жиынтық алтын-валюта резервтері 2017 жылдың қорытындысы бойынша 1,0 млрд АҚШ долларына ұлғая отырып, 30,7 млрд АҚШ долларын құрады.

9. Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры портфелінің нарықтық құны 2017 жылдың қорытындысы бойынша 61,8 млрд АҚШ долларын құрады. Ұлттық қор портфелінің кірістілігі 7,59%-ды құрады.

1-тарау. Экономикалық даму

1.1. Әлемдік экономиканың дамуы

2017 жылы дамыған елдердегі (АҚШ пен Еуропалық одақ елдері), сондай-ақ негізгі дамушы елдердегі (Үндістан мен Қытай) қолайлы жағдай тауар нарықтарында бағаның өсу қарқынының тездетуіне жағымды әсер етті. 2017 жылдың соңында Brent маркалы мұнайдың орташа алынған бағасы өзінің үш жылдағы ең жоғарғы мәніне жетіп, 64,4 АҚШ долларын¹ құрады, 2016 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда алюминий, мыс, мырыш және қорғасын бағасы 22%-дан аса², ал бидайдың бағасы 7%-ға өсті³.

Тауар нарықтарындағы ахуалдың оңтайлы дамуы шикізат тауарларын экспорттаушы елдердің, атап айтқанда Ресейдің сауда талаптарына жағымды әсер етті. Ресей экономикасы бірнеше жыл бойы санкциялық режимнің ықпалымен жұмыс істеуде және тұтастай алғанда орын алып отырған шындыққа бейімделді. Сыртқы экономикалық аяның жақсаруы, сондай-ақ ішкі тұтынудың өсуі жағдайында Ресейдің ІЖӨ-і 2017 жылы нақты көрсеткіш бойынша 2016 жылы⁴ 0,2%-ға қысқаруымен салыстырғанда 1,5%-ға ұлғайды. 2017 жылы Ресей рублінің АҚШ долларына қатысты айырбастау бағамының серпіні құбылмалы сипатта болды, бұл көбіне мұнайдың әлемдік бағасының серпінімен айқындалды. Мұнай бағасының қалпына келуі және экспорттан түскен түсімнің өсуі нәтижесінде Ресей рублі жылдың қорытындысы бойынша 5,3%-ға⁵ нығайды, айырбастау бағамы бір АҚШ доллары үшін 57,6 Ресей рублін құрады. Жылдық инфляция Ресейде 2016 жылғы 5,4%-дан 2017 жылдың қорытындысы бойынша 2,5%-ға дейін төмендеді.

2017 жылы Қытай Халық Республикасының экономикасы мемлекеттік ынталандыру, елдің сыртқы саудасындағы ахуалдың жақсаруы, ішкі тұтынушылық сұраныстың тұрақтануы және жоғары технологиялы салалардың дамуы жағдайында өркендеді. 2017 жылдың қорытындысы бойынша ІЖӨ-нің өсуі нақты көрсеткіш бойынша 6,9%-ды⁶ құрады.

Еуропалық одақтағы айтарлықтай экономикалық өсу жағымды сыртқы экономикалық факторлардың бірі болып табылады: 2017 жылы өсу қарқыны 2,5%-ды құраса, 2016 жылы ол 1,9%⁷ болған болатын. Экономиканың өсуі тұтынушылық және инвестициялық сұраныстың тұрақты болуымен, жұмыссыздықтың төмен болуымен, сондай-ақ әлемдік сауданың жылдам болуымен байланысты болды. Мұндай жағдайларда жаһандық деңгейде АҚШ долларының әлсіреуімен қатар еуроның АҚШ долларына қатысты номиналдық айырбастау бағамы 2017 жылы 14%-ға⁷ нығайды.

¹ U.S. Energy Information Administration деректері бойынша.

² Bloomberg деректері бойынша.

³ Біріккен ұлттар азық-түлік және ауыл шаруашылығы ұйымының (ФАО) деректері бойынша.

⁴ Ресей Федерациясы Федералдық мемлекеттік статистика қызметінің (Росстат) деректері бойынша.

⁵ Ресей Федерациясы Орталық банкінің деректері бойынша.

⁶ Қытай Ұлттық статистика бюросының деректері бойынша.

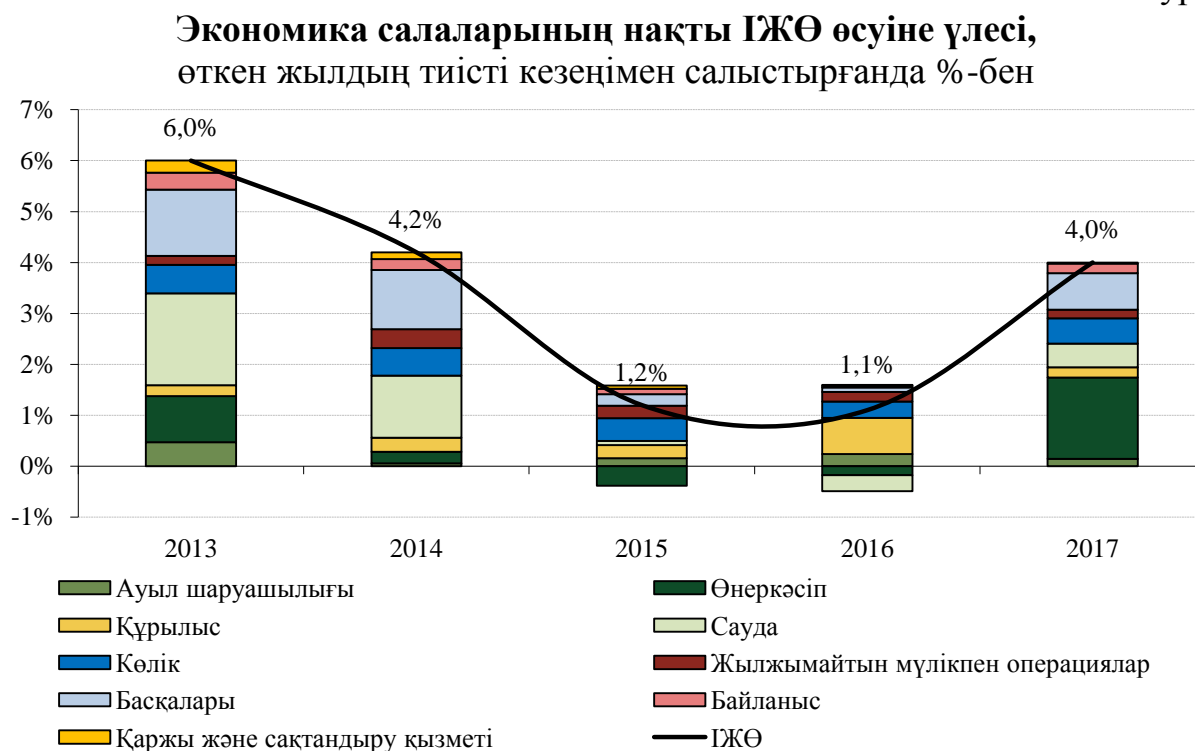
⁷ Еуростат деректері бойынша.

АҚШ-тың Федералдық резервтік жүйесі 2017 жылы базалық пайыздық мөлшерлемені жылдық 0,5-0,75%-дан 1,25-1,5%-ға дейін үш рет көтерді. Ақша-кредит саясатын қатандату туралы шешім АҚШ-тың еңбек нарығын тұрақтандыруға және инфляцияны белгіленген дәлізге дейін тездетуге деген ұмтылысымен, сондай-ақ протекционистік және ынталандырушы фискалдық саясатпен байланысты болды. АҚШ экономикасында болған оқиғалар Қазақстан экономикасына жанама әсер еткенін атап өткен жөн, ол көбіне валюталық арна арқылы, атап айтқанда АҚШ долларының негізгі әлемдік валюталарға қатысты нығаюымен іске асырылды.

1.2. Экономиканың нақты секторы

2017 жылы Қазақстан экономикасының 2016 жылмен салыстырғанда айтарлықтай тез өсуі байқалды. Жедел деректер бойынша, 2017 жылы Қазақстанның ІЖӨ-і нақты көрсеткіш бойынша 4,0%-ға ұлғая отырып, ағымдағы бағалармен 51,6 трлн теңгеге жетті (1.2.1-сурет).

1.2.1-сурет

ІЖӨ-нің өсуіне айтарлықтай үлесті өнеркәсіп қосты, оның өндіріс көлемінің өсуі 2017 жылы 7,1%-ды құрады. Қашаған және Теңіз кен орындарында өңделмеген мұнайды, сондай-ақ қара және түсті металдар кендерін өндіруді кеңейту тау-кен өнеркәсібі өндірісі көлемінің 9,3%-ға ұлғаюына әкелді. Өңдеуші өнеркәсіптегі 5,1%-ға өсу металлургиядағы (5,9%), машина жасаудағы (5,6%), мұнай өңдеудегі (5,0%), тағам өнімдерін өндірудегі (4,1%) өндірістің ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

Салаларға қолдау көрсетілетін үкіметтік бағдарламаларды іске асыру құрылыстағы (2017 жылы 1,9%-ға өсу) және ауыл шаруашылығындағы (2,9%) өсудің маңызды факторы болды. Өнімді біртіндеп әртараптандыру процесі ауыл шаруашылығы үшін жағымды үрдіс болды. Мәселен, егістік алқаптардың жалпы ұлғаюы (1,7%-ға) аясында бұршақ және майлы дақылдарға қарағанда олардың бидай үшін азайғаны байқалды.

Бөлшек (6,3%-ға) және көтерме (1,5%-ға) тауар айналымының өсуі нәтижесінде сауда көлемінің ұлғаюы 3,2%-ды құрады. Бөлшек сауданың жандануы халықтың 2017 жыл бойы нақты ақшалай кірісінің төмендегеніне қарамастан, тұтынушылық кредиттеудің өсуі аясында халық шығыстарының бірқалыпты қалыпқа келуімен қамтамасыз етілді.

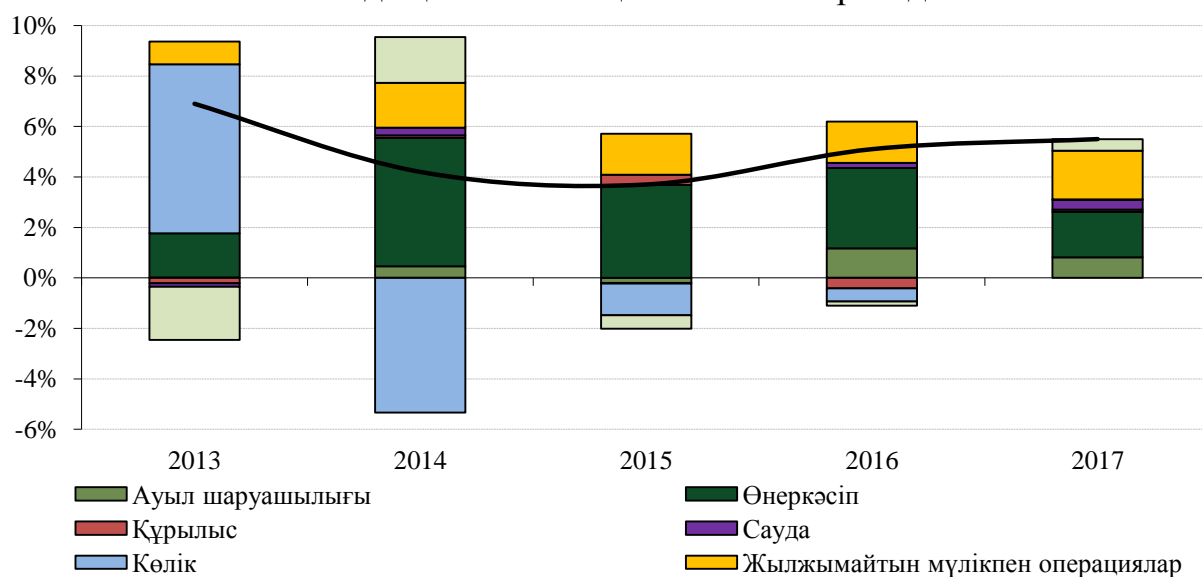
Минералдық ресурстарды өндірудің өсуі, сондай-ақ саудадағы жағымды серпін жағдайында көлік және қоймаға жинау қызметтерін көрсетудің өсуі 4,8%-ды құрады. Ақпарат және байланыс саласындағы көлемнің ұлғаюының (3,3%) негізгі көзі интернет желісі арқылы қызметтер көрсетудің өсуі болды.

2017 жылы негізгі капиталға инвестициялар көлемі 5,5%-ға (2016 жылы 5,1%-ға) ұлғайды (1.2.2-сурет). Инвестициялардың түсу көлемінің ұлғаюы ауыл шаруашылығында (29,3%-ға), саудада (21,8%), тұру және тамақтану бойынша қызметтерде (57,3%), жылжымайтын мүлікпен операцияларда (18,5%) және өнеркәсіпте (3,8%) тіркелді. Негізгі капиталға инвестициялардың құрылымында едәуір үлесті тау-кен өндіру өнеркәсібі (34,0%), көлік және қоймаға жинау (14,1%), жылжымайтын мүлікпен операциялар (13,0%) алды.

1.2.2-сурет

Негізгі капиталға инвестициялардың өсуіне экономика салаларының үлесі,

өткен жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда %-бен

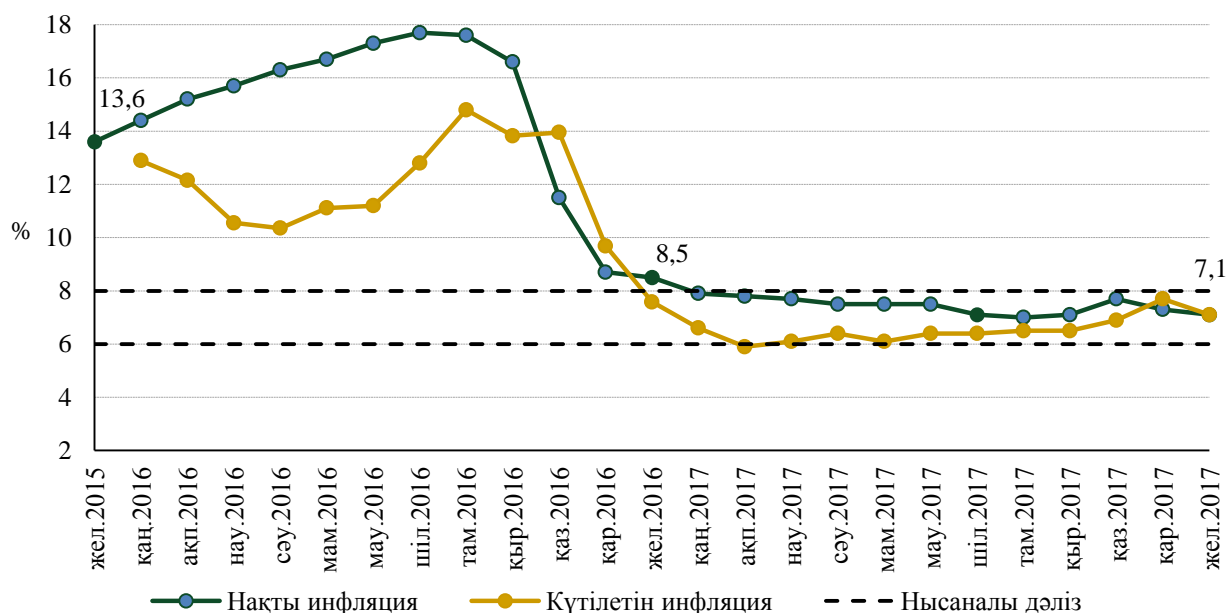
Негізгі капиталға инвестицияларды қаржыландырудың негізгі көзі бұрынғыша кәсіпорындардың меншікті қаражаты болып отыр, оның инвестициялардың жалпы көлеміндегі үлесі 68,7%-ды құрады.

1.3. Инфляция және инфляциялық процестер

2017 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстандағы инфляция өткен жылғы 8,5%-бен салыстырғанда 7,1%-ды (желтоқсанда өткен жылдың желтоқсанымен салыстырғанда) құрады. Инфляцияның деңгейі бүкіл жыл бойы белгіленген 6-8% нысаналы дәліз шеңберінде болды (1.3.1-сурет). 2017 жылғы орташа жылдық инфляция 2016 жылғы көрсеткішпен салыстырғанда іс жүзінде екі есе төмендей отырып, 7,4%-ды құрады.

1.3.1-сурет

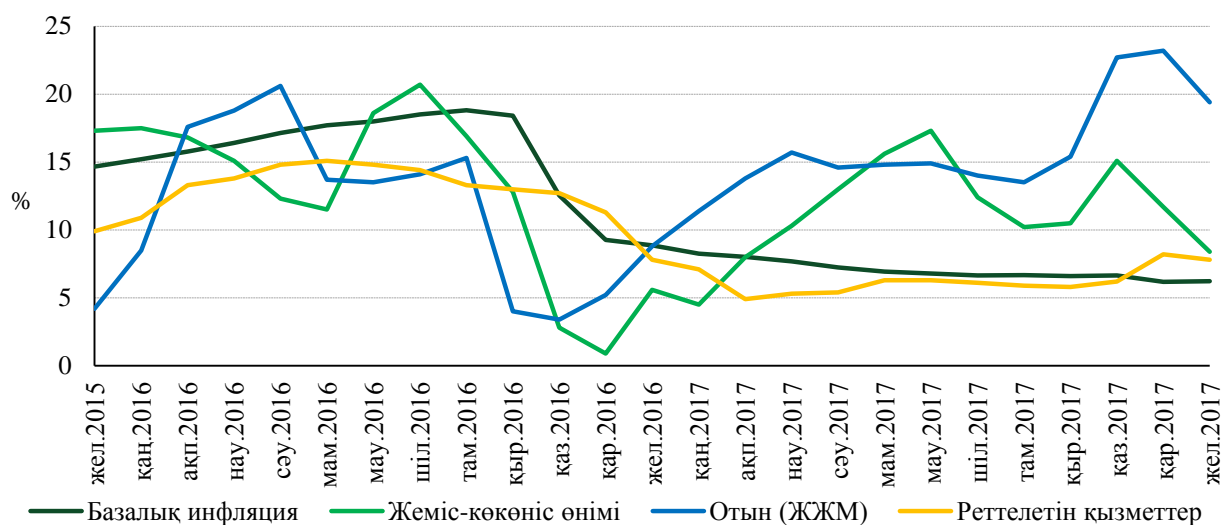
Нақты және күтілетін инфляция серпіні

Инфляцияның бәсеңдеуіне сыртқы инфляциялық аясының әлсіреуі, әлемдік шикізат және азық-түлік нарықтарындағы тұрақты ахуал, ауылшаруашылық нарықтарының ішкі конъюнктурасы себепші болды. Бұдан басқа, халықтың нақты кірістерінің теріс серпініне байланысты жиынтық сұраныстың шектеулі кеңеюі инфляциялық процестерді тежейтін фактор болды.

Инфляцияның серпіні жекелеген кезеңдерде айтарлықтай дәрежеде уақыт факторларының (ішкі азық-түлік нарығындағы, энергия ресурстары нарығындағы ұсыныс күйзелістері) ықпалында болды. Құбылмалы құрауыштарды (жеміс-көкөніс өнімі, энергия тасымалдағыштар және реттелетін тарифтер) есептемегенде базалық инфляцияның көрсеткіші 2016 жылғы желтоқсандағы 8,9%-дан 2017 жылдың соңындағы 6,2%-ға дейін бірқалыпты төмендеді (1.3.2-сурет).

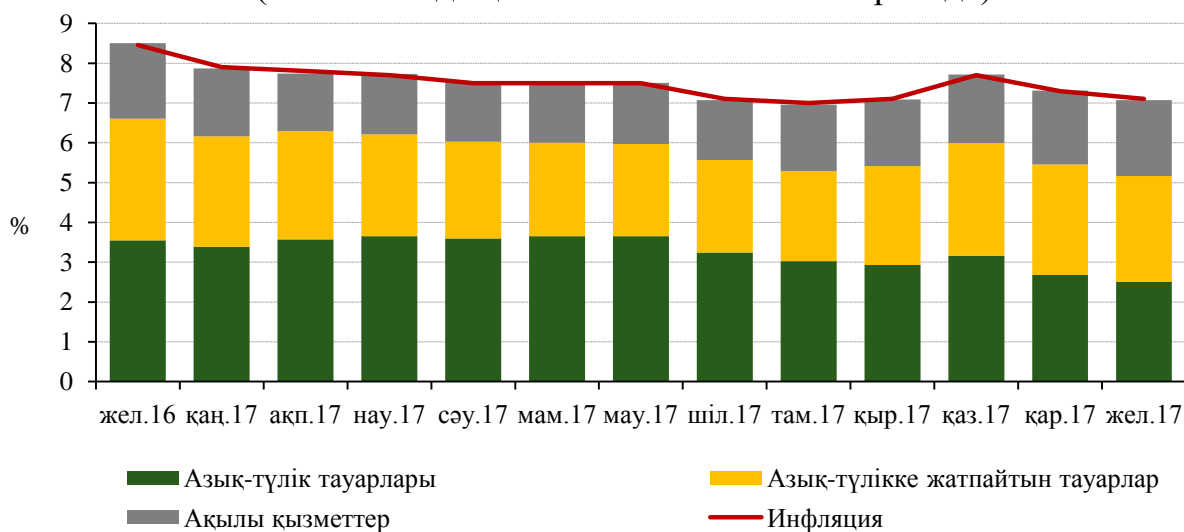
Базалық инфляцияның және инфляция құрауыштарының серпіні

Халықтың инфляциялық күтулері 2017 жылы инфляция бойынша мақсаттарға қол жеткізу үшін жоғары тәуекелдерді жасай отырып, құбылмалы және жекелеген тауарлар мен қызметтер нарықтарындағы ахуалдың ықпалына ұшыраған болып қалды. Соған қарамастан, жылдың соңында олардың төмендеу үрдісі байқалды және халықтың инфляциялық күтулерін сандық бағалау 2017 жылғы желтоқсанда 7,1%-ды құрады.

Инфляция құрылымында айтарлықтай үлесті (2,7 пайыздық тармақ) азық-түлікке жатпайтын тауарлар бағасының 8,9%-ға өсуі қосты. Азық-түлік тауарларының бағасы 6,5%-ға көтерілді (үлесі – 2,5 пайыздық тармақ). Ақылы қызметтердің инфляцияға үлесі 1,9 пайыздық тармақты құрады, бір жылда 5,9%-ға қалыпты өскенін көрсетті (1.3.3-сурет).

Негізгі топтардың тұтынушылық бағалар индекcіндегі үлесі (өткен жылдың тиісті айымен салыстырғанда)

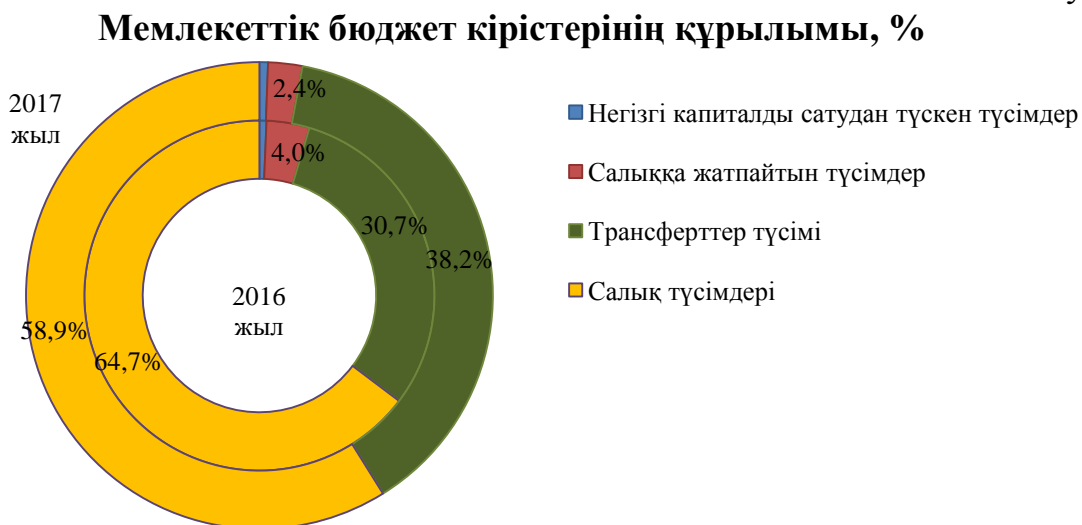

2017 жылы экономиканың нақты секторындағы бағалар өсуінің бәсеңдегені байқалды. Өндірушілердің ішкі нарыққа босатылатын өнеркәсіп өнімінің бағасы 9,5%-ға (2016 жылы 20,6%-ға) көтерілді. Ауылшаруашылығының өнімі 2,6%-ға (7,5%-ға) қымбаттады. Көтерме саудада бағаның 6,3%-ға (11,8%-ға) көтерілгені байқалды. Сыртқы сауда құрылымында импорттық тауарлардың теңге баламасымен көрсетілген бағасының өсу қарқыны екі есе – 2016 жылғы 16,4%-дан 6,8%-ға дейін, оның ішінде ЕАЭО елдерінен әкелінген өнімдер бағасының өсу қарқыны 14,7%-ға (27,8%) қысқарды. Импортталатын өнімнің құны көбінесе азық-түлік тауарлары санатында төмендеді.

1.4. Мемлекеттік фискалдық саясат

2017 жылы Үкімет тарапынан қабылданған елдің экономикасы мен банк секторын қолдау жөніндегі қосымша шаралар осы шараларды қаржыландыру үшін Ұлттық қордан трансферттердің қосымша көлемін тарту қажеттілігіне әкелді. Осыған байланысты, өткен жылмен салыстырғанда Ұлттық қордан бөлінген кепілдік берілген және нысаналы трансферттердің мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымындағы үлесі өсті (1.4.1-сурет).

1.4.1-сурет

Салық түсімдерінің құрылымына ең үлкен үлесті 24,4% қосылған құн салығы, 22,6% корпоративтік табыс салығы және 11% жеке табыс салығы енгізді, басқа салықтардың үлесі 18,8%-ды құрады.

2016 жылмен салыстырғанда мемлекеттік бюджеттің кірістері 24,3%-ға, оның ішінде салық түсімдері 13,1%-ға өсті. Салықтардың құрылымында аса үлкен серпінді халықаралық сауда мен сыртқы операцияларға салынған 25,8% салық түсімдері (мұнайға салынатын экспорттық кеден бажы мөлшерлемесінің бір тонна үшін 35 АҚШ долларынан 50 АҚШ долларына дейін көтерілуі нәтижесінде) және 24,7% акциздер (акциз мөлшерлемесінің темекі өнімдеріне 24%-ға және алкоголь өнімдеріне 45%-ға көтерілуіне

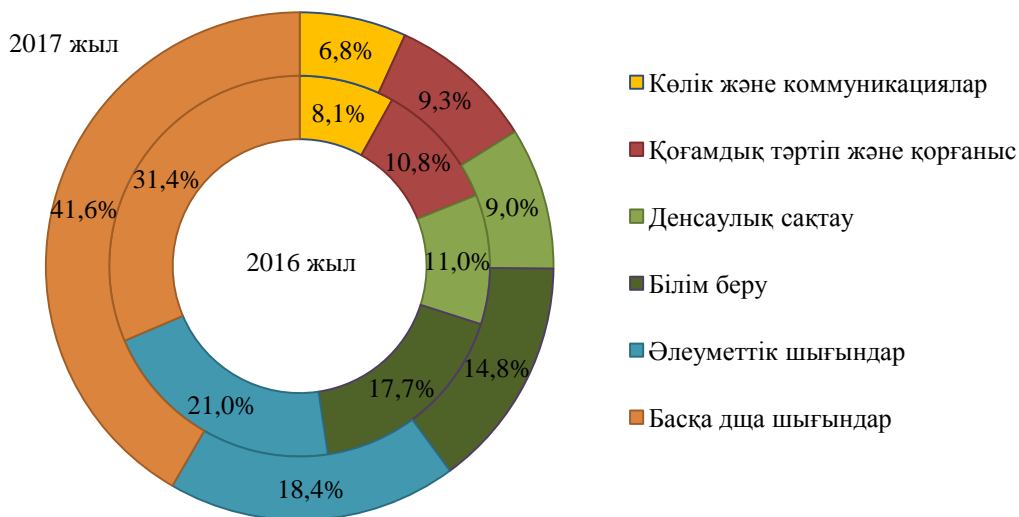
байланысты) көрсетті. Табиғат және басқа ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер 15,3%-ға (әлемдік нарықтық баға конъюнктурасының жақсаруы нәтижесінде), қосылған құн салығы бойынша түсімдер 11,3%-ға (ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің аумағынан тауарлар импорты көлемінің ұлғаюы есебінен) өсті. Корпоративтік табыс салығы бойынша түсімдер көлемі 7,1%-ға, жеке табыс салығы бойынша түсімдер көлемі 8,4%-ға, әлеуметтік салық бойынша түсімдер көлемі 8,7%-ға көтерілді.

Бюджетке Ұлттық қордан кепілдік берілген трансфердің түсімі 2,9 трлн теңгеге дейін 36,5%-ға, нысаналы трансферттің түсімі 1,5 трлн теңгеге дейін 2,1 есе ұлғайды. Трансферттер тарту қажеттілігі елдің банктік секторын қолдау үшін «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-ты 2 трлн теңге мөлшерде капиталдандыру қажеттілігімен, сондай-ақ индустриалдық-инновациялық және инфрақұрылымдық жобаларды іске асырумен байланысты болды.

Нәтижесінде, мемлекеттік бюджеттің 2017 жылғы шығыны 2016 жылмен салыстырғанда 32,3%-ға өсті. Дәстүрлі түрде мемлекеттік шығыстардың бенефициарлары болып табылатын баптар бойынша айтарлықтай өсу байқалды. Білім беру шығындары 10,4%-ға, денсаулық сақтау шығындары 8,5%-ға, әлеуметтік көмек пен қамсыздандыру шығындары 16,4%-ға өсті (1.4.2-сурет). Бұл ретте өндіріс, сәулет, қала салу және құрылыс қызметінің шығындары айтарлықтай төмендеді (35,7%-ға).

1.4.2-сурет

Мемлекеттік бюджет шығындарының құрылымы, %

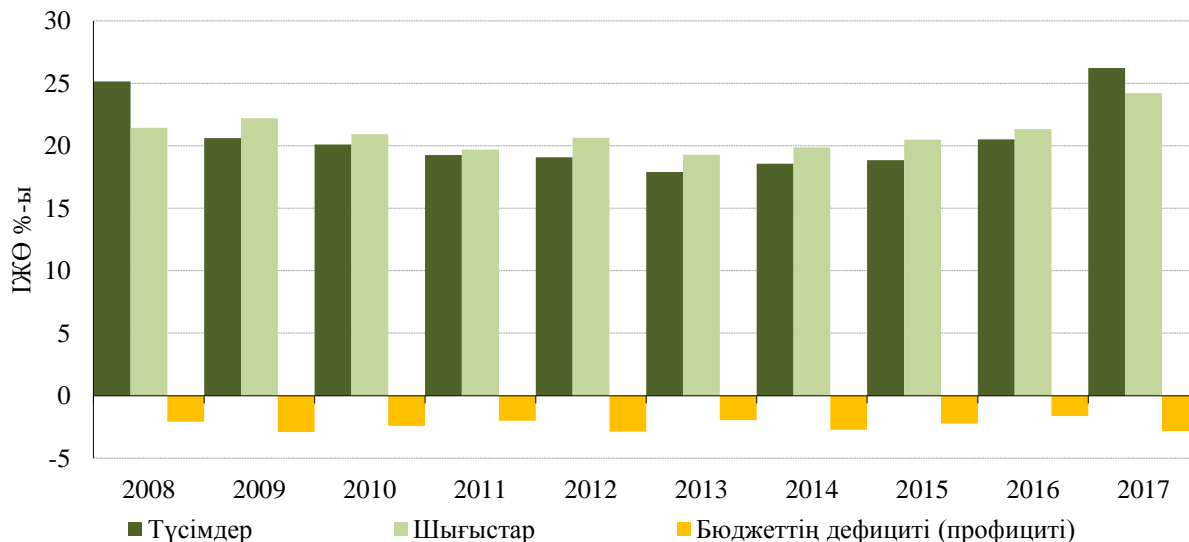

Ұлттық қордың қаражаты 2017 жылдың қорытындысы бойынша бір жылда 4,1%-ға төмендей отырып 20,6 трлн теңгені құрады. Трансферттер алу Ұлттық қорға түсімдердің ұлғаюымен өтелген жоқ. Ұлттық қорға мұнай секторының кәсіпорындарынан тікелей салықтар түрінде түскен түсімдер 2016 жылмен салыстырғанда мұнайдың әлемдік бағасының көтерілуі аясында мұнай өндіруші кәсіпорындардың түсімдері мен кірістерінің өсуі нәтижесінде 77,1%-ға ұлғайды.

Мемлекеттік бюджеттің тапшылығы 2017 жылдың қорытындысы бойынша 1,5 трлн теңгені немесе ІЖӨ-нің 2,8%-ын құрады (1.4.3-сурет). Мұнайға жатпайтын тапшылық ІЖӨ-нің 11,4%-ы деңгейінде қалыптасты.

1.4.3-сурет

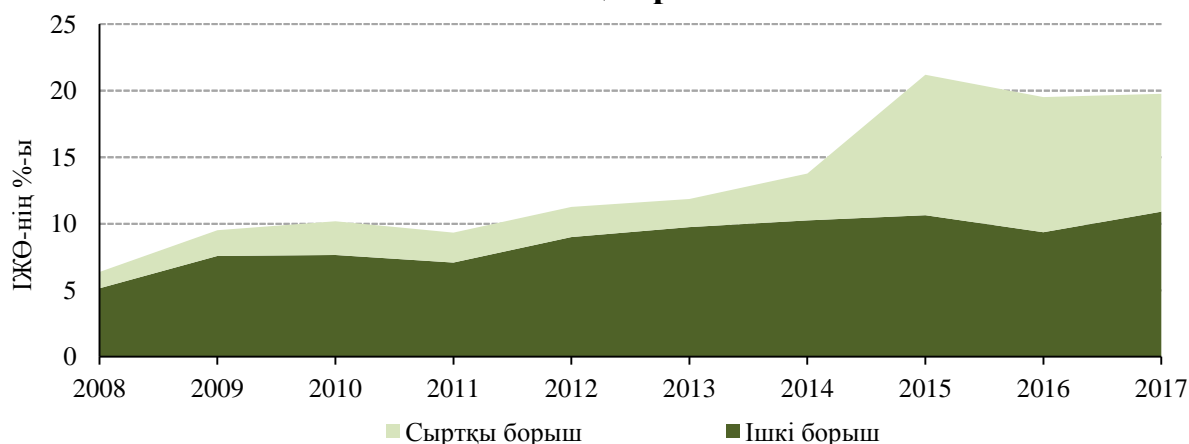
Мемлекеттік бюджеттің орындалуы

2017 жылдың қорытындысы бойынша сыртқы мемлекеттік борыш 2016 жылғы деңгеймен салыстырғанда 0,8%-ға төмендей отырып, 13,7 млрд АҚШ долларын құрады (1.4.4-сурет). Үкіметтің сыртқы борышының жалпы сомасындағы негізгі үлесті еурооблигациялар, сондай-ақ Халықаралық қайта құру және даму банкі мен Азия даму банкінің сыртқы қарыздары құрады. Үкіметтің ішкі борышының 32,1%-ға өскені байқалды, ол 2017 жылдың қорытындысы бойынша 5,6 трлн теңгені немесе ІЖӨ-нің 10,9%-ын құрады.

1.4.4-сурет

Үкіметтің борышы

1.5. Төлем балансы және сыртқы борыш

Мұнайдың әлемдік бағасының серпіні, Ұлттық қордың қаражатын банк жүйесін қалыпқа келтіру үшін пайдалану, резиденттердің борыштық міндеттемелерді өтеуі 2017 жылы төлем балансының жай-күйіне әсер еткен айқындаушы факторлар болды.

2017 жылы мұнайдың әлемдік бағасы барынша тұрақты болды, мұнайдың орташа құны өткен жылмен салыстырғанда өсті, нәтижесінде ағымдағы шот тапшылығының қалыпты қысқаруы байқалды. ІЖӨ нақты өсу қарқыны жаңарған кезде ағымдағы операциялар шотының тапшылығы ІЖӨ-нің 3,4%-ын, 2016 жылы 6,5%-ын құрады.

2017 жылдың қорытындысы бойынша ағымдағы операциялар шотының тапшылығы 2016 жылғы көрсеткішпен салыстырғанда 40%-ға жуық төмендей отырып, 5,4 млрд АҚШ долларын құрады (1.5-бөлімге 1-қосымша, 1.5.1-кесте).

Ағымдағы шот жай-күйінің жақсаруына сауда балансының оң сальдосының екі есе өсуі себепші болды, ол 17,4 млрд АҚШ долларын (2016 жылы – 9,2 млрд АҚШ доллары) құрады. Бұл ретте 2017 жылғы 4-тоқсанда сауда балансының оң сальдосы соңғы үш жылда 5 млрд АҚШ долларынан асты (2015 жылдан бастап сауда балансы сальдосының тоқсандық көрсеткіші 1,8 – 4,3 млрд АҚШ доллары мөлшерінде өзгеріп отырды).

Brent сұрыпты мұнайдың әлемдік бағасы 2017 жылы орташа алғанда бір баррель үшін 54,4 АҚШ долларын құрады, бұл 2016 жылғы көрсеткіштен (бір баррель үшін 44,0 АҚШ доллары) 23,5% жоғары. Нәтижесінде тауарлар экспорты бір жылда 32,3%-ға немесе 12,0 млрд АҚШ долларына ұлғайып, 49,3 млрд АҚШ долларын құрады. Мұнай мен газ конденсаты экспортының құны (экспорттың жалпы құнының 55,0%-ы) келісімшарттық бағалардың өсуі есебінен және сол сияқты сандық жеткізулердің, оның ішінде «Қашаған» кен орнындағы өндірісті іске қосуға байланысты ұлғаюы есебінен 37,8%-ға өсті. Қара және түсті металдың экспорты тиісінше 52,2%-ға және 27,3%-ға өсті.

Тауарлар экспортының өсу қарқыны импорттың өсу қарқынынан екі еседен астам асты, импорт 2017 жылы 13,5%-ға өсіп, 31,8 млрд АҚШ долларын құрады. 2017 жылдың қорытындысы бойынша барлық негізгі тауар номенклатурасы бойынша импорттың өсуі болды. Азық-түлікке жатпайтын тауарларды әкелу бойынша 22,5%-ға барынша ұлғаюы болды. Аралық өнеркәсіптік тауарларды әкелу 15,4%-ға, ал инвестициялық тауарларды әкелу 13,9%-ға өсті. Негізгі сауда әріптестері Ресей мен Қытай бойынша импорттың ұлғаюы тиісінше 23,5%-ды және 27,9%-ды құрады.

Тауар экспортынан түскен түсімдер шетелдік тікелей инвесторлар кірістерінің 16,3 млрд АҚШ долларына дейін 41,9%-ға өсуіне себепші болды. Бейрезиденттердің тікелей инвестициялардан түскен кірістерінің үштен бірі Қазақстанның еншілес кәсіпорындарын қаржыландыруға жұмсалды. Тікелей инвестициялау қатынастарымен байланысты емес кредиторларға сыйақы

төлеу 8,4%-ға ұлғайып, 2,6 млрд АҚШ долларын құрады. Жалпы алғанда, бастапқы кірістердің теріс сальдосы 17,9 млрд АҚШ долларын құрады (2016 жылы – 12,9 млрд АҚШ доллары).

Халықаралық қызмет көрсету балансының тапшылығы 4,4 млрд АҚШ долларын құрады, бұл 2016 жылғы көрсеткіштен 7,2%-ға төмен. Төмендеу қызметтер экспорты 2,1%-ға ұлғайған кезде қызметтер импортының 1,9%-ға қысқаруы есебінен болды.

Қаржы шоты (Ұлттық Банктің резервтік активтерімен операцияларды қоспағанда) 2017 жылы 5,7 млрд АҚШ доллары теріс сальдомен қалыптасты (2016 жылы – 8,4 млрд АҚШ доллары). Активтердің өсуімен салыстырғанда міндеттемелердің барынша жоғары өсу қарқыны қаржы операциялары бойынша капиталдың таза әкелінуін немесе «қалған елдерден таза қарыз алуды» қамтамасыз етті. Алайда 2017 жылғы 4-тоқсанда қаржы шотының операциялары бойынша 0,7 млрд АҚШ доллары мөлшерінде таза әкетілу (оң сальдо) тіркелді.

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша капиталдың таза әкелінуі (теріс сальдо) 3,8 млрд АҚШ долларын құрады (2016 жылы 13,3 млрд АҚШ доллары). Тікелей инвестициялау операциялары бойынша резиденттер активтерінің өсімі 695,9 млн АҚШ долларын құрады. Алғашқы үш тоқсан ішінде активтер Қазақстан кәсіпорындарының шетелдік еншілес ұйымдарының капиталын ұлғайтуы және резиденттердің өздерінің шетелдік негізгі компанияларын кредиттеуі нәтижесінде жалпы 2,1 млрд АҚШ долларына ұлғайды. Алайда 2017 жылғы 4-тоқсанда активтер шетелдік үлестес компаниялардың Қазақстан кәсіпорындары алдындағы өздерінің борыштық міндеттемелерін өтеуі, сондай-ақ резиденттің шетелдік компанияға қатысу үлесін сатуы салдарынан 1,4 млрд АҚШ долларына төмендеді.

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша міндеттемелердің 2017 жылы 4,5 млрд АҚШ долларына таза өсуі негізінен шетелдік инвесторлардың еншілес ұйымдарының капиталына салымдармен және шетелдік инвесторлардың кірістерін қайта инвестициялаумен қамтамасыз етілді. Сонымен қатар, екінші жартыжылдықта Қазақстан кәсіпорындарының фирмааралық берешектерін өтеуі тіркелді.

Шетелдік тікелей инвестициялардың жалпы әкелінуі 2017 жылы 20,8 млрд АҚШ долларын құрады (2016 жылы – 20,9 млрд АҚШ доллары). Шетелдік тікелей инвестициялардың салымдары өңделмеген мұнай және табиғи газ өндіру және геологиялық барлау және зерттеулер жүргізу қызметі қамтылатын мұнай-газ саласында 9,7 млрд АҚШ долларын, металлургия өнеркәсібінде 4,5 млрд АҚШ долларын, көтерме және бөлшек саудада, автокөлік жөндеу саласында 3,1 млрд АҚШ долларын құрады.

Портфельдік инвестициялар бойынша 5,4 млрд АҚШ доллары болатын капиталдың таза әкелінуі (теріс сальдо) (2016 жылы 0,7 млрд АҚШ доллары болатын таза әкетілу) негізінен, Ұлттық қордың шетелдік бағалы қағаздарын сату, сондай-ақ Қазақтан кәсіпорындары мен банктерінің 4,6 млрд АҚШ доллары болатын жалпы сомаға еурооблигацияларын шығару есебінен

тіркелді. 2017 жылғы 4-тоқсанда резиденттердің (оның ішінде Ұлттық қордың және «БЖЗҚ» АҚ-тың) шетелдік бағалы қағаздармен орналастырылған шетелдік активтерінің 2,3 млрд АҚШ долларына өскені тіркелді.

«Басқа инвестициялар» бабында көрсетілген орта және ұзақ мерзімді борыштық құралдар бойынша 2017 жылы капиталдың 0,5 млрд АҚШ доллары болатын (2016 жылы – 4,2 млрд АҚШ доллары) таза әкелінуі бейрезиденттердің резиденттер алдындағы кредиттер мен қарыздар бойынша міндеттемелерін өтеуі есебінен резиденттер активтерінің қысқаруымен негізделді.

Қысқа мерзімді борыштық құралдар бойынша капиталдың таза әкетілуі 3,9 млрд АҚШ долларын құрады (2016 жылы – 8,4 млрд АҚШ доллары). Әкетілуге банктік емес кәсіпорындардың шетелдік шоттардағы активтерінің өсуі, сондай-ақ халықтың қолындағы қолма-қол шетел валютасының ұлғаюы себепші болды.

Төлем балансының операциялары бойынша резервтік активтер (Ұлттық қордың активтерін есептемегенде) 2017 жылы 1,6 млрд АҚШ долларына қысқарып, 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 30,7 млрд АҚШ долларын құрады, бұл Қазақстанның тауарлар мен көрсетілетін қызметтер импортының 8,6 айын қаржыландыруды қамтамасыз етеді.

2018 жылғы 1 қаңтарда Қазақстан Республикасының сыртқы борышы 167,5 млрд АҚШ долларын құрады, оның 7,8%-ы немесе 13,0 млрд АҚШ доллары – мемлекеттік сектордың сыртқы борышы, 3,9% немесе 6,5 млрд АҚШ доллары – «Банктер» секторының сыртқы борышы, 26,0% немесе 43,5 млрд АҚШ доллары – «Басқа секторлардың» тікелей инвестициялармен байланысты емес берешегі, ал қалған 62,4% немесе 104,5 млрд АҚШ доллары – осы сектордың фирмааралық берешегі (1.5-бөлімге 2-қосымша, 1.5.2-кесте).

Елдің сыртқы борышының көлемі 2017 жылы 3,9 млрд АҚШ долларына, негізінен «Басқа секторлардың» сыртқы міндеттемелерінің 4,7 млрд АҚШ долларына өсуі есебінен ұлғайды (2016 жылғы ұлғаюы – 10,2 млрд АҚШ доллары), бұған мұнай-газ компанияларының еурооблигацияларын орналастыру, сондай-ақ өндіруші және құрылыс компанияларының сырттан қарыз тартуы себепші болды.

Үкіметтің сыртқы борышы 2017 жылы іс жүзінде өзгерген жоқ, себебі мемлекеттік сыртқы қарыздарды өтеу тәуелсіз еурооблигациялардың нарықтық құнының өсуімен теңестірілді. «Банктердің» (банктер және «Қазақстанның Даму банкі» АҚ) сыртқы борышы еурооблигацияларды және сыртқы қарыздарды жоспарлы өтеу есебінен 0,7 млрд АҚШ долларына қысқарды. Ұлттық Банктің сыртқы міндеттемелері бейрезиденттер тарапынан қысқа мерзімді ноттарға сұраныс есебінен 170,0 млн АҚШ долларына ұлғайды.

Сыртқы борыштың өсу қарқынының қысқаруы, ІЖӨ-нің және тауарлар мен қызметтер экспортының өсуі сыртқы борыштың салыстырмалы өлшемдерінің жақсаруына себепші болды: сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы 2017 жылдың қорытындысы бойынша 105,9%-ды құрады.

(2016 жылдың қорытындысы бойынша – 119,2%), ал сыртқы борыштың тауарлар мен қызметтер экспортына қатынасы 300,5%-ды құрады (2016 жылдың қорытындысы бойынша – 375,6%) (1.5-бөлімге 3-қосымша, 1.5.3-кесте).

Қазақстанның таза сыртқы борышы 2017 жылы 45,7 млрд АҚШ долларына дейін 7,7 млрд АҚШ долларына ұлғайды және ІЖӨ-нің 28,9%-ын құрады.

Мемлекеттік сектор және «Банктер» секторы қалған әлемге қатысты таза кредитор позициясын (тиісінше 55,6 және 0,6 млрд АҚШ доллары), ал «Басқа секторлар» таза борышкер позициясын (101,9 млрд АҚШ доллары) сақтап отыр.

2-тарау. Ақша-кредит саясаты және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

2.1. Ақша-кредит саясаты

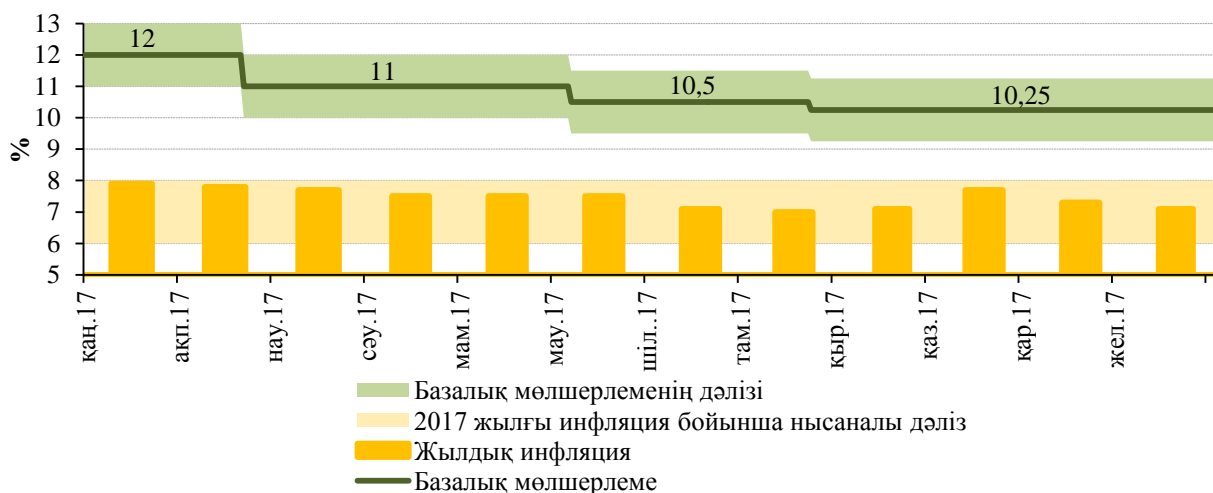
Ұлттық Банктің негізгі мақсаты Қазақстан Республикасында баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады. Осыған байланысты Ұлттық Банктің негізгі күштері инфляция бойынша нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізуге бағытталды, олар 2017 жылы нысаналы дәліздің 6-8% шегінде айқындалды.

Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты инфляциялық таргеттеу режимінде жүргізіледі. Базалық мөлшерлеме негізгі құрал болып қалады. 2017 жылы базалық мөлшерлеме бойынша шешім инфляцияның серпінімен, оның болжамды өлшемдерге сәйкес болуымен, сондай-ақ орта мерзімді кезеңге арналған бағамен айқындалды. Ұсыныстар тарапындағы (ішкі азық-түлік нарығында және энергия ресурстары нарығында) күйзелістерден болған инфляция деңгейіндегі ауытқулар базалық мөлшерлемені өзгерту бойынша шешімге әкелген жоқ, себебі олар қысқа мерзімді сипатта болды. Жекелеген кезеңдерде, әсіресе жылдың екінші жартысында, қысқа мерзімді инфляцияның көтерілуі нәтижесінде Ұлттық Банк, консервативтік тәсілге орай, базалық мөлшерлемені төмендету саясатын жалғастыру туралы шешімді кейінге қалдырды.

2017 жылы Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты инфляциялық процестердің ағымдағы және болжамды үрдісін ескере отырып, базалық мөлшерлеменің біртіндеп төмендеуіне бағытталды. Нәтижесінде бір жылда оның деңгейі 12,00%-дан 10,25%-ға дейін: 21 ақпаннан бастап – 12%-дан 11%-ға дейін, 6 маусымнан бастап – 10,5%-ға дейін, 22 тамыздан бастап – 10,25%-ға дейін төмендеді. Бұл ретте пайыздық дәліз жыл бойы өзгерген жоқ және базалық мөлшерлеме деңгейінен +/-1% болды (2.1.1-сурет).

2.1.1-сурет

Базалық мөлшерлеменің траекториясы және жылдық инфляцияның деңгейі

2017 жыл бойы Ұлттық Банк жүргізетін ақша-кредит саясатының сипаты өзгерді. Қалыпты-қатаң ақша-кредит саясаты жылдың бірінші жартысында кейіннен бейтарап саясатқа ауысты. Нақты базалық мөлшерлеме (яғни жылдық шектегі инфляцияның болжамды деңгейіне түзетілген базалық мөлшерлеменің номиналдық мәні) экономикалық өсудің ұзақ мерзімді әлеуеттік қарқынымен сәйкес келетін деңгейде қолдау тапты.

Саясаттың осындай сипаты жылдық инфляцияны нысаналы диапазон шегінде тежеуді қамтамасыз етті. Барынша қатаң сипат экономикалық өсу қарқынының төмендеуіне, кредиттік нарық стагнациясының тереңдеуіне және әлсіз тұтынушылық сұраныс талаптарымен инфляция деңгейінің барынша күрт және орынсыз төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Шетел валютасымен номинирленген құралдардан түскен қаражатты жалғасып отырған теңгелікке қайта аударудың, сондай-ақ кредиттеудің шектеулі өсуі кезінде ынталандырушы фискальдық саясаттың ықпалымен ақша нарығы өтімділіктің құрылымдық профициті жағдайларында жұмыс істеді. Инфляциялық тәуекелдерді ықтимал сатуды шектеу үшін Ұлттық Банк артық өтімділікті алу бойынша операцияларды жүргізді. Артық өтімділіктің негізгі көлемі айналыс мерзімі 7 күннен бір жылға дейін қысқа мерзімді ноттардың аукциондары арқылы жинақталды. Бұдан басқа, Қазақстан қор биржасында ақша-кредит саясатының тұрақты қол жетімді құралдары – Ұлттық Банктің 1 күндік және 7 күндік депозиттері және мерзімі 1 күн кері РЕПО операциялары қолданылды.

Ақша-кредит саясатының операциялық шаралары ақша нарығы мөлшерлемелерінің тұрақтылығын, сондай-ақ базалық мөлшерлеменің пайыздық дәлізінің ішінде TONIA таргеттелетін мөлшерлемесін ұстап қалуды қамтамасыз етті. Бұл ретте банктердің қысқа мерзімді өтімділігінің айтарлықтай профицитінің ықпалымен нысаналы мөлшерлеме берілген дәліздің төменгі шегіне жақын болды.

Ақша құны бойынша бағдарды барынша ұзақ мерзімді кезеңдерге ұсыну үшін Ұлттық Банк Қаржы министрлігімен бірлесіп кірістіліктің тәуекелсіз қисығын қалыптастыру бойынша жұмыс жүргізді, ол пайыздық мөлшерлемелер бойынша нарықтық күтулердің индикаторы болып табылады. Қаржы құралдарының кірістілігі бойынша бағдарларды ұзақ мерзімге (10 жылдан астам) қалыптастыру үшін 2017 жылғы тамызда Ұлттық Банктің меншікті портфелінен айналыс мерзімі 12, 15 және 17 жыл ұзақ мерзімді мемлекеттік бағалы қағаздарды сату жүзеге асырылды. Қаржы министрлігі айналыс мерзімі 2 жылдан 15 жылға дейін мемлекеттік бағалы қағаздарды шығарды. Нәтижесінде 2016 жылы инверсиялық нысанда болған кірістіліктің тәуекелсіз қисығы 2017 жылы қалыптаса бастады.

Экономикалық көрсеткіштерге қатысты нарықтық күтулерді басқаруда тиімділікті, сол сияқты ақша-кредит саясатының бағыттылығын арттыру үшін Ұлттық Банк коммуникациялық саясатты жетілдіру процесін жалғастырды. Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының, реттеу және қадағалау саясатының мәселелері бойынша ақпараттық және талдау материалдарын жариялауды, жүйелі баспасөз конференциялары, Ұлттық Банк

басшылығының БАҚ-қа сұхбаты, сондай-ақ сараптамалық қоғамдастықпен кездесулер шеңберінде өз қызметінің негізгі бағыттарын ашуды жалғастырды.

2.2. Айырбастау бағамы саясаты және валюта нарығы

2017 жылы Ұлттық Банк еркін өзгермелі айырбастау бағамы режимін ұстануды жалғастырды. Валюта нарығындағы ахуалға объективті ішкі және сыртқы факторлар ықпал етті. Теңге бағамының күн сайын өзгеруі сыртқы күйзелістердің ішкі экономикаға әсерін шектей отырып, олардың ықпалын тез арада сіңіруге мүмкіндік берді.

2017 жыл бойы теңгенің айырбастау бағамының құбылмалылығының төмендеуі байқалды. Теңге бағамының ауытқуы бір АҚШ доллары үшін 310,40-345,00 теңге аралығында болды.

2017 жылғы қаңтар-мамырда Мұнай экспорттаушы елдер және картельге кірмейтін елдер ұйымының мұнай өндіру көлемін қысқарту туралы келісімі күшіне енгеннен кейін сыртқы нарықтардағы қолайлы ахуал аясында мұнай бағасының біртіндеп өсуі байқалды. 2017 жылдың басында мұнайдың бағасы бірінші рет 2015 жылғы шілдеден бастап бір баррель үшін 57 АҚШ долларынан жоғары белгіге жетті және одан әрі бес ай бойы орташа алғанда бір баррель үшін 53-54 АҚШ доллары деңгейінде ауытқыды. Мұнайдың үдемелі баға белгілеулерінен кейін теңгенің біртіндеп нығаюы және халықтың девальвациялық күтулерінің төмендеуі байқалды. Халықтың ай сайынғы пікіртерім нәтижелеріне сәйкес теңгенің 2016 жылғы желтоқсандағы 12,0%-дан 2017 жылғы мамырдағы 18,4%-ға дейін нығаюын күткен респонденттер үлесінің өсуі байқалды, бұл ретте теңгенің әлсіреуін күткен пікіртерімге қатысушылардың үлесі 46,2%-дан 38,6%-ға төмендеді. Бұл жағдайларда Ұлттық Банк валюталық сауда-саттықтарға қатысқан жоқ.

2017 жылғы маусым-шілдеде мұнай өнімдері нарығының ғаламдық тұрғыдан шектен тыс толып кетуінің сақталуына және мұнай өндіру көлемін қысқарту туралы уағдаластықтардың тиімділігіне қатысты қауіптер аясында жылдың басынан бері мұнай бағасының барынша төмендеуі (бір баррель үшін 45 АҚШ долларына дейін) байқалды. Шикізат нарықтарында ахуалдың нашарлауы теңгенің әлсіреуіне себепші болды. Сыртқы нарықтарда белгісіздіктің болуы девальвациялық күтулердің және ішкі валюта нарығындағы құбылмалылықтың өсуіне әкелді. Валюта нарығындағы құбылмалылықты төмендету мақсатында Ұлттық Банк 101 млн АҚШ доллары мөлшерінде сатуды жүзеге асыра отырып, шетел валютасына сұраныстың шарықтау кезеңі – 21 және 22 маусымда валюталық сауда-саттықтарға қатысуға шешім қабылдады.

Бұдан әрі, сыртқы нарықтардағы қолайлы ахуалға қарамастан, жекелеген сарапшылар тарапынан жақын арада теңгенің айтарлықтай әлсіреуі туралы негізсіз мәлімдемелері халықтың арасында девальвациялық күтулердің күшеюіне ықпал етті. Сонымен қатар төлем балансының ағымдағы шоты бойынша елге шетел валютасы түсімдерінің төмендеуі

валюта нарығындағы сұраныс пен ұсыныс арасындағы теңгерімсіздіктің туындауына себепші болды. Ұсыныстардың жетіспеуінен шетел валютасына деген үдемелі сұраныс қазанның басында теңгенің бір АҚШ доллары үшін 345,00 теңге деңгейіне дейін әлсіреуіне әкелді. Шетел валютасына артық сұранысты қанағаттандыру үшін 2017 жылғы тамыз-қазанда Ұлттық Банк нетто-негізде 519,4 млн АҚШ долларын сатты.

Ұлттық Банктің шаралары нәтижесінде 2017 жылғы қазанның екінші жартысынан бастап валюта нарығындағы ахуал біртіндеп тұрақтана бастады. Экономикалық агенттердің теңгенің бағамына девальвациялық күтулері қысымының жұмсаруы байқалды және ол түбегейлі факторлардың серпініне сәйкес бола бастады. Теңге бағамының құбылмалылығы төмендеді, ауытқу бір АҚШ доллары үшін 330,00-336,05 теңге аралығында болды. Мұнай бағасы деңгейінің бір баррель үшін 65 АҚШ доллары белгісіне тұрақты түрде артуы және Ресей рублінің нығаюы теңгенің нығаюы үшін қажетті алғышарттар болды. Шетел валютасына сұраныс пен ұсыныстың теңгерімділігі Ұлттық Банкке 2017 жылдың соңына дейін валюталық сауда-саттықтарға қатыспауына мүмкіндік берді.

2017 жылдың қорытындылары бойынша теңге АҚШ долларына 0,3%-ға нығайды, жылдың соңында биржалық бағам бір АҚШ доллары үшін 332,33 теңге деңгейінде қалыптасты. 2017 жылы теңгенің еуроға және Ресей рубліне қатысты биржалық бағам тиісінше 13,0%-ға және 6,3%-ға төмендеді.

2017 жылы теңге/АҚШ доллары валюталық жұп бойынша биржалық операциялардың көлемі 2016 жылмен салыстырғанда 21,8%-ға ұлғайды және 37,0 млрд АҚШ доллары болды. Биржадан тыс валюта нарығында теңге/АҚШ доллары валюталық жұп бойынша операциялардың көлемі 116,6 млрд АҚШ доллары болды. Бұл ретте биржадан тыс сауда-саттықтың 80%-ы бір банктің операциялары болды, негізінен оларды меншікті капиталды валюталық тәуекелден хеджирлеу мақсатында шетелдік бас банк жүргізеді. Тұтастай алғанда, теңге/АҚШ доллары валюталық жұп бойынша ішкі валюта нарығындағы операциялардың көлемі 153,6 млрд АҚШ доллары болды.

Еуромен және Ресей рублімен операциялар салыстырмалы түрде валюта нарығының биржалық және биржадан тыс айналымындағы ең аз үлеске ие болды. 2017 жылы биржалық нарықта Ресей рублімен операциялардың көлемі 27,2 млрд Ресей рубліне дейін 2 есе өсті, еуромен операциялардың көлемі 56,6 млн еуроға дейін 2,4 есе ұлғайды. Биржадан тыс валюта нарығында Ресей рублімен операциялардың көлемі 24,2 млрд Ресей рубліне дейін 35,2%-ға ұлғайды, еуромен операциялардың көлемі 92,3 млн еуроға дейін 35,5%-ға ұлғайды.

Қолма-қол шетел валютасы нарығында халықтың қолма-қол шетел валютасын сатып алуға арналған шығыстары 2,4 трлн теңге болды. Бұл ретте қолма-қол шетел валютасын сатып алуға арналған шығыстар құрылымының өзгеруі байқалды. Мәселен, 2017 жылы қолма-қол АҚШ долларына басымдық берудің өсуі байқалды, бұл шығыстар Ресей рублін және еуроны сатып алу шығыстары үлесінің тиісінше 25,8%-ға және 9,2%-ға (42,8% және

13,4%) төмендеуі есебінен қолма-қол шетел валютасын сатып алуға арналған барлық шығыстардың 65,0%-ы (2016 жылы – 43,8%) болды.

2.3. Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету

2017 жылы Ұлттық Банктің қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз етудегі басымдығы банк секторын одан әрі жоспарлы түрде қалыпқа келтіру және оның қаржылық тұрақтылығын арттыру бойынша саясатты жалғастыру болды.

Осы жұмыстың ажырамас кезеңі проблемалық қарыздарды реттеу болып табылады, олардың сапасын банктер кредиттік портфельді тазалау бойынша бұрын жүргізілген іс-шараларға қарамастан қалпына келтіре алған жоқ. Сондықтан 2017 жылы Ұлттық Банк қайта құрылымдау және есептен шығару есебінен жасырын, жұмыс істемейтін қарыздарды анықтай отырып, кредиттік портфельдің нақты жай-күйін анықтауға көңіл бөлді. Бұл үшін Ұлттық Банк несие портфелі бойынша шығынды банктердің меншікті капиталы арқылы тікелей мойындау үшін негіздемені ұсынатын реттеуші провизияларды бағалау әдістемесін әзірлеп, байқаудан өткізді. Осы әдістеме негізінде қадағалау процесі шеңберінде активтердің сапасын тұрақты негізде жүйелі бағалауды пайдалану үшін капиталдан жүйелі шегеру тетігі енгізілді.

Банктердің провизияларының әлеуетті тапшылығын бағалау бойынша жүргізілген жұмыстың қорытындылары бойынша және банктерді одан әрі жүйелі түрде сауықтыру мақсатында Ұлттық Банк банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасын⁸ қабылдады. Акционерлердің үстеме капиталдандыруға міндетті ортақ қатысуымен және мемлекет қаражатын қайтару қағидатын сақтай отырып, жүйе құраушы банкті қалыпқа келтіру және айтарлықтай әлеуметтік маңызы бар банктерге қаржылай көмек көрсету Бағдарламаның негізгі бағыттарының бірі болды. Нәтижесінде жиынтық меншікті капитал және банк секторының орнықтылығы ұлғайды, сондай-ақ ел экономикасын кредиттеу әлеуеті кеңейді.

Тұтастай алғанда 2017 жылы банктердің кредиттік саясаты барынша консервативті болып қалды, кредиттеудің бағалық емес талаптарын⁹ қатаңдату үрдісі сақталды. Мәселен, банктердің қаржылық жай-күйге және корпоративтік, сол сияқты бөлшек сегменттер ретінде қарыз алушыларды кепілмен қамтамасыз етуге талаптары қатаңдатылды. Бұл ретте, кредиттеу талаптарының қатаңдауымен қатар банктер арасында екі сегменттегі сапалы қарыз алушылар үшін жоғары бәсекелестік жыл бойы кредиттер бойынша мөлшерлемелердің төмендеуіне себепші болды. Кредит төлеуге қабілетті қарыз алушылардың экономикалық белсенділігін біртіндеп қалпына келтіру аясында жаңа қарыздар беру өсті.

⁸ Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басқармасының тиісті қаулысы 2017 жылғы 30 маусымда қабылданды.

⁹ Ұлттық Банк банктерге жүргізген «Банктердің кредиттеу бойынша пікіртерімі» сауалнама негізінде кредиттік нарықтың сапалы өлшемдерін тоқсан сайын зерттеулерінің қорытындылары бойынша

2017 жылы Ұлттық Банктің қаржы нарығын реттеуші және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз етуге жауапты орган ретіндегі өкілеттілігін реттейтін заңнамалық инфрақұрылымды тұжырымдамалық қайта қарау жөніндегі жұмыс жалғастырылды. Ұлттық Банк негізгі мақсаты:

әлемдік практикада, оның ішінде банктердің байланысты тұлғалармен мәмілелерін анықтау кезінде кеңінен пайдаланылатын тәуекелге бағдарланған қадағалауды және дәлелді пайымдамауды енгізу арқылы Ұлттық Банктің қадағалау функцияларының тиімділігі мен пәрменділігін күшейту;

дәрменсіз банктерді анықтау, қалыпқа келтіру мен реттеу тетігінің әлеуетін кеңейту болып табылатын заң жобасын әзірледі. Осы бөліктегі заңнамалық өзгерістер Ұлттық Банкке депозиторлар мен кредиторлардың құқықтары мен мүдделерін қорғау, мемлекеттік шығыстарды азайту, тиімді реттеудің халықаралық қағидаттарын енгізу, соңғы сатыдағы кредитор ретінде қарыздар беру тетігін жетілдіру үшін халықаралық практикада пайдаланылатын банктің дәрменсіздігін реттеу құралдарының толық тізбесін қолдану бойынша өкілеттіктер беруді көздейді;

қызмет нәтижелері қадағалау мен реттеу шешімдерін қабылдау кезінде кеңінен пайдаланылатын қаржы нарығындағы аудиторлық және бағалау компанияларының жауапкершілігін күшейту болып табылатын заң жобасын әзірледі.

Жоғарыда аталған заңнамалық өзгерістерді 2018 жылы қабылдау жоспарланып отыр.

Ұлттық Банк 2017 жылы банктердегі ұзақ мерзімді қорландыру көздерінің тапшылығы проблемаларын шешу бойынша жұмысты жалғастырды. Ішінара бұл проблема шектеусіз мерзімінен бұрын алу құқығы бар мерзімді салымдар басым болатын депозит нарығының ерекшеліктеріне байланысты. Нәтижесінде депозиттерді кез келген сәтте алу ықтималдығы, олардың көлемінің тұрақсыздығы банктердің экономиканың нақты секторының ұзақ мерзімді жобаларын кредиттеу мүмкіндігін шектейді. Бұл ретте әлемдік практикада банктер салымшыларды шартта белгіленген мерзімге орналастырылған салымдарды мерзімінен бұрын алуды ынталандырмау үшін сыйақының айтарлықтай бөлігін жоғалту немесе өзге де талаптар түрінде айыппұлдар пайдаланады. Осыған байланысты Ұлттық Банк іске асырылуы 2018 жылы көзделіп отырған мерзімді депозит нарығын дамытуға бағытталған шаралар кешенін әзірледі.

Қаржы секторын тиімді дамыту және қаржы ұйымдарын реттеу жүйесін жетілдіру саясатын жүргізу шеңберінде 2017 жылы Қазақстан Республикасының қаржылық тұрақтылығы мен қаржы нарығын дамыту жөніндегі кеңестің 3 отырысы өткізілді. Отырыстарда банк секторын дамытудың өзекті мәселелері, атап айтқанда:

банк секторының орнықтылығын арттыру, сондай-ақ халықаралық ұйымдардың ұсынымдарына сәйкес дәрменсіз банктерді реттеудің тиімді режимін құру бағдарламасы;

банктерді және олардың клиенттерін күмәнді операцияларға (мәмілелерге) тарту тәуекелімен байланысты мәселелерді шешуге бағытталған ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылды күшейту жөніндегі шаралар;

агроөнеркәсіптік холдингтердің проблемалық мәселелері және олардың банк секторына ықпалы, оның ішінде банктер берешегінің нақты көлемін, зиянды өтеу үшін капиталының жеткіліктілігін, сондай-ақ борыштарды реттеуге тосқауыл болатын кедергілерді анықтау мәселелері;

банк жүйесінің тұрақтылығын, банктердің болашақтағы зияндарды сіңіруге деген қабілеттілігін арттыруға, сондай-ақ тәуекелдерді басқару жүйесін жетілдіруге бағытталған № 9 «Қаржы құралдары» халықаралық қаржылық есептілік стандартын енгізу талқыланды.

3-тарау. Қаржы жүйесі: жай-күйі, реттеу және қадағалау

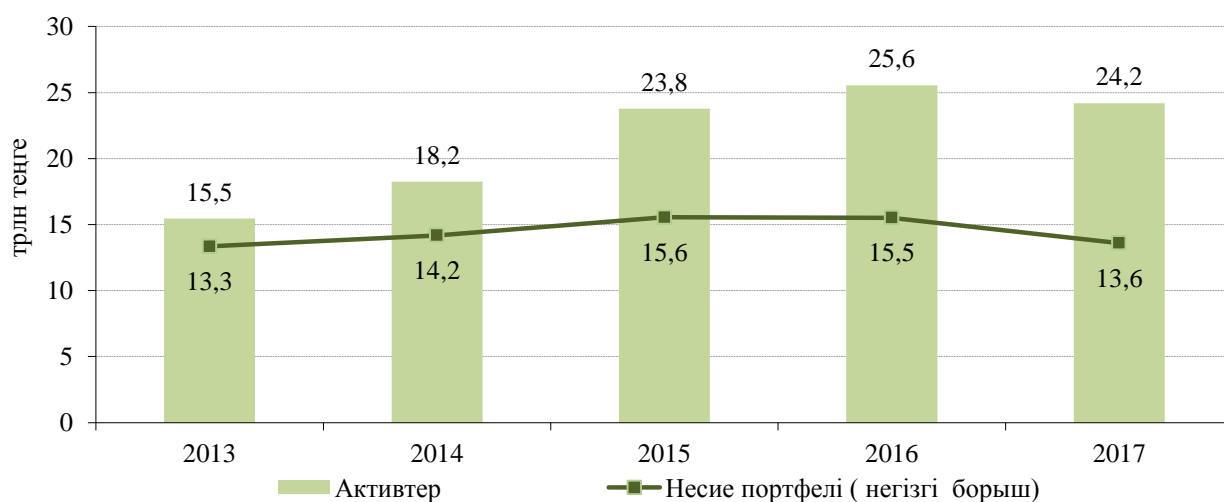
3.1. Банк секторы

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында 32 банк және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 6 ұйым, оның ішінде 2 ипотекалық ұйым (2017 жылдың басында 33 банк және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын 8 ұйым, оның ішінде 3 ипотекалық ұйым) жұмыс істеді.

2017 жылы банк секторының активтері 1,4 трлн теңгеге немесе 5,5%-ға азайды және 24,2 трлн теңге болды (3.1.1-сурет).

3.1.1-сурет

Банктер активтерінің және несие портфелінің серпіні

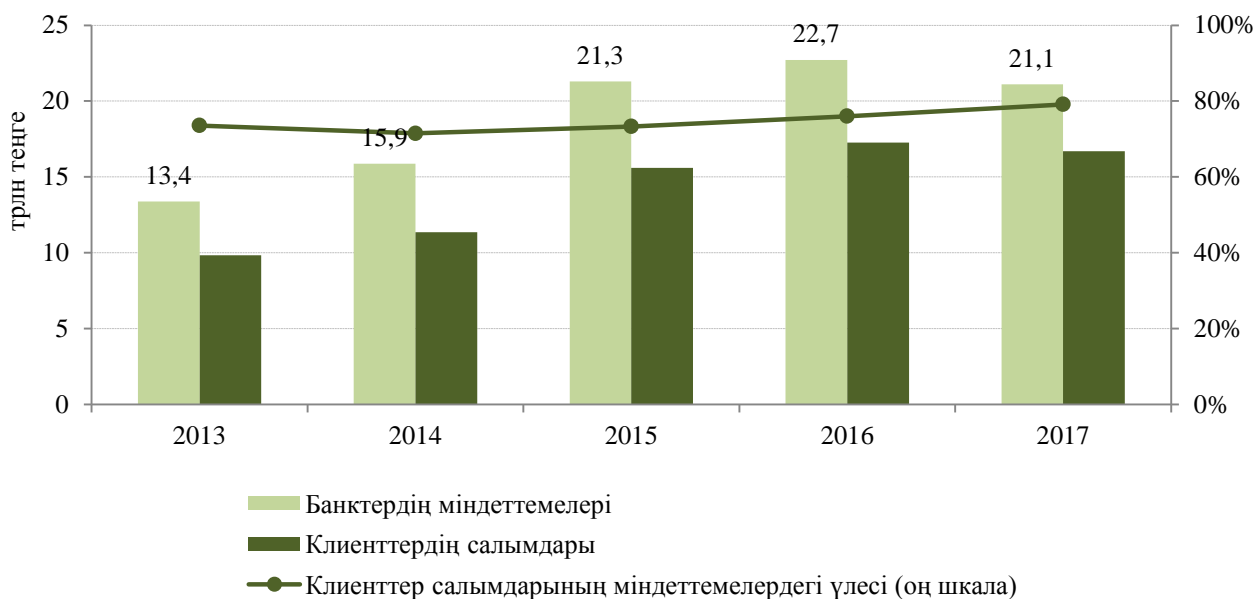
Банк секторының несие портфелі жылдың басынан бастап 12,4%-ға азайып, 2017 жылдың қорытындылары бойынша 13,6 трлн теңге болды.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша банк секторының несие портфелі бойынша халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының талаптарына сәйкес қалыптастырылған провизиялар 2,1 трлн теңге немесе жиынтық несие портфелінің 15,6%-ы болды.

Негізгі борыш және (немесе) есептелген сыйақы бойынша 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздар 1,3 трлн теңге немесе банктердің жиынтық несие портфелінің 9,3%-ы болды.

Банктердің міндеттемелері 2017 жылы 1,6 трлн теңгеге немесе 7,0%-ға азайды және 21,1 трлн теңге болды (3.1.2-сурет).

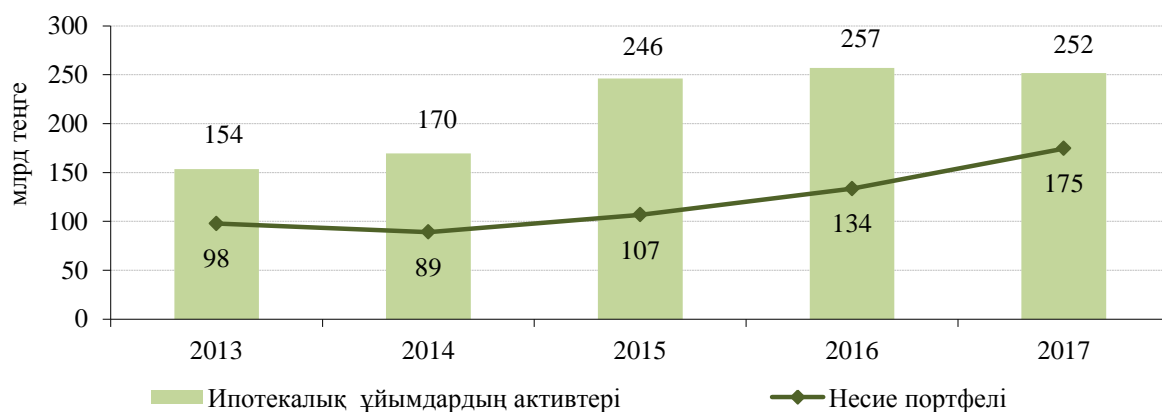
Банк секторы міндеттемелерінің серпіні

Ипотечалық ұйымдар активтерінің жиынтық мөлшері 2017 жылдың қорытындылары бойынша 251,9 млрд теңге болды, бұл 2016 жылдың көрсеткішінен 5,2 млрд теңгеге немесе 2,0%-ға аз.

Ипотечалық ұйымдардың жиынтық несие портфелі 174,5 млрд теңге болды, бұл 2016 жылдың қорытындылары бойынша қалыптасқан көрсеткіштен 41,0 млрд теңгеге немесе 30,7%-ға көп (3.1.3-сурет).

Ипотечалық ұйымдардың активтері мен несие портфелінің серпіні

Ипотечалық ұйымдардың жиынтық несие портфеліндегі ең көп үлесті «Қазақстан ипотечалық компаниясы» ипотечалық ұйымы» АҚ берген кредиттер алады – 99,9%.

Мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың ипотечалық ұйымдардың жиынтық несие портфеліндегі үлес салмағы 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 8,7% немесе 15,2 млрд теңге, оның ішінде 90 күннен астам

мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың үлес салмағы – 1,3% немесе 2,2 млрд теңге болды.

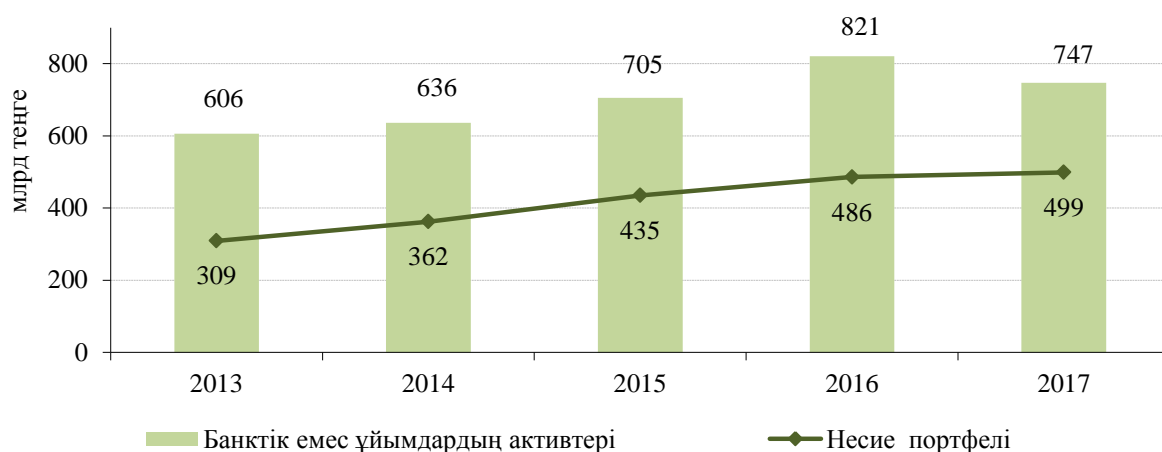
Ипотекалық ұйымдар қалыптастырған провизиялардың сомасы 2017 жылдың қорытындылары бойынша 4,3 млрд теңге болды, қалыптастырылған провизиялардың несие портфельдегі үлес салмағы 2,5%-ды құрады.

Банктік емес ұйымдардың¹⁰ жиынтық активтері бір жылда 8,9%-ға азайып, 2017 жылдың қорытындылары бойынша 747,3 млрд теңге болды.

Агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингтің еншілес ұйымдарының несие портфелі¹¹ 2,7%-ға ұлғайып, 2017 жылдың қорытындылары бойынша 499,0 млрд теңге болды (3.1.4-сурет).

3.1.4-сурет

Банктік емес ұйымдардың активтері мен несие портфелінің серпіні

Мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингтің еншілес ұйымдарының жиынтық несие портфеліндегі үлес салмағы 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 22,5% (128,0 млрд теңге), оның ішінде 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар қарыздардың үлес салмағы – 13,5% болды.

Ұлттық Банкте есептік тіркеуден өткен микроқаржы ұйымдарының саны 2017 жылдың қорытындылары бойынша бір жыл ішінде 29-ға ұлғайып, 152 болды. Микроқаржы ұйымдарының негізгі үлесі өз қызметін Алматы қаласында (34%), Оңтүстік Қазақстан облысында (15%) және Астана қаласында (11%) жүзеге асырды.

Микроқаржы ұйымдарының активтері 2017 жылы 33,0%-ға өсті және 189 млрд теңге болды. Микроқаржы секторының нарығында тұтастай алғанда үш ірі ұйымның үлесі микроқаржы ұйымдарының жиынтық активтерінің 69,0%-ын құрады.

Микроқаржы ұйымдарының активтеріндегі 85,0% немесе 160 млрд теңге болатын негізгі үлес берілген микрокредиттер портфеліне тиесілі.

¹⁰ Агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингтің еншілес ұйымдары және Қазақстан Республикасының Ұлттық почта операторы

¹¹ Резервтерді шегергендегі ұсынылған қаржылық жалдау ескеріле отырып

Микрокредиттер портфелі бойынша провизиялар 3,3%-ды құрады, 90 күннен астам мерзімі өткен берешегі бар микрокредиттердің үлесі 3,4% немесе 5,4 млрд теңге болды.

Микроқаржы ұйымдары міндеттемелерінің жиынтық мөлшері 2017 жылдың қорытындылары бойынша 37,0%-ға ұлғайып, 127,2 млрд теңгені құрады, оның 95,3%-ы алынған қарыздарға тиесілі.

Микроқаржы ұйымдарының баланстық меншікті капиталы 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 24,5%-ға ұлғайып, 61,3 млрд теңгені құрады. Микроқаржы ұйымдарының таза пайдасы 62,0%-ға өсті және 9,8 млрд теңгені құрады.

Банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасы

Банк секторын қалыпқа келтіру мақсатында Ұлттық Банк 2017 жылы Қазақстан Республикасы банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасын әзірледі және іске асырды.

Бағдарлама экономика үшін маңызды және әлеуметтік маңызы бар, активтерінің сомасы банк секторының барлық активтерінің 45%-ға жуығын құрайтын «Казкоммерцбанк» АҚ-ты және бес ірі банкті қолдауды көздеді.

«Казкоммерцбанк» АҚ-тың проблемалық қарыздар портфелін «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ сатып алды, одан кейін банкті стратегиялық инвестор сатып алып, қайта капиталдандырды. Нәтижесінде «Казкоммерцбанк» АҚ-тың кредиттік портфелі тазартылды, оның капиталы ұлғайып, өтімділігі артты. Осы проблеманы 2017 жылы реттеу қаржы жүйесінің үзіліссіз жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін, сондай-ақ экономиканың жай-күйі мен халықтың әлеуметтік жағдайы үшін мәні басым болды. Осы банкпен байланысты тәуекелдерді мемлекеттің қолдауынсыз іске асыру бүкіл экономика үшін жүйелік салдарларға әкелуі мүмкін еді.

Бес ірі банктің капиталын қолдауға 653,7 млрд теңге бөлінді. Өз кезегінде, банктер сомасы 1,2 трлн теңгеге жуық мерзімі өткен берешегі бар қарыздарды төмендету бойынша міндеттемелер қабылдады.

Банктер 2017 жылдың қорытындылары бойынша провизияларды қалыптастыру мен мерзімі өткен кредиттерді есептен шығару жөніндегі шараларды кестеден асыра орындады. Банктердің жиынтық зияндарының жартысынан астамына (58%) провизиялар есептен шығарылды немесе қалыптастырылды.

Банктердің капиталын қолдау олардың кредиттік белсенділігін арттыруға ықпал етті. Мәселен, Бағдарламаға қатысқан банктердің мемлекеттік қолдауды алған сәтінен бастап жаңа қарыздарды беру көлемі 463 млрд теңгені құрады.

2018 жылдың басынан бастап банктердің мемлекеттік қолдау көрсету туралы жаңа өтінімдерін қарау тоқтатылады, жаңа қаражат беру бойынша Бағдарлама аяқталды. Бұл ретте қадағалау жоспарларына және бес банктің мемлекеттік қолдау бойынша алынған қаражатты қайтаруына мониторинг жүргізу, сонымен қатар Бағдарламаны Ұлттық Банктің реттеу және қадағалау

мандатын күшейту бойынша заңнамалық түзетулер бөлігінде іске асыру жалғасады.

Ұлттық Банктің реттеу-қадағалау функцияларын күшейту банктер активтерінің сапасына, байланысты тұлғалармен мәмілелер жүргізуге, кепілмен қамтамасыз етуге қойылатын талаптарды арттыруға, провизияларды бағалау бойынша тәсілді біріздендіруге бағытталады.

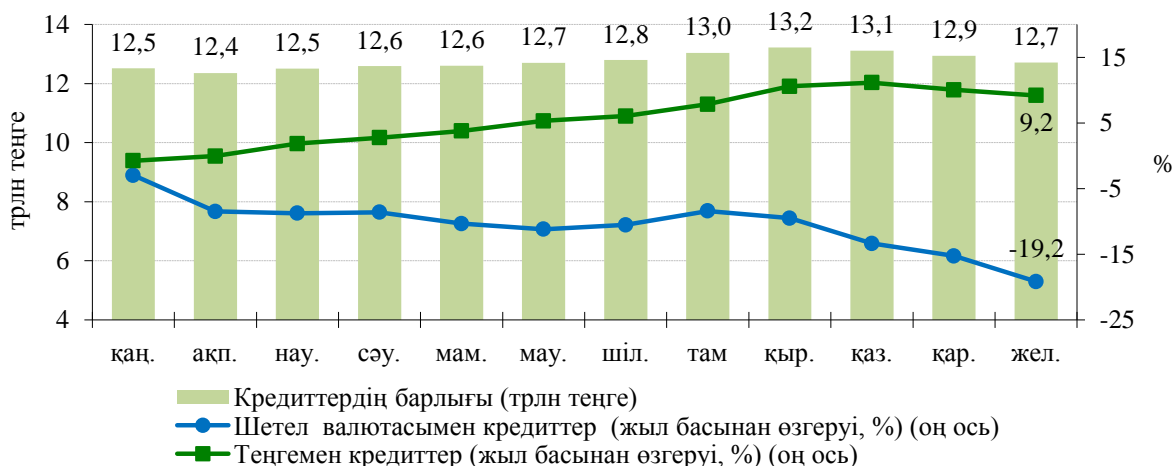
Кредит нарығы

2017 жылдың қорытындысы бойынша банктердің экономиканы кредиттеу көлемі өзгерген жоқ және 12,7 трлн теңгені құрады. Банк секторында «Казкоммерцбанк» АҚ пен «Қазақстанның Халық банкі» АҚ-ты біріктірумен, «Delta Bank» АҚ-ты банктік және өзге операцияларды жүргізуге және бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыруға лицензиядан айырумен, сондай-ақ «Банк «Bank RBK» АҚ-ты қалыпқа келтірумен байланысты құрылымдық өзгерістерді есепке алмағанда, банктердің кредиттік портфелінің өсуі 10,8%-ды құрады.

Ұлттық валютамен кредиттер 2017 жылы 9,4 трлн теңгеге дейін 9,2%-ға ұлғайды, ал шетел валютасымен кредиттер 3,3 трлн теңгеге дейін 19,2%-ға төмендеді (3.1.5-сурет). Нәтижесінде теңгемен берілген кредиттердің жалпы көлемдегі үлес салмағы 67,5%-дан 73,7%-ға дейін көтерілді.

3.1.7-сурет

2017 жылы банктердің экономиканы кредиттеуі

Заңды тұлғаларға кредиттер көлемі 2017 жылдың қорытындысы бойынша 8,2 трлн теңге құрап, 5,8%-ға дейін төмендеді, ал жеке тұлғаларға кредиттер 4,5 трлн теңгеге дейін 12,4%-ға ұлғайды. Жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 31,8%-дан 35,7%-ға дейін ұлғайды.

Ұзақ мерзімді кредиттеу 2017 жылы 10,8 трлн теңгеге дейін 2,9%-ға ұлғайды, қысқа мерзімді кредиттеу 1,9 трлн теңгеге дейін 14,0%-ға азайды. Банктердің кредиттік портфелінің құрылымындағы ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 85,0%-ды құрады (2016 жылғы желтоқсанда – 82,6%).

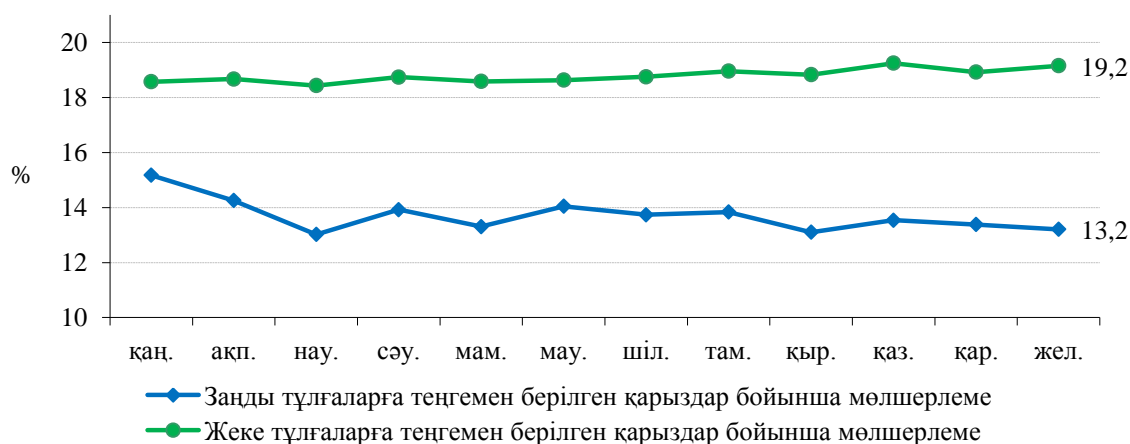
Шағын кәсіпкерлік субъектілеріне кредит беру 2017 жылы 2,8 трлн теңгеге дейін 7,1%-ға азайды, бұл экономикаға кредиттердің жалпы көлемінің 21,9%-ын құрайды.

Салалар бойынша банктердің экономикаға кредиттерінің неғұрлым жоғары сомасы саудаға – 15,9%, өнеркәсіпке – 15,6%, құрылысқа – 7,2%, ауыл шаруашылығына – 5,5% тиесілі.

2017 жылы банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2016 жылғы 16,8%-дан 13,6%-ға дейін, жеке тұлғаларға – 2016 жылғы 19,0%-дан 18,8%-ға дейін төмендеді (3.1.6-сурет).

3.1.6-сурет

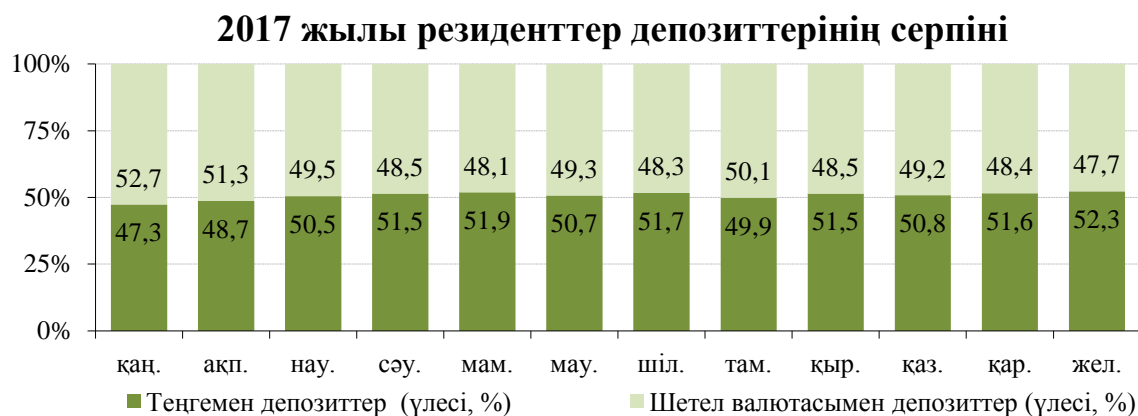
2017 жылы теңгемен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемелері

Депозит нарығы

2017 жылы резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттері 3,0%-ға қысқарып (2016 жылы өсу 13,6%), 17,5 трлн теңгені құрады. Банк секторындағы кейіннен тарату массасына қосу үшін банк жүйесінен салымдарды шығаруға әкелген, «Delta Bank» АҚ-ты банктік және өзге операцияларды жүргізуге және бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыруға лицензиядан айырумен, «Банк «Bank RBK» АҚ-ты қалыпқа келтірумен және оның міндеттемелерін мамандандырылған қаржы компаниясына берумен, сондай-ақ салымдардың әкетілуімен қатар жүрген «Казкоммерцбанк» АҚ-ты қалыпқа келтірумен байланысты құрылымдық өзгерістерді есепке алмағанда, депозиттердің өсуі 4,7%-ды құрады.

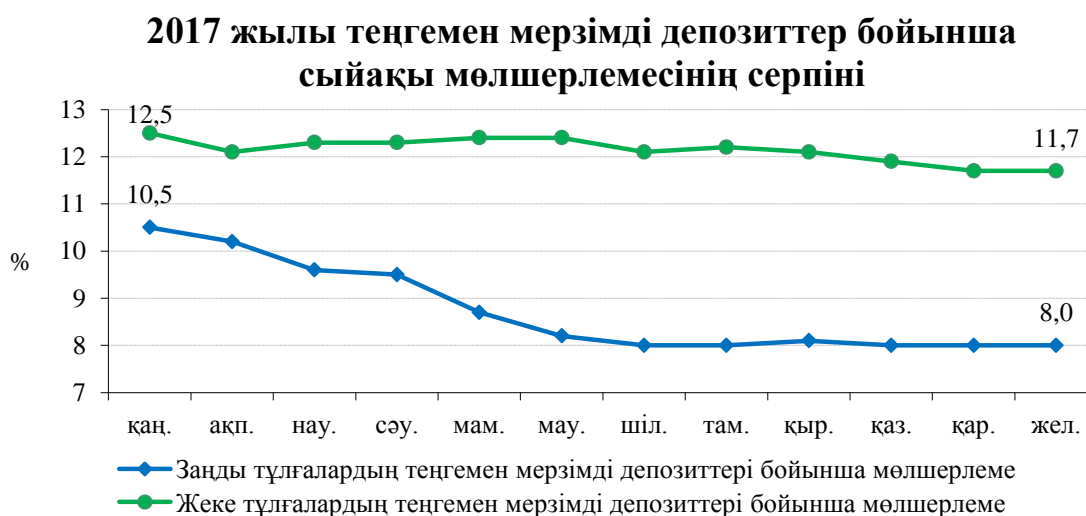
Ұлттық валютадағы депозиттердің ұлғаюы және шетел валютасындағы салымдардың қысқаруы депозиттердің долларлану деңгейінің 2016 жылғы желтоқсандағы 54,5%-дан 2017 жылғы желтоқсандағы 47,7%-ға дейін төмендеуіне әкелді. Девальвациялық және инфляциялық күтулердің теңгемен салымдардың тартымдылығын арттыру шараларымен бірге ұлттық валютадағы депозиттер көлемінің ұлғаюына ықпал етті. Мәселен, ұлттық валютадағы депозиттер 2017 жылы 9,2 трлн теңгеге дейін 11,4%-ға ұлғайды, ал шетел валютасындағы салымдар 8,3 трлн теңгеге дейін 15,1%-ға қысқарды (3.1.7-сурет).

2017 жыл ішінде заңды тұлғалардың депозиттері 9,4 трлн теңгеге дейін 8,1%-ға қысқарды, олардың құрылымындағы ұлттық валютамен депозиттер 5,3 трлн теңгеге дейін 0,5%-ға ұлғайды, шетел валютасымен 4,1 трлн теңгеге 17,3%-ға қысқарды. Нәтижесінде заңды тұлғалар депозиттерінің долларлануы 43,8%-ды құрады (2016 жылғы желтоқсанда – 48,7%).

Жеке тұлғалардың депозиттері 8,1 трлн теңгеге дейін 3,7%-ға ұлғайды, олардың құрылымындағы теңгемен депозиттер 3,9 трлн теңгеге дейін 30,7%-ға ұлғайды, шетел валютасымен 4,2 трлн теңгеге дейін 12,8% -ға қысқарды. Жеке тұлғалар депозиттерінің долларлануы 52,2%-ды құрады (2016 жылғы желтоқсанда – 62,0%).

2017 жылғы желтоқсанда банктік емес заңды тұлғалардың ұлттық валютамен мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 8,0%-ды (2016 жылғы желтоқсанда – 10,5%), жеке тұлғалардың ұлттық валютамен мерзімді депозиттері бойынша 11,7%-ды (12,2%) құрады (3.1.8-сурет).

Реттеу

2017 жылы Ұлттық Банк ағымдағы реттеуші режимнің Базель III негізгі қағидаттарына өтуі бойынша жұмысты жалғастырды. Атап айтқанда,

өтімділік тәуекелін тиімді басқарудың 7-ші қағидатына сәйкес түзетулер енгізілді, оларға сәйкес міндеттемелері көп мөлшерде шоғырландырылған банктер жоғары сапалы өтімді активтердің неғұрлым жоғары деңгейін қалыптастырулары тиіс

9 «Қаржы құралдары» халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХҚЕС) өту аясында 2017 жылы халықаралық тәжірибені талдау бойынша жұмыс жүргізілді және банктердің жана стандартқа көшу әзірлігіне пікіртерім жүргізілді. Аталған жұмыстың нәтижесінде ХҚЕС-қа сәйкес Провизиялар (резервтер) құру қағидалары әзірленді.

Банктерді провизиялар қалыптастыру бойынша неғұрлым консервативті тәсілге ынталандыру мақсатында 2017 жылы реттеуші провизиялардың банктердің ХҚЕС аясында құрған провизиялардан асатын соманы капиталдан шегеру бекітілді, себебі реттеуші провизиялар қаржы активін құнсыз деп тануда неғұрлым консервативті тәсілді ұйғарады. Бұдан басқа, қарыздарды жеке қарыздарға жатқызу белгілері айқындалып, сенімді кепіл ұғымы енгізілді.

2017 жылы Ұлттық Банк тәуекелге бағдарланған қадағалау жүйесін әзірлеу және енгізу жұмысын да жүргізді. Тәуекелге бағдарланған қадағалау жүйесі ұйымның қаржылық жай-күйіндегі теріс өзгерістерді олардың пайда болуының ерте сатыларында сәйкестендіруге, қажетті қадағалап түзеу шараларын уақтылы және барабар қолдануға мүмкіндік береді. Осыған байланысты, Ұлттық Банк капиталды арттыру және оның құрылымын жақсарту, активтердің және банк жүргізетін операциялардың сапасын, өтімділік және міндеттемелер құрылымының көрсеткіштерін, кірістілік және шығыстарды оңтайландыру көрсеткіштерін жақсарту, банктердің активті және пассивті операцияларын шектеу, сондай-ақ тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау, корпоративтік басқару жүйесін жетілдіру бойынша қадағалау шараларын қабылдау мүмкіндігімен қадағалап ден қою шараларын күшейту бойынша заңнамалық бастамалар әзірледі.

Банктерді қорландыру базасының тұрақтылығын арттыру және неғұрлым тартымды кірістілік бойынша ұзақ мерзімді жинақтарды ынталандыру мақсатында Ұлттық Банк банктік депозиттік сертификаттарды шығару және айналысқа енгізу қағидаларын жаңа редакцияда бекітті. Қағида эмитент банктерге дербес есепке алуды бекітіп беру арқылы депозиттік сертификаттарды шығару тәртібін жеңілдетуді ұйғарады. Бұдан басқа, өтімділік тәуекелдерін тиімді басқару мақсатында номиналдық құн мен оның айналыс мерзімі аяқталғанға дейін депозиттік сертификат бойынша сыйақы төлеуді эмитент банк айналыс күнінен бастап күнтізбелік отыз күн өткен соң жүргізеді.

Лицензиялау

2017 жылы лицензиялық-рұқсат ету қызметі шеңберінде 5 мемлекеттік көрсетілетін қызмет бойынша мемлекеттік көрсетілетін қызмет алуға 180 өтініш/өтінішхат қаралды, оның ішінде 131 қызмет бойынша көрсету туралы оң шешім қабылданды, оның ішінде:

еншілес ұйым құруға/иеленуге 8 рұқсат берілді;

банктің/банк холдингінің ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге 10 келісім берілді;

5 лицензия берілді/қайта ресімделді (оның ішінде 1 лицензия банктер жүзеге асыратын банктік және өзге операциялардың қосымша түрлерін жүргізуге берілді, 1 лицензия айналдырудың аяқталуына байланысты ислам банкіне берілді және заңды мекенжайының өзгеруіне байланысты 3 лицензия қайта ресімделді), бұдан басқа ерікті қайтаруға байланысты 2 лицензияның қолданылуы тоқтатылды;

банктер және банк холдингтерінің басшы қызметкерлерінің лауазымдарына кандидаттарды келісу туралы 143 өтінішхат қаралды, олардың нәтижелері бойынша 108 кандидат келісілді;

Бұдан басқа, еншілес ұйымды иеленуге 3 рұқсаттың, ірі қатысушының мәртебесін иеленуге 3 келісімнің, банк холдингі мәртебесін иеленуге 3 келісімнің, жарғылық капиталға елеулі қатысуға 1 рұқсаттың күші жойылды.

2017 жылы қаржы ұйымдарының мынадай хабарламалары өңделді:

банктердің қосымша үй-жайларын, филиалдарын ашу/жабу/қайта көшіру туралы 228 хабарлама;

банктер, оның ішінде бейрезиденттердің өкілдіктерін жабу/ашу туралы 7 хабарлама;

банктер, банк холдингтері мен банктік емес ұйымдардың басшы қызметкерлері құрамының өзгеруі туралы 95 хабарлама;

банктер және банктік емес ұйымдардың құрылтайшы құжаттарына 33 түзету.

Бұдан басқа, «Заман-Банк» АҚ-ты «Заман-Банк» Ислам банкі» АҚ-қа айналдыру аясында Ұлттық Банк банкті ислам банкіне айналдыру бойынша іс-шаралар жоспарында көзделген іс-шараларды іске асыру туралы есепті бекітті және ислам банкінің банктік және өзге операцияларды жүргізуіне лицензия берді.

2017 жылы Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында банктің еншілес ұйым құруға немесе иеленуге берілген рұқсаттар, банк қызметін жүзеге асыруға берілген лицензиялар, банктің, банк холдингінің ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге, сондай-ақ ұйымның жарғылық капиталында елеулі қатысуға берілген келісімдер/келісім беруден бас тартулар, келісілген басшы қызметкерлер туралы ақпарат тұрақты негізде жаңартылып тұрды.

Қадағалау қызметі

Қадағалаудағы субъектілер қызметіндегі орын алып отырған және әлеуетті тәуекелдердің деңгейін анықтау мақсатында Ұлттық Банк ай сайын және тоқсан сайынғы негізде банктердің, банктік емес ұйымдардың, банк конгломераттарының қаржылық жай-күйінің және кредиттік бюро қызметінің талдауын жүргізіп тұрады.

2017 жыл ішінде банктердің, банк конгломераттарының, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың (қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру

қызметінің айрықша түрі болып табылатын ұйымдарды қоспағанда), оның ішінде ипотекалық ұйымдардың, агроөнеркәсіптік кешен саласындағы ұлттық басқарушы холдингінің еншілес ұйымдарының, Ұлттық пошта операторының, кредиттік бюролардың қызметін қадағалауды жүзеге асыру нәтижесінде Ұлттық Банк мынадай ықпал ету шараларын қолданды:

60 шектеулі ықпал ету шарасы, атап айтқанда 36 жазбаша ескерту, 23 жазбаша ұйғарым, 1 жазбаша келісім жасалды;

банктерге қатысты айыппұл салу және өндіріп алу түрінде 552 санкция;

банк операцияларын жүргізуге лицензияны тоқтата тұру түрінде 3 санкция;

банк операцияларын жүргізуге лицензиядан айыру түрінде 1 санкция.

Қашықтан қадағалау аясында мынадай фактілер анықталды:

кепілмен қамтамасыз ету деңгейі жеткіліксіз болған жағдайда үш ірі қазақстандық агрохолдингтер бойынша несие берешегін резервтеу деңгейінің төмендігі;

қазақстандық агрохолдингтермен үлестес тұлғалардың ақша қаражатын Ресей Федерациясына шығаруы;

банктерді қорландыру көздерінің квазимемлекеттік ұйымдардың қаражатына тәуелділігінің жоғары болуы;

банктердің тартылған қорландыру бойынша күдікті агенттік сыйақылар төлеуі.

Осы факторларды ескере отырып, Ұлттық Банк 2017 жылы банктердің агенттік төлемдерді жүзеге асыру пәніне, сондай-ақ олар бойынша қамтамасыз ету астық қолхат болып табылатын қарыздардың болуы мен мөлшеріне құжаттамалық тексерулер жүргізді. Ұлттық Банктің банктердегі қолданыстағы лимиттеу жүйесін зерттеу жөнінде жүргізген жұмысының қорытындысы бойынша 11 банктің атына тиісті ескертулер жолданды. Банктер банктің кредиттік саясатына және (немесе) ішкі құжаттарына өзгерістер енгізу арқылы кредиттік тәуекелді басқару бөлігінде лимиттеу жүйесін өзгертті.

2017 жылы банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың қызметін 13 тексеру, оның ішінде дәрежесін бағалау негізінде 8 тексеру және мемлекеттік органдардың, жеке және заңды тұлғалардың өтініштерінің негізінде жүргізілген банктерді жоспардан тыс 5 тексеру жүргізілді. Бұдан басқа, 2017 жылы құқық қорғау және басқа мемлекеттік органдардың, сондай-ақ заңды тұлғалардың өтініштері бойынша 4 құжаттамалық тексеру жүргізілді.

Банктер және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдарға қатысты жүргізілген тексерулердің нәтижелері бойынша жазбаша ұйғарымдар түрінде 9 шектеулі ықпал ету шаралары қолданылды және жалпы сомасы 245,3 млн теңгеге әкімшілік құқықбұзушылықтар туралы 452 хаттама жасалды.

2017 жылы Ұлттық Банк 21 микроқаржы ұйымын немесе есептік тіркеуден өткен микроқаржы ұйымдарының жалпы санының 13,8%-ын тексеру жүргізді. Анықталған бұзушылықтардың қорытындылары бойынша

айыппұлдар салу және өндіріп алу түрінде 30 санкция және 59 шектеулі ықпал ету шаралары қолданылды.

3.2. Сақтандыру секторы

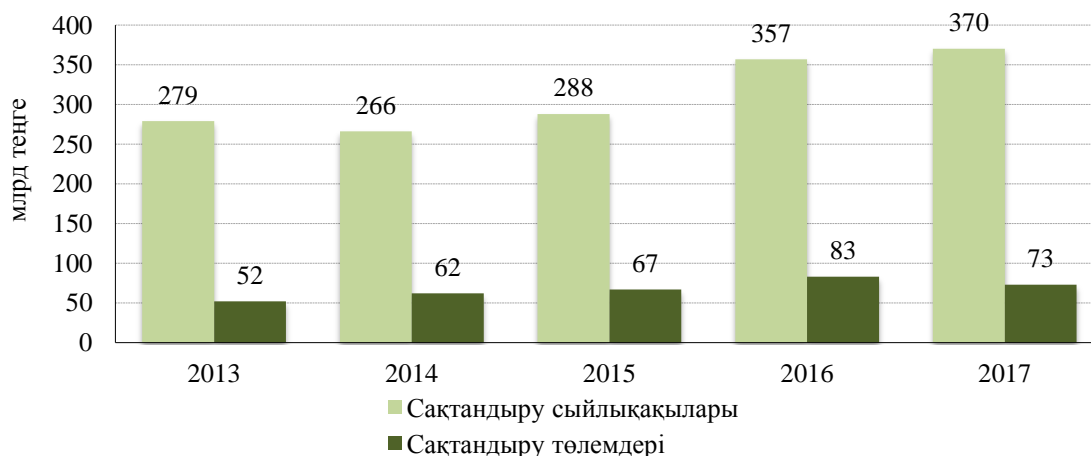
2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасының сақтандыру секторында 32 сақтандыру ұйымы, 16 сақтандыру брокері және 59 актуарий болды.

2017 жылғы сақтандыру ұйымдары активтерінің жиынтық көлемі 8,2%-ға өсіп, 2018 жылғы 1 қаңтарда 926,7 млрд теңге болды. 2017 жылғы жиынтық меншікті капитал 2,7%-ға ұлғайды да, 413,0 млрд теңге болды. Сақтандыру ұйымдары міндеттемелерінің сомасы 513,7 млрд теңгені құрады, бұл 2016 жылдың қорытындысымен салыстырғанда 13,0%-ға көп. Сақтандыру резервтерінің сомасы 460,5 млрд теңге немесе міндеттемелердің жиынтық көлемінің 89,6%-ы болды, бұл 2016 жылмен салыстырғанда 11,6%-ға көп.

Сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемі 3,7%-ға ұлғайып, 370,2 млрд теңгені құрады, бұл ретте тікелей сақтандыру шарттары бойынша сақтандыру сыйлықақыларының сомасы 332,0 млрд теңге болды, бұл 2016 жылғы көлемнен 2,7%-ға көп (3.2.1-сурет). Сақтандыру сыйлықақыларының құрылымында негізгі үлесті ерікті мүліктік сақтандыру алады – 172,2 млрд теңге немесе сақтандыру сыйлықақыларының жалпы көлемінің 46,5%-ы, ерікті жеке сақтандыру бойынша 101,2 млрд теңге сомаға немесе 27,3%, міндетті сақтандыру бойынша 96,8 млрд теңге немесе 26,2% сақтандыру сыйлықақысы жиналды.

3.2.1-сурет

Сақтандыру сыйлықақыларының және сақтандыру төлемдерінің серпіні

Сақтандыру шарттары бойынша 2017 жылы төленген сақтандыру төлемдерінің жалпы көлемі 2016 жылмен салыстырғанда 11,9%-ға ұлғайып, 73,1 млрд теңгені құрады. Сақтандыру түрлері бойынша сақтандыру

төлемдерінің құрылымында ерікті жеке сақтандыру – 43,9%, міндетті сақтандыру – 39,6%, ерікті мүлдітік сақтандыру – 16,5% болды.

Қайта сақтандыруға берілген сақтандыру сыйлықақыларының көлемі 129,7 млрд теңгені құрады немесе сақтандыру сыйлықақыларының жиынтық көлемінің 35,0%-ы болды. Бұл ретте, қайта сақтандыруға берілген сақтандыру сыйлықақыларының 84,1%-ы Қазақстан Республикасының бейрезиденттеріне қайта сақтандыруға берілді.

Реттеу

Жинақтап сақтандыру өнімдерін дамытуды ынталандыру мақсатында 2017 жылы сақтандыру төлемдерін салық салудан босату және сақтандыру сыйлықақыларына (жарналарға) қолданыстағы салық жеңілдіктерінің күшін жою жолымен оларға салық салу тәсілі қайта қаралды, бұл жинақтап сақтандыруға салық салуды басқаруды елеулі түрде жеңілдетеді.

Заңнамаға енгізілген өзгерістермен қызметкердің салық салынатын кірісінен жұмыс берушінің қызметкерлерді ерікті медициналық сақтандыру шарттары бойынша ең төменгі жалақының сегіз еселенген мөлшері шегінде төлеген сақтандыру сыйлықақысының сомасын алып тастау да көзделді.

Бұдан басқа, 2017 жылы заңды тұлға мемлекеттік тіркелген кезде «Электрондық үкіметтің» веб-порталы арқылы өтініш беру жолымен қызметкер еңбек (қызметтік) міндеттерін атқарған кезде оны жазатайым оқиғалардан міндетті сақтандыру шартын онлайн режимде жасауға мүмкіндік беретін норма енгізілді.

Алайда, Қазақстан Республикасында сақтандыру әлі де жеткілікті дамыған жоқ. Бұл көптеген факторларға байланысты, оның ішінде сақтандырудың міндетті түрлері саласында жинақталып қалған проблемаларға, сақтандыру өнімдерінің және сақтандырудың ерікті түрлері бойынша қызметтердің дамымағанымен, сақтандыру ұйымдары қызметінің төмен сапасымен және өңірлерде қолжетімді болмауымен, сақтандыру мәдениетінің және халық пен бизнестің сақтандыру құралдарына деген сенімінің төмен деңгейімен негізделген.

Ұлттық Банк 2017 жылы «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және сақтандыру қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын әзірлеп, Үкіметтің қарауына енгізді. Заң жобасында ерікті және міндетті сақтандыру бойынша өнімдер мен қызметтер нарығын дамыту, сақтандыру нарығының кәсіби қатысушыларының және инфрақұрылымдық ұйымдарының қызметін жетілдіру мәселелері бойынша заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар кешенін енгізу көзделеді. Атап айтқанда, міндетті және ерікті сақтандыруды одан әрі дамыту және жетілдіру мақсатында онлайн-сақтандыруды (сақтандыру қызметтерін интернет арқылы сату) ендіру көзделеді, бұл географиялық қолжетімділікті арттыруға және халық пен бизнес үшін сақтандыру қызметтерінің құнын арзандатуға септігін тигізетін болады. Заң жобасында туроператорлар мен турагенттердің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін сақтандырудан шетелге шығатын туристің өзінің мүлдітік мүдделерін сақтандыруға көшу де

көзделеді, бұл туристерді қорғаудың тиімді тетігін құруға мүмкіндік береді. Бұдан басқа, заң жобасында міндеттелген сақтандыруды енгізу көзделген, оның артықшылығы – сақтандыру талаптарының икемді болуы, клиент пен оның тәуекелдеріне жеке тәсіл қолдану. Заңнамаға түзетулер сақтандыру нарығының инфрақұрылымын дамытуға бағытталды және делдалдық қызметке қойылатын талаптарды ретке келтіруге және арттыруға, сақтандырудың кепілдік берілген сыныптарының тізбесін кеңейтуге, сақтандыру омбудсманы өкілеттіктерінің саласын кеңейтуге, электрондық сақтандыру полистерін сақтандыру бойынша бірыңғай дерекқор арқылы сату тетігін жетілдіруге бағытталған шараларды қамтиды. Бұдан басқа, заң жобасында лицензиялық-рұқсат беру рәсімдерін жетілдіруді, қайта сақтандыру қызметін реттеу сапасын арттыруды, сақтандыру ұйымдарын мәжбүрлеп тарату рәсімдерінің тиімділігін арттыруды, сақтандыру ұйымдарының күмәнді мәмілелерді жасауын болдырмауды қамтамасыз ететін түзетулер ұсынылады. Осы шаралардың барлығы сақтандыру секторын реттеуге байланысты проблемалардың көп бөлігін шешуге мүмкіндік береді, халық пен бизнестің сақтандыру нарығына деген сенімін арттыруға, сапалы және қолжетімді сақтандыру қызметтерін дамытуға септігін тигізетін болады.

Лицензиялау

2017 жылы лицензиялық-рұқсат ету қызметі шеңберінде Ұлттық Банк 114 өтініш/өтінішхат қарады, оның ішінде 96 қызмет көрсету туралы оң шешім қабылдады, олардың ішінде:

екі жеке тұлғаға сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге келісім берілді;

актуарлық қызметті жүзеге асыруға 2 лицензия берілді;

сақтандыру брокері қызметін жүзеге асыру құқығына 2 лицензия берілді;

сақтандыру (қайта сақтандыру) қызметін жүзеге асыруға 12 лицензия қайта ресімделді (оның ішінде, орналасқан жерінің өзгеруіне байланысты – 9, сақтандыру сыныптарын алып тастауға байланысты – 1, ұйымның атауының өзгеруіне байланысты – 2), қайта сақтандыруға 1 лицензия және сақтандырудың қосымша сыныптары бойынша 3 лицензия берілді;

екі сақтандыру брокерінің лицензиясы қайта ресімделді;

қаржы ұйымдарының, сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының, банктік, сақтандыру холдингтерінің, «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры» АҚ басшы қызметкерлері лауазымына кандидаттарды келісу туралы 67 өтінішхатты қарау қорытындысы бойынша 58 кандидат келісілді;

14 актуарийден біліктілік емтиханы қабылданды (14 актуарий емтихан тапсырды).

Қадағалау қызметі

2017 жылы сақтандыру ұйымының субъектілері қызметіндегі тәуекелдерді бағалау негізінде 10 тексеру, оның ішінде сақтандыру ұйымдарының қызметіне 6 тексеру және сақтандыру брокерлерінің қызметіне 4 тексеру жүргізілді.

Жоспарлы тексерулер барысында қамтылған негізгі мәселелер – міндетті және ерікті сақтандыру шарттарын жасасу және олардың талаптарын орындау тәртібі, пруденциялық нормативтер есебінің дұрыстығы, сақтандыру агенттерінің қызметі, қайта сақтандыру қызметі, тәуекел-менеджмент жүйесінің тиімділігін бағалау, инвестициялық қызмет, сақтандыру резервтері есебінің дұрыстығы, бухгалтерлік есептің дәйектілігі мен сенімділігі болып табылды.

Қашықтықтан қадағалау шеңберінде сақтандыру ұйымдарының және сақтандыру брокерлерінің қаржылық жай-күйіне, сақтандыру ұйымдарының активтері мен міндеттемелерінің қозғалысына талдау жүргізілді, тәуекелге бағдарланған қадағалауға назар аудару деңгейін белгілеу үшін сақтандыру ұйымдарының тәуекелдеріне сапалық және сандық бағалау жүргізілді. Пруденциялық нормативтер есептерінің заңнама талаптарына сәйкестігіне, ерте ден қою шаралары шеңберінде сақтандыру ұйымдарының қаржылық жай-күйінің нашарлауына ықпал ететін факторлардың болуына, қаржылық және реттеуіш есептіліктегі есепке алудың дұрыстығына, сақтандыру ұйымдарының қалыптастырған резервтерінің, актуарлық қорытындылардың баламалылығына тексеру жүргізілді. Сақтандыру ұйымдары мен сақтандыру брокерлері ұсынған іс-шаралар, оның ішінде инспекторлық тексерулердің нәтижелері бойынша бұзушылықтарды жою жөніндегі іс-шаралар жоспарларына бақылау жасалды.

Қадағалап ден қою шеңберінде 2017 жылы сақтандыру нарығының субъектілеріне, атап айтқанда, мыналарға қатысты 77 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды:

сақтандыру ұйымдарына: 28 жазбаша ұйғарым, 26 жазбаша ескерту шығарылды, 8 жазбаша келісім жасалды;

актуарийлерге: 6 жазбаша ұйғарым, 3 жазбаша ескерту шығарылды;

сақтандыру брокерлеріне: 3 жазбаша ұйғарым, 3 жазбаша ескерту шығарылды.

2017 жылы 378 әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жасалды. Сақтандыру нарығының субъектілеріне салынған әкімшілік айыппұлдардың жалпы мөлшері – 352 әкімшілік құқық бұзушылық бойынша 103,1 млн теңге болды. Бұл ретте сақтандыру ұйымының ірі қатысушысына бір әкімшілік айыппұл салынды.

Сақтандыру заңнамасының талаптарын бұзушылықтар үшін міндетті және ерікті сақтандыру түрлері бойынша 1 сақтандыру ұйымының, міндетті сақтандыру түрі бойынша 1 сақтандыру ұйымының, ерікті сақтандыру түрі бойынша 1 сақтандыру ұйымының, 2 актуарийдің лицензиясының қолданылуы тоқтатылды, сондай-ақ 1 сақтандыру брокері лицензиясынан айырылды.

2017 жылы 13 сақтандыру ұйымында Ұлттық Банктің өкілдері тағайындалды, олар сақтандыру резервтерінің барабар қалыптастырылуын, сақтандыру ұйымдарының қаржылық жағдайының нашарлауын болдырмау жөніндегі іс-шаралар жоспарларының орындалуын, сақтандыру шарттары

бойынша агенттерге жоғары комиссиялық сыйақылар төленуінің негізділігін және басқа мәселелер бойынша тексерді.

3.3. Бағалы қағаздар нарығы

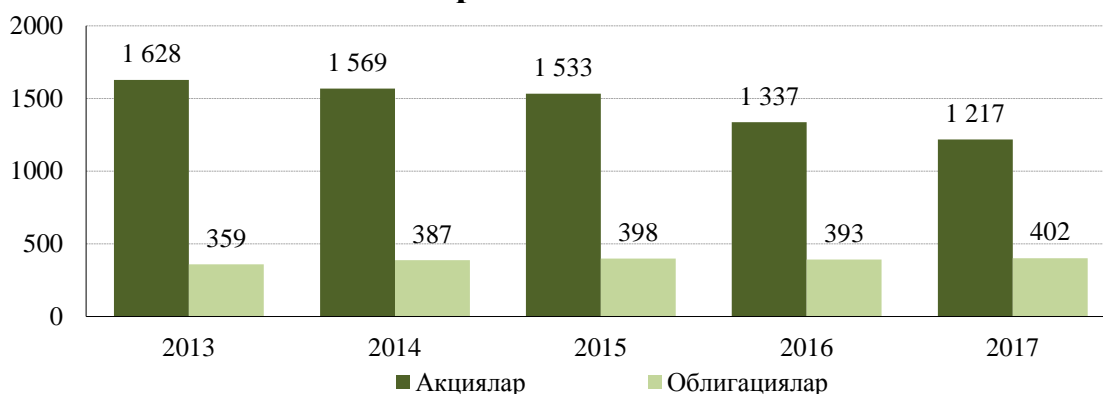
2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында 45 брокер және (немесе) дилер, 10 кастодиан-банк, 21 инвестициялық портфельді басқарушы, 2 трансфер-агент болды. Сонымен қатар бағалы қағаздар нарығында 3 инфрақұрылымдық ұйым қызмет істейді: лицензиялар негізінде бағалы қағаздармен және өзге де қаржы құралдарымен сауда-саттықты ұйымдастыру қызметін және бағалы қағаздар нарығында қаржы құралдарымен мәмілелер бойынша клиринг қызметін жүзеге асыратын «Қазақстан қор биржасы» АҚ, бағалы қағаздар нарығында кәсіби қызметтің ерекше түрлерін лицензиясыз жүзеге асыратын «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ және «Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі» АҚ.

2017 жылдың қорытындысы бойынша брокерлердің және (немесе) дилерлердің және инвестициялық портфельді басқарушылардың жиынтық қаржылық көрсеткіштері 2016 жылмен салыстырғанда: активтер бойынша – 34%-ға, меншікті капитал бойынша – 21%-ға ұлғайды. Активтердің өсуі бағалы қағаздар портфелі құнының ұлғаюымен байланысты болды. Бағалы қағаздарды қайта бағалауға байланысты 2017 жылғы бөлінбеген пайданың ұлғаюы, сондай-ақ бағалы қағаздар нарығы кәсіби қатысушыларының бірінің жарғылық капиталының қомақты ұлғаюы меншікті капиталдың ұлғаюына ықпал етті. Міндеттемелердің жиынтық көлемі де 56%-ға ұлғайып, РЕПО қарыз операциялары есебінен өсу болды.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мемлекеттік емес эмиссиялық бағалы қағаздар эмитентінің саны – 1 619, оның ішінде қолданыстағы акциялардың шығарылымы бар акционерлік қоғамдардың саны – 1 217 болды (3.3.1-сурет). Қолданыстағы акциялардың шығарылымы санының жоспарлы төмендеуі жарғылық капиталының мөлшері Қазақстан Республикасының акционерлік қоғамдар туралы заңнамасының талаптарына сәйкес келтірілмеген акционерлік қоғамдар ерікті немесе мәжбүрлі тәртіпте таратылатынына байланысты.

**Қолданыстағы акциялар мен облигациялар
шығарылымының саны**

2017 жылы Ұлттық Банк акциялардың 21 шығарылымын тіркеді және акциялардың 141 шығарылымының күшін жойды, оның ішінде Ұлттық Банктің шағым-талаптары бойынша жарғылық капиталдары заңнама талаптарына сәйкес келмейтін акционерлік қоғамдарды мәжбүрлеп тарату туралы аумақтық мамандандырылған экономикалық соттардың шешімдерінің негізінде олардың 70-нің және Әділет министрілігінің акционерлік қоғамдарды тарату және қайта ұйымдастыру туралы хаттарының негізінде 9-ның күші жойылды. Қалған 62 акциялар шығарылымының осы акционерлік қоғамдарды қайта ұйымдастыру және тарату туралы акционерлердің жалпы жиналысының шешімдері негізінде күші жойылды.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қолданыстағы облигациялар шығарылымының саны сомалық номиналдық құны 11,5 трлн теңге болатын 402-ні құрады, оның 262 шығарылымы «Қазақстан қор биржасы» АҚ-тың ресми тізіміне, оның ішінде 19 шығарылым «баламалы алаң» санатына енгізілді.

2017 жылы жалпы көлемі 1,6 трлн теңге болатын мемлекеттік емес 40 облигациялар шығарылымы және шығарылым көлемі 0,6 трлн теңге 8 облигациялық бағдарлама тіркелді.

2017 жылы 4 эмитент: «Досжан темір жолы (ДТЖ)» АҚ, «Бозғыл Аурум» ЖШС, «АПК-Инвест» корпорациясы» ЖШС, «ComTrade Product» ЖШС шығарылған облигациялар бойынша негізгі борышты және есептелген сыйақыны төлеу бойынша дефолтқа жол берді. Сонымен қатар «Қазақстан қағазы» АҚ-тың 2017 жылы шығарылған облигациялар бойынша негізгі борышты және есептелген сыйақыны төлеу бойынша дефолт жағдайында болуы жалғасты.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша бағалы қағаздар нарығында басқарушы компаниялардың активтері инвестициялық басқаруындағы 28 инвестициялық пай қоры (14 – жабық, 1 – ашық және 13 – аралық), сондай-ақ 18 акционерлік инвестициялық қор, оның ішінде 9 жылжымайтын мүлік қоры жұмыс істеді. Инвестициялық қорлар активтерінің жиынтықты мөлшері 647,6 млрд теңгені, оның ішінде инвестициялық пай қорларының

активтері 584,8 млрд теңгені, жылжымайтын мүлік қоры активтерін қоса – 36,4 млрд теңгені, акционерлік инвестициялық қор активтері 62,8 млрд теңгені құрады.

Бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығы

Бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығын Қазақстан Республикасында «Қазақстан қор биржасы» АҚ білдіреді.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша «Қазақстан қор биржасы» АҚ ресми тізімінің құрылымында корпоративтік эмитенттердің 120 акциялар шығарылымы (ресми тізімге енгізілген бағалы қағаздар шығарылымының жалпы саны 18,8%), корпоративтік эмитенттердің 264 облигациялар шығарылымы (45,0%), 195 мемлекеттік бағалы қағаздар шығарылымы (33,2%) және халықаралық қаржы ұйымының 6 бағалы қағаздар шығарылымы (0,9%) ұсынылды.

«Қазақстан қор биржасы» АҚ ресми тізіміне енгізілген мемлекеттік емес бағалы қағаздардың нарығын жалпы капиталдандыру 2017 жылы 15,4%-ға ұлғайып, 26,0 трлн теңгені құрады (3.3.2-сурет).

3.3.2-сурет

2017 жылы мемлекеттік емес бағалы қағаздармен жасалған мәмілелердің көлемі (РЕПО секторын ескере отырып) ұйымдастырылған нарықта 6 есеге ұлғайды және 6,6 трлн теңгені құрады, оның ішінде бағалы қағаздардың қайталама нарығында – 0,8 трлн теңгені, алғашқы нарықта – 0,6 трлн теңгені, РЕПО секторында – 5,2 трлн теңгені құрады.

2017 жылы мемлекеттік бағалы қағаздармен жасалған биржалық мәмілелердің көлемі (РЕПО секторын ескере отырып), РЕПО операциялары көлемінің өсуімен байланысты 2016 жылмен салыстырғанда 22,9%-ға ұлғайып, ұйымдастырылған нарықта 70,4 трлн теңгені құрады.

Реттеу

Бизнес субъектілерінің нарықтық қаржыландыруға қолжетімділігін арттыру мақсатында оны негізгі, баламалы және аралас үш биржалық алаңға

бөлу жолымен 2017 жылы «Қазақстан қор биржасы» АҚ ресми тізімінің құрылымы реформаланды.

«Қазақстан қор биржасы» АҚ базасында бірінші кезекте қор нарығында инвестициялар тартуға мүдделі кіші және орта кәсіпорындар үшін баламалы биржалық алаң құрылды. Баламалы алаңда негізгі алаңмен салыстырғанда қатысушыларға ең аз талаптар қойылып, неғұрлым төмен тарифтер белгіленді, мәмілелер бойынша айла-шарғы жасауға қадағалау жоқ, яғни қор нарығында капитал тартуды және орналастыруды түсіндіріп таратуға жағдай жасалған. «Қазақстан қор биржасы» АҚ базасында баламалы биржалық алаң құру қор нарығына мейлінше жылдам тәсілмен компаниялардың үлкен көлемін тарту мақсатын қойды.

Ұзақ мерзімді қаржыландырудың қосымша көзін құру мақсатында 2017 жылы облигациялар нарығында банктердің және банктік холдингтердің сатып алуына рұқсат етілген облигациялардың бірыңғай тізімін белгілеу жолымен банктік холдингтердің инвестициялық мүмкіндіктері кеңейтілді.

Бағалы қағаздар нарығын әрі қарай дамыту және ырықтандыру мақсатында 2017 жылы Ұлттық қор нарығын дамыту бойынша Үкімет пен Ұлттық Банктің 2018-2021 жылдарға арналған бірлескен іс-қимыл жоспары әзірленді. Жоспар іскерлік белсенділікті арттыруға, қаржы секторының әрі қарайғы институционалдық дамуына, экономиканың басым секторларын қаржыландыруға және, тұтас алғанда, ұзақ мерзімді экономикалық дамуға ықпал ететін тиімді және бәсекеге қабілетті бағалы қағаздар нарығын құруға көзделген. Қойылған мақсатқа қол жеткізу үшін мынадай бағыттар бойынша міндеттерді шешу көзделеді: инфрақұрылымды жетілдіру және қор нарығын реттеу; қор нарығында сұранысты және ұсынысты ынталандыру; халықаралық ынтымақтастықты кеңейту.

Бағалы қағаздар нарығында инфрақұрылымды жетілдіру аясында Бірыңғай тіркеуші Орталық депозитарийге біріктірілетін болады, бұл бағалы қағазды ұстаушылар туралы барлық ақпаратты бірыңғай деректер қорында шоғырландыруға, рәсімдерді жеңілдетуге және мәмілелерді тіркеу уақытын қысқартуға және тарифтерді оңтайландыру есебінен клиенттердің шығасыларын азайтуға мүмкіндік береді. Биржадан тыс бағалы қағаздар нарығының ашықтығын арттыру және онда қаржы құралдарына сұранысты ынталандыру мақсатында Орталық депозитарийдің базасында нарыққа қатысушыларға бағалы қағаздардың баға белгілеуімен алмасуға және мәмілелер жасауға мүмкіндік беретін биржадан тыс бағалы қағаздар нарығының интеграцияланған ақпараттық жүйесі құрылатын болады.

2017 жылы эмитенттер үшін қор нарығына шығу бойынша рәсімдер жеңілдетілді, бағалы қағаздар шығарылымын тіркеуге және инвесторлар алдында ақпаратты ашуға қатысты талаптар оңтайландырылды, атап айтқанда эмитенттер Ұлттық Банкке ұсынуы тиіс және бағалы қағаздар шығарылымының проспектісінде ашылатын ақпараттың көлемі қысқартылды, бағалы қағаздар шығарылымының проспектісіне өзгерістер енгізумен байланысты рұқсат беру рәсімдерінің саны қысқартылды, эмитенттердің қызметі туралы ақпаратқа инвесторлардың қолжетімділігі

жеңілдетілді және жүйеленді. Бағалы қағаздар шығаруға байланысты рұқсат беру рәсімдерін одан әрі оңтайландыру бағалы қағаздар шығарылымы перспектісінің электрондық форматқа өтуін және эмитенттер қаржылық есептілік депозитарийіне орналастыратын ақпарат негізінде оны автоматты түрде жаңартуды көздейтін болады.

Валюталық нарыққа қатысушылар санын ұлғайту және брокерлер үшін валюталық тәуекелдерді хеджирлеудің қосымша құралдарын құру мақсатында заңнамаға брокерлерге биржалық валюталық нарыққа қолжетімділік беретін өзгерістер әзірленді.

Лицензиялау

2017 жылы бағалы қағаздар нарығындағы брокерлік және дилерлік қызметті жүзеге асыруға лицензияны бір ерікті қайтару жүзеге асырылды.

2017 жылы 13 мемлекеттік қызмет бойынша лицензиялық және рұқсат беру қызметі шеңберінде мемлекеттік қызметті пайдалануға 79 өтініш/өтінішхат қарастырылды, оның ішінде 66 мемлекеттік қызмет көрсету бойынша оң шешім қабылданды, атап айтқанда:

инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге заңды тұлғаға 1 келісім және инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысы мәртебесін иеленуге жеке тұлғаға 1 келісім берілді;

бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыруға 4 лицензия қайта ресімделді (1-уі атауының өзгеруіне байланысты, 1-уі орналасқан жерінің өзгеруіне байланысты және 2-уі атауының және заңды мекенжайының өзгеруіне байланысты), бағалы қағаздар нарығында қызметті жүзеге асыруға 1 лицензия берілді;

Бағалы қағаздар нарығының және «БЖЗҚ» АҚ кәсіби қатысушыларының басшы қызметкерлері лауазымдарына кандидаттарды келісу туралы 66 өтінішхатты қарау нәтижелері бойынша 59 кандидат келісілді.

Қадағалау қызметі

2017 жылы бағалы қағаздар нарығы субъектілері қызметінің тәуекелдерін бағалаудың негізінде 10 тексеру, оның ішінде қызметті инвестициялық портфельді басқару бойынша қызметпен бірге жүзеге асыратын 3 брокер-дилерге, 2 инвестициялық портфельді басқарушыға, сауда-саттықты ұйымдастырушыға, сондай-ақ эмиссиялық бағалы қағаздардың 4 эмитентіне тексеру жүргізілді.

Тексерулердің негізгі нысаны бағалы қағаздар нарығындағы кәсіби қызметті жүзеге асыру тәртібін реттейтін заңнаманың, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы, сондай-ақ бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты ашу тәртібін белгілейтін заңнаманың және олардың бағалы қағаздарды ұстаушылардың мүдделерін білдіретін қызметіндегі өзгерістер туралы заңнаманың талаптарын сақтау болып табылды.

2017 жылы жүргізілген тексерулердің нәтижелері бойынша бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне қатысты 9 жазбаша ескерту түріндегі шектеулі ықпал ету шаралары, 25-і соттың қарауына жіберілген әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 47 хаттама жасалған. Бағалы қағаздар нарығы субъектілеріне салынған әкімшілік айыппұлдардың жалпы мөлшері 2017 жылы 23,7 млн теңгені, оның ішінде коммерциялық емес ұйымдарға қатысты әкімшілік істер бойынша 4 млн теңгені құрады.

Қашықтықтан қадағалаудың мақсаты инвесторлардың құқықтарына және заңды мүдделеріне қысым жасауға жол бермеуге, бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің қызметіне жедел және уақтылы бақылау жасауды қамтамасыз ету, бағалы қағаздар эмитенттерінің инвесторлар алдындағы міндеттемелерін орындауға мониторинг жүргізу болып табылады. Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың қызметіне қашықтықтан қадағалау пруденциялық нормативтерді, жарғылық капитал мөлшеріне қойылатын талаптарды сақтау, қызметтің кәсіби түрлері аясында клиенттерге қызмет көрсетуге бақылау жасау, тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйелерінің болуына қойылатын талаптарды орындау, сондай-ақ Қазақстан Республикасының бағалы қағаздар нарығы туралы заңнамада белгіленген өзге нормалар мен лимиттерді сақтау тұрғысынан олардың қаржылық және реттеуіш есептілігін қамтиды.

Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға қатысты қашықтықтан қадағалау нәтижелері бойынша 2017 жылы олардың қаржылық жағдайының нашарлауына жол бермеуге және Қазақстан Республикасының заңнамасымен белгіленген пруденциялық нормативтердің сақталуын қамтамасыз етуге бағытталған 15 ерте ден қою шаралары қолданылды. Ерте ден қою шараларын қолданудың себебі бағалы қағаздар нарығына жекелеген кәсіби қатысушылардың меншікті капиталының жеткіліктілігі коэффициентінің төмендеуі, олардың өтімді активтері көлемінің азаюы, сондай-ақ шығынды қызмет болды.

2017 жылы қашықтықтан қадағалау шеңберінде бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға қатысты 47 құжаттық тексеру жүргізілді. Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға қатысты құжаттық тексерулердің және бақылау мен қадағалаудың басқа нысандарының нәтижелері бойынша 37 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды, әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 33 хаттама жасалды, жалпы сомасы 12,5 млн теңгеге әкімшілік айыппұл салынды.

Инвестициялық портфельді басқаруға лицензиясы бар, меншікті капитал жеткіліктілігі бойынша пруденциялық нормативті бұзушы ұйымға қатысты лицензияның қолданылуын бір ай мерзімге тоқтата тұру туралы шешім қабылданды және кейіннен лицензияның қолданылуын тоқтата тұру себептерін жоймауға байланысты 2017 жылғы қаңтарда лицензиядан айыру туралы шешім қабылданды («Gold Investment Group» АҚ).

Бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушыларға қатысты шектеулі ықпал ету шараларын және санкцияларды қолдануға әкелген негізгі бұзушылықтар бағалы қағаздар нарығына кәсіби қатысушылардың ішкі есеп жүйелеріндегі қателер, Ұлттық Банкке есептілікті беру мерзімдерінің бұзылуы, тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйесіндегі кемшіліктер болып табылады.

Бағалы қағаздар эмитенттерінің мониторингі аясында 2017 жылы бағалы қағаздар эмитенттерінің бағалы қағаздар шығарылымы проспектісінде белгіленген міндеттемелерді орындау тұрғысынан облигациялар ұстаушылар өкілдерінің есептілігіне, сондай-ақ эмитенттердің облигацияларды орналастырудан түскен ақшаны мақсатты пайдалануына талдау жүргізіледі. Облигациялар бойынша міндеттемелерді орындамауға не тиісінше орындамауға жол берген эмитенттердің есептілігі негізінде осы эмитенттердің инвесторлар алдындағы міндеттемелерін орындауға мониторинг жүзеге асырылған. Инвесторларды бағалы қағаздар нарығының жай-күйі және эмитенттердің қызметі туралы толық және уақтылы ақпаратпен қамтамасыз ету мақсатында эмитенттердің корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты және бағалы қағаздар ұстаушылардың мүдделерін қозғайтын өзге ақпаратты Қаржылық есептілік депозитарийінің және «Қазақстан қор биржасы» АҚ-тың интернет-ресурстарында ашуға бақылау да жүзеге асырылған.

2017 жылы бағалы қағаздар эмитенттеріне мониторинг жүргізу нәтижелері бойынша Ұлттық Банк 353 шектеулі ықпал ету шарасын қолданды, әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы 83 хаттама жасады, 29,3 млн теңге сомаға әкімшілік айыппұл салды.

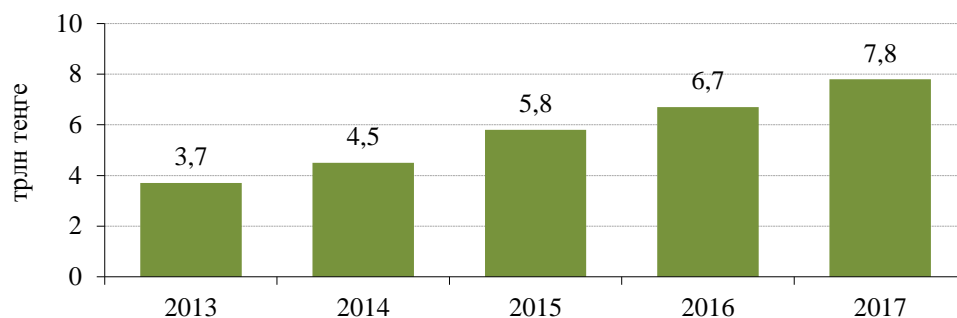
Бағалы қағаздар эмитенттеріне қатысты шектеулі ықпал ету шаралары мен санкциялар қолдануға әкелген негізгі бұзушылықтар эмитенттердің инвесторлар алдына ақпаратты орналастыру тәртібі мен мерзімдерін бұзуы, бағалы қағаздарды орналастырулардың тәртібін және талаптарын бұзу, эмитенттердің шектеулі ықпал ету шараларын қолдану арқылы оларға жүктелген міндеттемелерді орындамауы болып табылды.

3.4. Жинақтаушы зейнетақы жүйесі

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіби жарналарды және ерікті зейнетақы жарналарын тартуды жүзеге асыратын жалғыз ұйым болып табылады. «БЖЗҚ» АҚ-тың жалғыз акционері Үкімет болып табылады. Ұлттық Банк Үкіметке тиесілі «БЖЗҚ» АҚ акцияларының сенімгерлік басқарушысы болып табылады және зейнетақы активтерін басқаруды жүзеге асырады.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша зейнетақы активтерінің мөлшері бір жылда 1,1 трлн теңгеге немесе 16,4%-ға ұлғайып, 7,8 трлн теңгені құрады (3.4.1-сурет).

**«БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерінің
жиынтық көлемінің өзгеру серпіні**

«БЖЗҚ» АҚ салымшыларының (алушыларының) жеке зейнетақы шоттарының саны 2018 жылғы 1 қаңтарда¹² міндетті зейнетақы жарналары бойынша зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 7,6 трлн теңгемен 9,4 млн шотты, міндетті кәсіби зейнетақы жарналары бойынша зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 142,4 млрд теңгемен 0,4 млн шотты және ерікті зейнетақы жарналары бойынша зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 1,7 млрд теңгемен 35,5 мың шотты құрады.

2017 жылдың басынан бастап салымшылардың зейнетақы жарналарының жалпы мөлшері 754,4 млрд теңгеге немесе 15,3%-ға ұлғайып, 2018 жылғы 1 қаңтарда 5,7 трлн теңгені құрады.

2018 жылғы 1 қаңтарда зейнетақы төлемдерінің сомасы сақтандыру ұйымдарына аударымдарды қоса есептегенде 1,1 трлн теңгені құрады.

Реттеу

2017 жылы Ұлттық Банк зейнетақы жүйесін реформалау жөніндегі және «БЖЗҚ» АҚ-ты Ұлттық Банктің бақылауынан шығару және зейнетақы активтерін жеке және (немесе) шетелдік басқарушы компаниялардың басқаруына беру жөніндегі ұсыныстар дайындады. Жинақтаушы зейнетақы жүйесін реформалаудың ұсынылып отырған моделі:

зейнетақы активтерін басқарушыны және инвестициялық стратегияны таңдауды ұсыну арқылы салымшыларды өздерінің зейнетақы жинақтарын басқару процесіне тартуға;

жүйелі тәуекелдердің шоғырлануын төмендетуге және жеке зейнетақы активтерін басқару кезінде мемлекеттік органдарда мүдделер қақтығысын реттеуге;

басқарушы компаниялар түріндегі жаңа «зәкірлік» инвесторлардың пайда болуы есебінен отандық қор нарығын жандандыруға мүмкіндік береді.

Зейнетақы активтерін басқаруды бірнеше ірі жеке басқарушы компания басқаратыны пайымдалуда. Бәсекелес ортадағы жұмыс басқарушылардан, олардың бәсекелестік артықшылықтары кірістілік деңгейі мен қаржы құралдарының сапасы болатындықтан, үлкен инвестициялық кіріс алуын талап ететін болады. Ұлттық Банк, өз кезегінде, басқарушы компанияны

¹² Салымшылардың (алушылардың) жеке зейнетақы шоттарының саны 2018 жылғы 1 қаңтарда зейнетақы жинақтарының қалдығы жоқ жеке зейнетақы шоттарын ескермей көрсетілген

таңдай алмайтын салымшылардың зейнетақы активтерін басқарушы болып қала береді, сондай-ақ консервативтік инвестициялық стратегия бойынша зейнеткерлік және зейнеткерлікке дейінгі жастағы адамдардың зейнетақы жинақтарын басқаратын болады. «БЖЗҚ» АҚ зейнетақы жарналарын тартуды және зейнетақы төлемдерін жүзеге асыруды қоса алғанда жинақтаушы зейнетақы жүйесі бойынша барлық қаржылық және ақпараттық ағындардың бірыңғай әкімшісі ретінде жұмыс істейтін және салымшылармен (алушылармен), оларға консультациялық және ақпараттық қызметтерді көрсете отырып, «бір терезе» қағидаты бойынша жұмысты жүзеге асыратын болады.

Жинақтаушы зейнетақы жүйесін реформалау жөніндегі ұсыныстар Экономикалық саясат жөніндегі кеңес отырыстарында қаралды, оларды мүдделі мемлекеттік органдар мен бизнес-қоғамдастықтар талқылады. Көрсетілген ұсыныстарды іске асыру үшін қолданыстағы заңнама нормаларына түзетулер әзірленді және Үкіметтің қарауына жіберілді.

Қадағалау қызметі

Қашықтықтан қадағалаудың мақсаты жинақтаушы зейнетақы қоры субъектілерінің салымшылардың (алушылардың) зейнетақы жинақтарының сақталуын қамтамасыз етуге бағытталған қызметіне жедел әрі уақтылы бақылауды қамтамасыз ету, зейнетақы заңнамасының талаптарын бұзушылықтарының алдын алу мен болдырмау, салымшыларға (алушыларға) олардың зейнетақы жинақтарының жағдайы туралы шынайы ақпарат беру және салымшылардың (алушылардың) өзге де құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету болып табылады. «БЖЗҚ» АҚ-тың қызметін қашықтықтан қадағалау аясында «БЖЗҚ» АҚ-тың атқарушы органы мен басқару органы құрамына, сондай-ақ оның басшы қызметкерлері құрамының заңнамаға және АҚ жарғысына сәйкестігі тұрғысынан мониторинг; комиссиялық сыйақыны өндіріп алу тәртібінің заңнамаға сәйкестігін тексеру; зейнетақы активтері есебінен қалыптастырылған инвестициялық портфелінің «БЖЗҚ» АҚ-тың инвестициялық декларацияға сәйкестігі тұрғысынан мониторинг; салымшылардың (алушылардың) және өзге тұлғалардың алдында ақпаратты заңнамамен және «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы қағидаларымен талап етілетін көлемде ашуын бақылау; «БЖЗҚ» АҚ-тың қызметін жүзеге асыру қағидаларының талаптарын сақтауды бақылау жүзеге асырылады.

«БЖЗҚ» АҚ-тың қызметін бақылау мен қадағалау саласындағы басым бағыттар тәуекелдерді басқару мен ішкі бақылау жүйесін күшейту болып табылады.

2017 жылы «БЖЗҚ» АҚ-тың қызметіне қашықтықтан қадағалау нәтижелері бойынша шектеулі ықпал ету шаралары мен санкциялар қолданылған жоқ.

2017 жылы Ұлттық Банк «БЖЗҚ» АҚ-тың 11 басшы қызметкерін басшы қызметіне тағайындауға (сайлауға) келісім берді. Келісім беруден бас тартылған жоқ.

3.5. Төлем жүйелері және төлем қызметтері нарығы

2017 жылы қолма-қол ақшасыз төлемдер мен ақша аударымдары көлемдерінің өсу, клиенттерге ұсынылатын төлем қызметтерін көрсету сапасын кеңейту және жақсарту, қашықтан қызмет көрсету арналарына көшу үрдісі сақталды.

2017 жылғы ақпаннан бастап Ұлттық Банк бақылау-қадағалау функциялары аясында ел аумағында жұмыс істеп тұрған төлем жүйелерін, сондай-ақ төлем ұйымдары мен елеулі төлем қызметтерін жеткізушілердің тізілімін жүргізеді және Ұлттық Банктің интернет-ресурсында орналастырады.

Төлем жүйелері тізіліміне 19 жүйе енгізілген, оның 2 – Банкаралық ақша аудару жүйесі (бұдан әрі – БААЖ) және Банкаралық клиринг жүйесі (бұдан әрі – БКЖ) Ұлттық Банктің төлем жүйелері болып табылады. Мұндай төлем жүйелері Қазақстан Республикасының аумағында ұлттық валютамен төлемдер жүргізуге бағытталған және елдегі қолма-қол ақшасыз төлемдердің жалпы көлемінің 97%-ын өңдейді. Нарықта сонымен қатар жеке төлем жүйелері жұмыс істейді, олар карточкалық төлем жүйелерінен және ақша аударымдары жүйелерінен тұрады.

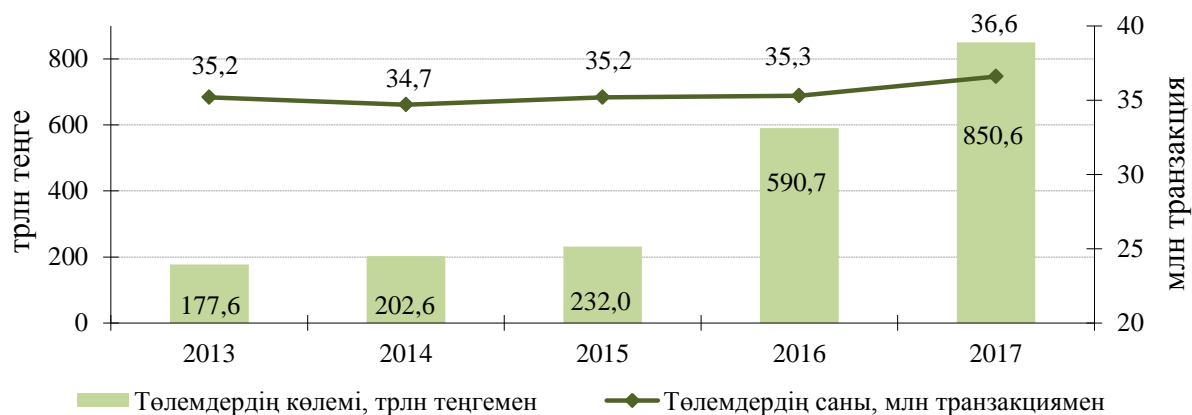
Төлем қызметтерін банктер, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар және банктік емес төлем ұйымдары ұсынады.

Ұлттық Банктің төлем жүйелері

Төлем жүйелерінің жұмыс істеу тиімділігінің көрсеткіштері олардың үздіксіз жұмысының деңгейі, жүйенің өнімділігі, жүйе өңдейтін төлемдер көлемі болып табылады.

Ұлттық Банктің төлем жүйелері жұмысының коэффициенттері олардың үздіксіз жұмысының жоғары деңгейін көрсетеді: БААЖ бойынша коэффициенті 2017 жылы орташа алғанда 99,99%-ды, БКЖ бойынша 100%-ды құрады.

Ұлттық Банктің төлем жүйелері арқылы 2017 жылы жүргізілген төлемдер көлемі 850,6 трлн теңге сомаға 36,6 млн транзакцияны құрады (3.5.1-сурет). 2016 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндегі төлемдер саны 3,5%-ға немесе 1,2 млн транзакцияға ұлғайды, төлемдер сомасы 44,0%-ға немесе 259,9 трлн теңгеге өсті. Төлемдер көлемінің өсуі қысқамерзімді салымдарды 41,6%-ға орналастыру бойынша банкаралық төлемдердің өсуімен қамтамасыз етілді. 2017 жылы Ұлттық Банктің төлем жүйелері арқылы бір күнде орташа алғанда 3,5 трлн теңге сомаға 149,2 мың транзакция жүргізілді.

Ұлттық Банктің төлем жүйелеріндегі төлемдер ағындарының серпіні

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қаржы нарығының барлық инфрақұрылымдық субъектілерін қоса алғанда, 46 қаржы ұйымы БААЖ қатысушысы болып табылды. 2017 жылы жүйе арқылы 844,2 трлн теңге сомаға 15,1 млн төлем жүргізілді. 2016 жылмен салыстырғанда төлемдер көлемі 44,4%-ға немесе 259,5 трлн теңгеге, электрондық төлем хабарларының жүйесі арқылы өңделгендер саны – 7,8%-ға немесе 1,1 млн транзакцияға өсті.

2017 жылы БААЖ-дағы бір төлемнің орташа сомасы 2016 жылмен салыстырғанда 34,0%-ға немесе 14,2 млн теңгеге ұлғайып, 55,9 млн теңгені құрады. Негізінен жүйе арқылы Қазақстан резиденттерінің бағалы қағаздарымен операциялар бойынша (төлемдердің жалпы көлемінің 55,8%-ы), қысқа мерзімді банкаралық операциялар бойынша (17,3%) және шетел валютасымен әрі бағалы металдармен операциялар бойынша (8,4%) төлемдер жүргізілді. Тауарлар мен қызметтер үшін төлемдердің көлемі 2017 жылы жүйеде өңделген төлемдердің жалпы көлемінің 6,2%-ын құрады.

2018 жылғы 1 қаңтарда 36 қаржы ұйымы БКЖ-ға қатысушы болып табылды. 2017 жылы жүйе арқылы 6,4 трлн теңге сомаға 21,5 млн электрондық төлем хабары өңделді. 2016 жылмен салыстырғанда клиринг жүйесіндегі төлем хабарларының саны 0,7%-ға немесе 159,1 мың құжатқа ұлғайды, төлемдер сомасы 6,9%-ға немесе 417,1 млрд теңгеге өсті.

2017 жылы БКЖ-дағы бір төлемнің орташа сомасы 2016 жылмен салыстырғанда 6,1%-ға немесе 17,3 мың теңгеге ұлғайып, 299,7 мың теңгені құрады. Клиринг жүйесіндегі төлемдердің негізгі көлемі тауарлар мен материалдық емес активтер (жүйедегі төлемдердің жалпы көлеміндегі үлесі 29,1% болды), көрсетілген қызметтер (үлес - 26,8%), бюджетке төлемдер және бюджеттен төлемдер (үлес - 18,7%) үшін есеп айырысулары бойынша шаруашылық жүргізуші субъектілердің төлемдеріне тура келді.

Ақша аударымдарының жүйелері

Шұғыл ақша аударымдары қызметтері Қазақстан халқына Алтын тәж, Western Union, Unistream және басқалары сияқты ақша аударымдарының жүйелері арқылы қолжетімді. 2017 жылы ақша аударымдарының жүйесі арқылы 527,7 млрд теңге сомаға 2,7 млн транзакция жүргізілді (жіберілді),

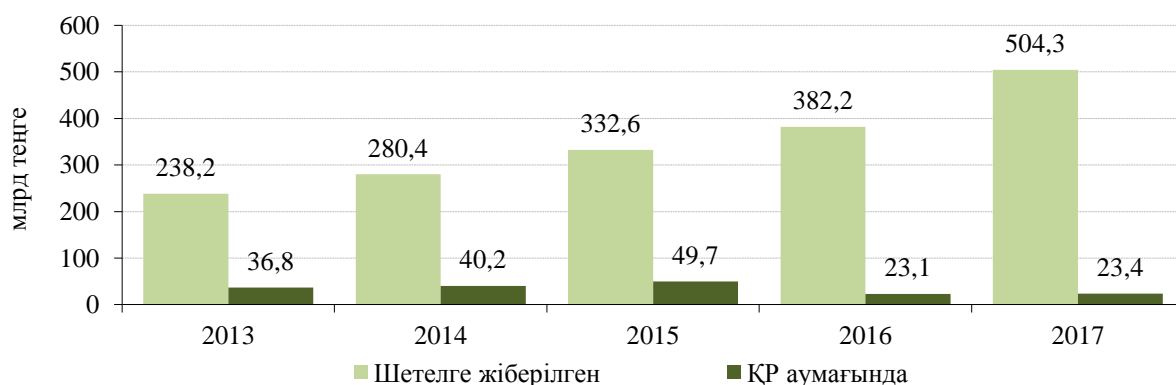
бұл ретте ақша аударымдарының көлемі 2016 жылмен салыстырғанда 30,2%-ға өсті.

Көп жағдайда ел халқы ақша аударымдарының жүйелерін Қазақстан Республикасының шегінен тыс ақша аударымдары үшін пайдаланады. Сонымен, 2017 жылы шетелге жіберілген ақша аударымдарының үлесі ақша аударымдары жүйесі арқылы транзакциялардың жалпы санының 95,6%-ын құрады. Бұл ретте Қазақстаннан жіберілген аударымдар түсімнен біршама асып кетеді: шетелге жіберілген ақша аударымдарының көлемі 504,3 млрд теңгені, шетелден алынған ақша аударымдарының көлемі 309,4 млрд теңгені құрады. Елден жіберілген бір аударымның орташа сомасы 202,0 мың теңге, елге алынған аударым сомасы 224,4 мың теңге болды.

Қазақстан бойынша ақша аударымдарының жүйелерін қолдана отырып, 2017 жылы 23,4 млрд теңге жіберілді, бір аударымның орташа сомасы 104,8 мың теңгені құрады (3.5.2-сурет).

3.5.2-сурет

Ақша аударымдарының жүйесі арқылы жіберілген ақша аударымдары көлемінің өзгеру серпіні

Төлем қызметтері нарығы

Төлем карточкалары нарығында қолма-қол ақшасыз, оның ішінде интернет және мобильдік банкинг арқылы жүзеге асырылатын төлемдердің өсу, сондай-ақ карточкаларға қызмет көрсету желісінің кеңею серпіні сақталды.

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша төлем карточкаларын шығаруды 26 банк және «Қазпочта» АҚ жүзеге асырды. Эмиссияланған төлем карточкаларының жалпы саны 19,4 млн бірлікті құрады (2016 жылғымен салыстырғанда 23,6%-ға өсу), олардың ішінде дебеттік карточкалар – 15,6 млн бірлік, кредиттік карточкалар – 3,1 млн бірлік, кредиттік лимиті бар дебеттік карточкалар – 0,5 млн бірліктен астам, алдын ала ақысы төленген карточкалар – 0,2 млн бірлікке жуық.

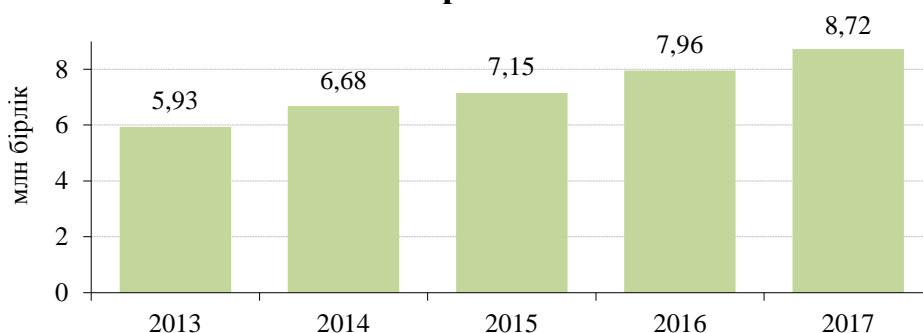
VISA International, MasterCard Worldwide, China Union Pay және American Express International төлем карточкалары арқылы ұсынылған халықаралық төлем жүйелері айналыстағы төлем карточкаларының негізгі үлесін – 99,6%-ды құрайды. Жергілікті жүйелер нарықтың 0,4%-ын иеленеді

және Altyn Card және Ситибанк Қазақстанның жергілікті карточкалары сияқты жүйелермен ұсынылды.

2017 жылы белсенді төлем карточкаларының (операциялар жасау үшін пайдаланылатын карточкалардың) өсу қарқыны сақталды, олардың орташа саны 2017 жылы 8,7 млн бірлікті құрады, бұл 2016 жылғы тиісті көрсеткіштен 9,5%-ға асып кетті (3.5.3-сурет). Осылайша, карточка өнімдерін Қазақстан халқының шамамен 48%-ы белсенді түрде пайдаланады.

3.5.3-сурет

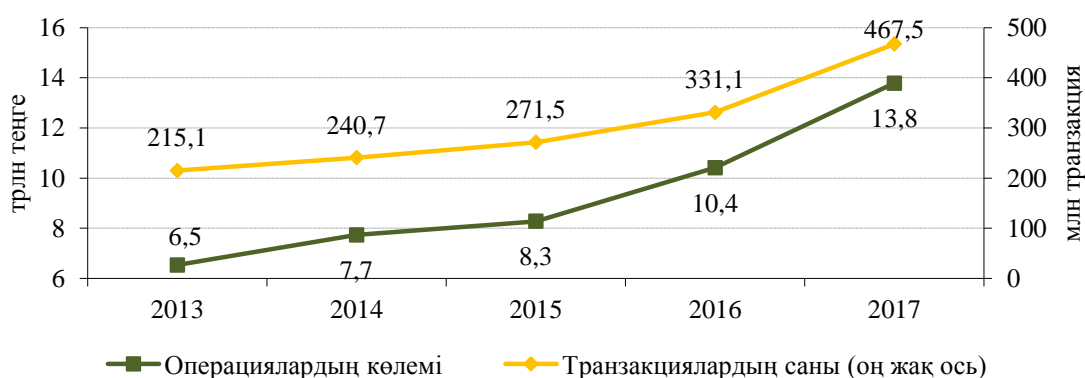
Пайдаланылатын төлем карточкаларының саны айына орта есеппен

Төлем карточкалары арқылы 2017 жылы 13,8 трлн теңге (32,3%-ға өсу) сомаға 467,5 млн транзакция (2016 жылғымен салыстырғанда 41,2%-ға өсу) жүргізілді (3.5.4-сурет).

3.5.4-сурет

Қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың саны және көлемі

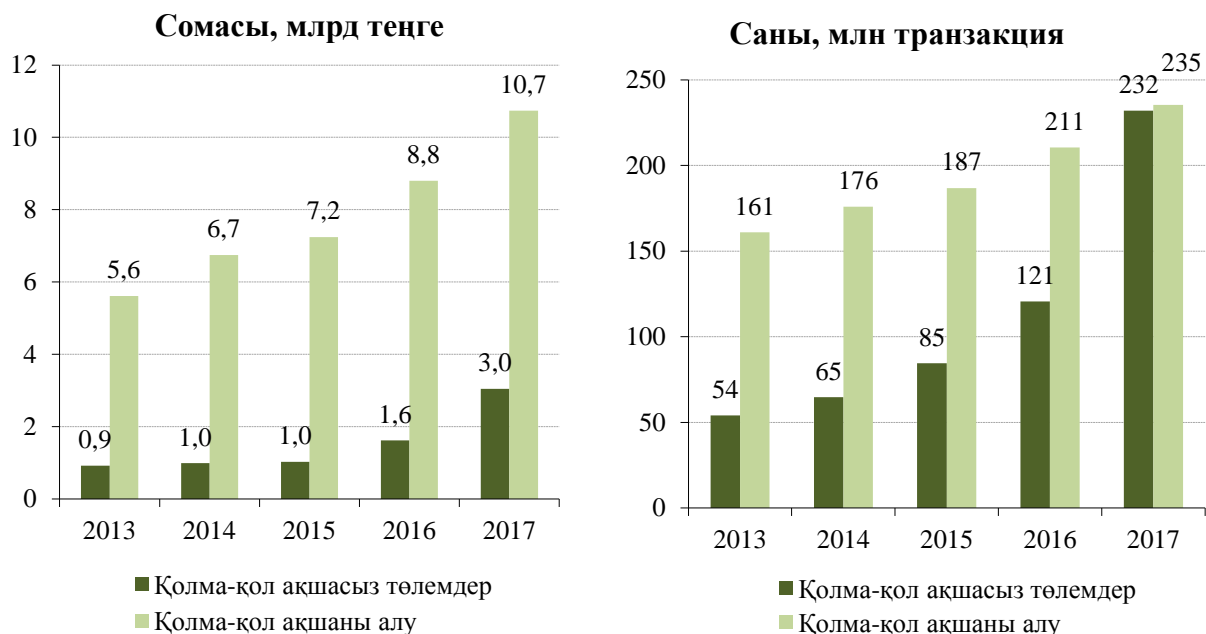

Бұл ретте қашықтан қызмет көрсету белсенді түрде дамығандықтан, төлем карточкалары қолма-қол ақшасыз төлемдерді жүзеге асыру үшін барынша көп қолданылуда. Сонымен, 2016 жылмен салыстырғанда қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып қолма-қол ақшасыз төлемдер бойынша транзакциялар саны 92,5%-ға, сома бойынша 3,0 трлн теңге сомадағы 232,0 млн транзакцияны құрай отырып, 88,2%-ға өсті, бір төлемнің орташа сомасы 13,1 мың теңгені құрады. Қолма-қол

акшаны алу жөніндегі операциялар саны бойынша 11,8%-ға және 10,7 трлн теңге сомадағы 235,5 млн транзакцияны құрай отырып, сомасы бойынша 22,0%-ға ұлғайды (3.5.5-сурет).

3.5.5-сурет

Қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың серпіні

Интернет/мобильдік банкинг жүйелері төлем карточкалары арқылы қашықтықтан төлем қызметтерін көрсетудің неғұрлым серпінді түрде дамушы бағыты болып табылады. Аталған жүйелер арқылы 2017 жылы қазақстандық эмитенттердің карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген қолма-қол ақшасыз төлемдердің және ақша аударымдарының жалпы санының 39,5%-ы және жалпы соманың 39,1%-ы жүзеге асырылды, бұл 1,2 трлн теңге сомаға 91,8 млн транзакцияны құрады.

Төлем карточкаларын қабылдауға және оларға қызмет көрсетуге арналған жабдықты 23 банк пен «Қазпочта» АҚ ұсынды, олардың ішіндегі 17 банк сауда/қызмет көрсету орындарында төлем карточкаларын пайдалана отырып есеп айырысу қызметтерін көрсетті.

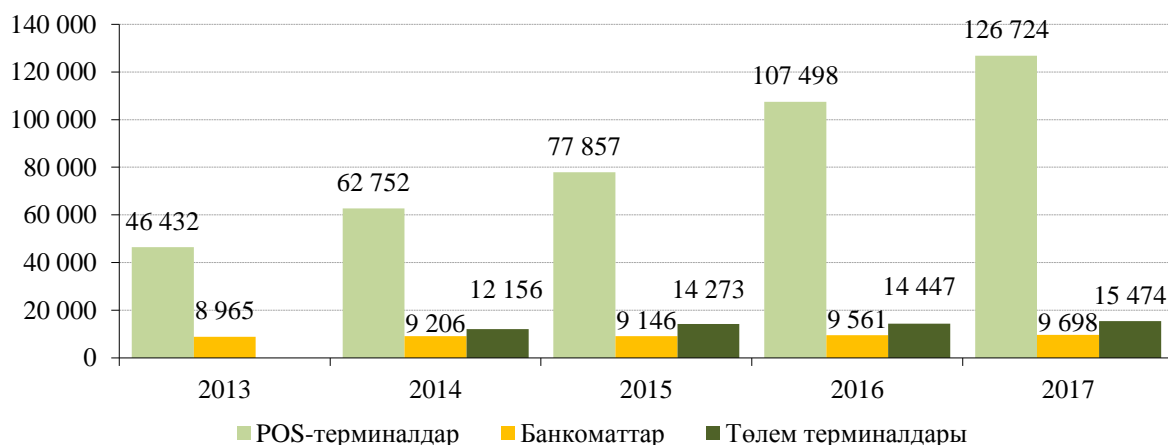
Қазақстанда 2018 жылғы 1 қаңтарда ақы төлеуге төлем карточкаларын қабылдайтын 78,7 мың сауда кәсіпорны жұмыс істеді, бұл 2016 жылмен салыстырғанда 19,1%-ға артық. Аталған кәсіпкерлер төлем карточкаларына қызмет көрсетуге арналған жабдықты 99,5 мың сауда нүктесіне орналастырды (18,2%-ға өсу).

Төлем карточкаларына қызмет көрсету желісі бойынша барынша жоғары өсім саны бір жылдың ішінде 17,9%-ға ұлғайған және 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 126,7 мың POS-терминалды құрап, олардың 92,1%-ы кәсіпкерлерде қызмет көрсетілетін POS-терминалдар бойынша

байқалады. Банкоматтардың саны 9,7 мың бірлікті (1,4%-ға өсу), төлем терминалдарының саны 15,5 мың бірлікті (7,1%-ға өсу) (3.5.6-сурет) құрады.

3.5.6-сурет

Қашықтықтан қызмет көрсету желісінің кеңеюі

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Ұлттық Банк клиенттерге төлем қызметтерінің жекелеген түрлерін көрсетуге құқылы 31 төлем ұйымын тіркеді (төлем терминалдары арқылы төлеу, электрондық ақшаны тарату және оларды пайдалана отырып жүргізілген операцияларды өңдеу, интернет және мобильдік қосымшалар арқылы төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялар процессингі). 2017 жылдың ішінде төлем ұйымдарының сервистері арқылы клиенттермен жүргізілген операциялар көлемі 732,5 млрд теңге сомаға 346,7 млн операцияны құрады.

Серпінді өсім электрондық ақшаны қолдану саласында да байқалады, олар бойынша есептеулер 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстанда 17 қазақстандық жүйе арқылы жүргізілді. Электрондық ақша шығаруды 13 банк жүзеге асырды, олар 2017 жылы 331,6 млрд теңге сомаға электрондық ақша эмиссиялады.

2017 жылы қазақстандық эмитенттердің электрондық ақшасын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың жалпы көлемі 2016 жылмен салыстырғанда операциялар саны бойынша 88,1%-ға, ал сомасы бойынша 2,3 есеге ұлғая отырып, 361,5 млрд теңге сомаға 81,4 млн транзакцияны құрады.

Заңды тұлғалардың және жеке кәсіпкерлердің пайдасына электрондық ақша аударымдары 2017 жылы 306,8 млрд теңге сомаға 73,1 млн транзакцияны құрады, жеке тұлғалардың пайдасына электрондық ақша аударымдары 54,7 млрд теңге сомаға 8,3 млн транзакцияны құрады.

3.6. Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау

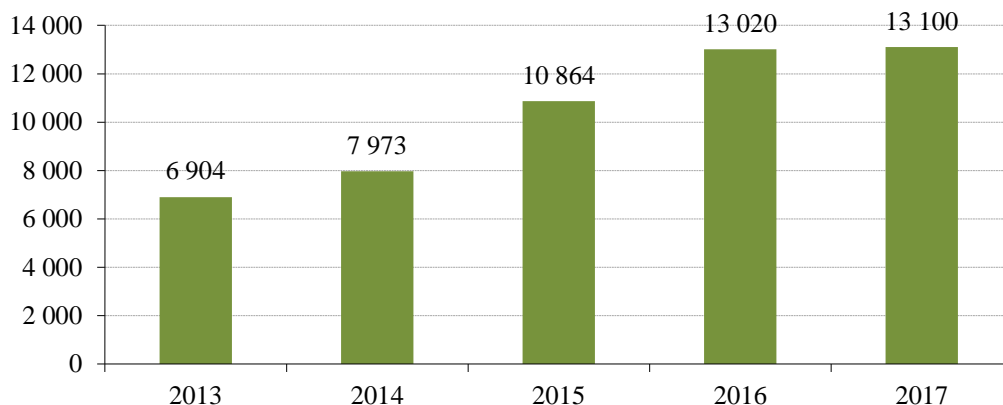
Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау Ұлттық Банк қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету жөніндегі жұмысының

маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Нақты және барабар қорғаудың қажеттілігі тұтынушылық сұраныстың қарқындылығы тұрғысынан және нарықта ақпараттық технологияларды қоса отырып, жаңа қаржы өнімдерінің пайда болуына байланысты өсіп отырады.

2017 жылы Ұлттық Банкке қаржылық қызметтерді және микроқаржы ұйымдарының қызметтерін тұтынушылардың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша қарауға 13 100 өтініш келіп түсті (3.6.1-сурет).

3.6.1-сурет

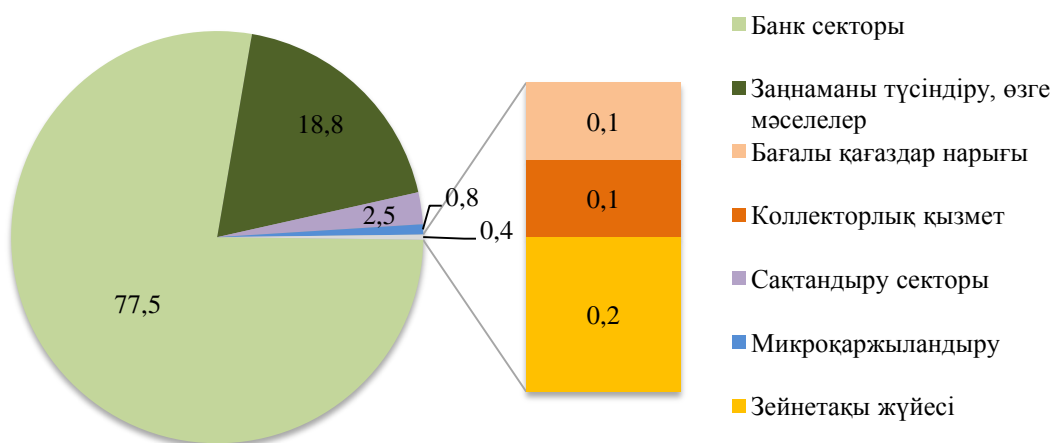
Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың өтініштері

Өтініштердің біршама бөлігі банк секторына (банктер және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар) тиесілі және қарастырылғандардың жалпы санының 77,5%-ын құрайды (3.6.2-сурет).

3.6.2-сурет

2017 жылы өтініштердің қаржы нарығы секторлары бөлігіндегі құрылымы, %

Банк секторына қатысты өтініштердің өзекті мәселелері мыналар болды:

Қайта қаржыландыру бағдарламасы бойынша берешекті қайта қаржыландыру;

банктік қарыз шартына өзгерістер енгізу;

банктік қарыз шартының талаптарын заңнаманың талаптарына сәйкестігі тұрғысынан тексеру;

банктердің банктік қарызға қызмет көрсетудегі іс-әрекеттерінің (борышты өндіріп алу үшін үшінші тұлғаларды тарту, үшінші тұлғаларға талап ету құқығын беру, қарыз бойынша сыйақы мөлшерлемесін және қарыз валютасын өзгерту, банктердің қарыз алушылардың шоттарынан даусыз (акцептісіз) тәртіппен ақшаны өндіріп алуы және басқасы) дұрыстығын тексеру;

ай сайынғы төлемнің, берешектің, тұрақсыздық айыбының, сыйақының, комиссияның, жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемесінің мөлшерін есептеудің дұрыстығын тексеру;

банктерді кепіл мүлікті сату рәсімдерін, кепіл саясатының талаптарын сақтауы тұрғысынан, сондай-ақ кепіл затын босатудан бас тартуының дұрыстығын тексеру;

қарыз бойынша кепіл мүлікті сақтау;

қарыз бойынша берешекті өндіріп алу бойынша сот шешімдерін орындау;

банктердің банк шоттарын, төлемдер мен ақша аударымдарын жүргізудегі іс-әрекеттерін тексеру.

Сақтандыру қызметтері секторындағы өтініштердің өзекті мәселелері мыналар болды:

көлік құралдары иелерінің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандыру кезінде туындаған және сақтандыру ұйымының келтірілген зиян мөлшеріне жүргізген бағалауымен келіспеу, сақтандыру төлемін жүзеге асыру мерзімін бұзу, сондай-ақ сақтандыру төлемінің жүзеге асырылмауына байланысты даулар;

сақтандыру ұйымдарының сақтандырудың ерікті түрлері бойынша сақтандыру төлемдерін жүзеге асырудан бас тартуы;

сақтандыру ұйымдарының талап етілген ақпараттарды ұсынбауы;

сақтандыру сыйлықақыларын және сақтандыру сомасын есептеудің дұрыстығын тексеруді талап ету.

Бағалы қағаздар нарығы субъектілерінің қызметіне қатысты өзекті мәселелер мыналар болды:

дивидендтер төлемеу;

«Акционерлік қоғамдар туралы», «Бағалы қағаздар нарығы туралы» Қазақстан Республикасы заңдарының талаптарын түсіндіру;

акционерлер арасында акцияларды бөлудің заңдылығын және акциялар құнының есебін тексеру.

Микроқаржы ұйымдарының жұмысы бойынша өтініштер мыналарға қатысты болды:

микроқаржы ұйымдарының қызметі мәселелері жөніндегі нормативтік құқықтық актілердің талаптарын түсіндіру.

ай сайынғы төлемнің, берешектің, өсімпұлдың, сыйақының, комиссияның, жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемесінің мөлшерін есептеудің дұрыстығын тексеру;

шарт талаптарын заңнамалық талаптарға сәйкестігі тұрғысынан тексеру.

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ-тың қызметіне қатысты өтініштер зейнетақы заңнамасының талаптарын түсіндіруге және жинақталған зейнетақы қаражатын төлеуден бас тартуға байланысты мәселелерді қамтыды.

Коллекторлық агенттіктердің қызметіне қатысты өтініштер коллекторлық агенттіктер қызметкерлерінің заңсыз әрекеттері және коллекторлық қызмет бойынша нормативтік құқықтық актілердің нормаларына қатысты мәселелерді қамтыды.

2017 жылы өтініштерді қарау нәтижесінде қолданыстағы заңнаманың анықталған бұзушылықтары бойынша қаржы және микроқаржы ұйымдарына 140 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды. Бұдан басқа, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың өтініштерін қарау нәтижесінде 60 әкімшілік іс қозғалды, оның 30-ы микроқаржы ұйымдарына, 26-сы банктерге қатысты, 4-еуі сақтандыру ұйымдарына қатысты болды. Ұлттық Банктің қызметкерлері қаржылық қызметтерді тұтынушылардың қаржы ұйымдарына және қаржы ұйымдарының қаржылық қызметтерді тұтынушыларға қойған талаптары бойынша азаматтық істерге қатысты 67 сот отырысына қатысты.

2017 жыл бойы қаржылық қызмет көрсету мәселелері бойынша 3 485 азамат жеке қабылданды, Ұлттық Банктің қоғамдық қабылдау бөлмесіне өтініш білдірген 321 азаматқа консультациялар беріліп, құқықтық көмек көрсетілді, қарыз алушылардың банк және ипотекалық ұйымдардың өкілдерімен 356 кездесуі өткізілді, олардың қорытындылары бойынша банктер қарыз алушыларға қайта құрылымдаудың ықтимал жағдайларын ұсынды.

2017 жылы Ұлттық Банкке қаржы және микроқаржы ұйымдарынан қаржылық қызметтерді және микрокредит беру бойынша қызметтерді бекіту туралы 499 хабарлама келіп түсті, олардың ішінде: 155-і микроқаржы ұйымдарынан, 269-ы банктерден және 75-і сақтандыру ұйымдарынан.

2017 жылы наурызда депозиттік өнімдерді мониторингтеу шеңберінде 29 банктің 88 банктік салымына, оның ішінде банктер жеке тұлғаларға ұсынатын мемлекеттік білім беру жинақтау жүйесі бойынша 3 салымның шарттарына талдау жүргізілді. Талдау мына сұрақтарды қамтыды:

банктердің салымшылармен банктік салым шарттарын жасасу тәртібі;
салым шарттарының талаптарында заңға қайшы келетін және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін бұзатын нормалардың болмауы;

жарияланған, оның ішінде банктің ресми сайтында және әлеуметтік желілердегі ресми парағында жарияланған салымдар туралы жарнамалық ақпараттың заңнаманың талаптарына, сондай-ақ салым шарттарының талаптарына сәйкес келуі.

Мониторинг қорытындысы бойынша бұзушыларға 17 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды.

Бұдан басқа, Ұлттық Банк банктер мен сақтандыру ұйымдарының 55 ресми сайтына мониторинг жүргізді, оған сәйкес 28 қаржы ұйымына Ұлттық Банкке қаржы өнімдерін бекіту туралы хабарламағаны үшін тиісті құжаттар мен негіздемелерді ұсыну талабымен сұратулар жіберді.

Ипотекалық тұрғын үй/ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасы

2015 жылғы сәуірден бастап ипотекалық қарыз алушылардың проблемаларын шешу шараларының бірі ретінде Ұлттық Банк Ипотекалық тұрғын үй қарыздарын/ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасын іске асырды. Қайта қаржыландыру бағдарламасы шеңберінде бөлінген 130,0 млрд теңге 2004 – 2009 жылдар аралығындағы кезеңде банктер берген, 2015 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша берешек қалдығы 36,5 млн теңгеден аспайтын және жалғыз баспанамен қамтамасыз етілген қарыздарды қайта қаржыландыруға жіберілді.

2017 жылғы 1 сәуірден бастап банктердің бөлінген қаражатты игеру кезеңі аяқталды. Игеру кезеңінің аяқталуымен, Бағдарлама тоқтатылмайды, өйткені қаражат орналастырылған күннен бастап 120 ай ішінде банктерден бұрын қайта қаржыландырылған қарыздарды өтеуден алынған қаражат есебінен қайта қаржыландыру көзделген (револьверлік тетік).

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша банктерге 29,8 мың өтінім келіп түсті, оның ішінде 146,2 млрд теңге сомаға 23,6 мың өтінім мақұлданды, 118,6 млрд теңге сомаға 20,9 мың қарыз қайта қаржыландырылды.

2017 жылғы 1 сәуірден бастап Бағдарламаны «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ арқылы іске асыру Қаржы министрлігіне өтті.

2017 жылы Ұлттық Банк «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ-пен бірлесіп «Банк ЦентрКредит» АҚ-қа, «Казкоммерцбанк» АҚ-қа және «AstanaGroupInvestment» АҚ-қа Бағдарламаның шарттарын сақтау мәселелері бойынша тексеру жүргізді.

2017 жылы ипотекалық қарыз алушылардың арасында әлеуметтік шиеленісті төмендету мақсатында Ұлттық Банк жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп проблемалы берешектерді өтеудің өзара қолайлы жолдарын іздеу бойынша қарыз алушылар мен қоғамдық бірлестіктердің банктермен кездесулерін өткізді. Сонымен қатар, Ұлттық Банк тұрақты негізде банктерге Бағдарламаның шарттары туралы түсініктеме берді.

Жүргізілген жүйелі талдау көрсеткендей, ағымдағы экономикалық жағдайдағы ең осал топ 2016 жылғы 1 қаңтарға дейін шетел валютасында қарыз алған қарыз алушылар (2016 жылғы 1 қаңтардан бастап шетел валютасында кірісі жоқ жеке тұлғаларға осы валютада ипотекалық тұрғын үй қарыздарын беруге заңды түрде тыйым салынды), сондай-ақ халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын қарыз алушылар болып табылады. Аталған валюталық қарыз алушылар борышының мөлшеріне, олардың төлем тәртібіне қарамастан, валюта бағамдарының өзгеруі айтарлықтай әсер етеді. Осылайша, валюталық қарыз алушылардың борышының мөлшері орта есеппен теңгеде 2,5 есе өсті.

Сонымен бірге соңғы 10 жылдың ішінде долларлық баламадағы тұрғын үй іс жүзінде өз құнының жартысынан астамын жоғалтты, сондықтан кепілзаттық мүлікті сатудың ықтималдығы валюталық қарыз алушылардың міндеттемелерін толық көлемде өтемейді. Өз кезегінде, кепілзаттық тұрғын үйге жаппай өтініш білдіру әлеуметтік тұрақсыздыққа ұшыратады, сондай-ақ республиканың жылжымайтын мүлік нарығында келеңсіз көрініс табады. Борыштық жүктеменің өсуіне байланысты 20 мыңнан астам отбасына тұрғын үйлерін жоғалту қаупі төніп тұр деп бағалануда.

Банктер берген мәліметтер бойынша Бағдарлама бойынша қайта қаржыландырылған қарыздардың шамамен 10%-ының мерзімі өткен, олардың басым бөлігін халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын қарыз алушылар құрайды. Азаматтардың осы санаты үшін табыстың жалғыз көзі қарыздар бойынша борыштарды өтеуге жұмсалатын мемлекеттік төлемдер мен жәрдемақылар болып табылады.

Осыған байланысты Ұлттық Банк азаматтардың жоғарыда көрсетілген санаттарына көмек көрсету бойынша ұсыныстар дайындады:

тұрғын жылжымайтын мүлікпен қамтамасыз етілген және 2016 жылғы 1 қаңтарға дейін берілген жеке тұлғалардың валюталық қарыздарын Ұлттық Банктің 2015 жылғы 18 тамыздағы бағамы бойынша теңгеге айырбастау;

банктерге мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде халықтың әлеуметтік осал топтары санатына қарыз алушыларға мүлікті қайта сатып алу құқығымен ұзақ мерзімге жалға беруге мүмкіндік беретін заңнамалық нормаларды әзірлеу.

3.7. Қаржы нарығының субъектілерін тарату

2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша тарату процесінде 2 банк және 2 сақтандыру ұйымы болды.

2017 жылы «Алтын Полис» сақтандыру компаниясы» АҚ-қа және «Эко Полис» сақтандыру компаниясы» АҚ-қа қатысты мәжбүрлеп тарату рәсімдері толығымен аяқталды.

Таратылатын қаржы ұйымдарының кредиторларымен есеп айырысуға қатысты ақпарат 3.7-кестеде ұсынылған.

3.7-кесте

№	Таратылатын қаржы ұйымдары	2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша кредиторларға төлемдер пайызы
Банк секторы		
1.	«Валют-Транзит Банк» АҚ	52,6% – үшінші кезектегі кредиторлардың талаптары («Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-тың кепілдік берілген депозиттер бойынша төленген (төленетін))

		өтеу сомасы бойынша талаптары).
2.	«Наурыз Банк Қазақстан» АҚ	<p>100% – үшінші кезектегі кредиторлардың талаптары (жеке тұлғалардың депозиттер мен ақша аударымдары бойынша талаптары, «Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ-тың кепілдік берілген депозиттер бойынша төленген (төленетін) өтеу сомасы бойынша талаптары, сондай-ақ жинақтаушы зейнетақы қорындағы зейнетақы активтерінің есебінен жүзеге асырылған депозиттер бойынша талаптар);</p> <p>100% – төртінші кезектегі кредиторлардың талаптары (тек қайырымдылық қызметімен айналысатын коммерциялық емес ұйымдардың, Ұлы Отан соғысы ардагерлерінің және оларға теңестірілген адамдардың ұйымдарының, Қазақстан Республикасының ерікті мүгедектер қоғамының, Қазақ соқырлар қауымдастығының, Қазақ саңыраулар қоғамының және осы заңды тұлғалардың меншігі болып табылатын және олардың есебінен құрылған өндірістік ұйымдардың, мүгедектердің басқа да ұйымдарының банктік шоттардағы және депозитте орналастырылған қаражаттары бойынша талаптары)</p> <p>100% – бесінші кезектегі кредиторлардың талаптары (сақтандыру ұйымдарының таратылатын банкте ашылған банктік шоттарындағы қаражаты бойынша талаптары).</p>
Сақтандыру секторы		
1.	«Premier Сақтандыру» АҚ	<p>25% – кезектен тыс төлемдер санатына енгізілген кредиторлардың талаптары (соттың сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымын тарату туралы шешімі заңды күшіне енгенге дейін басталған сақтандыру жағдайлары бойынша).</p>

2017 жылы «Наурыз Банк Қазақстан» АҚ-тың тарату комиссиясы жетінші кезектегі кредиторлардың талаптары (салықтар, алымдар және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер бойынша қарыздар, сондай-ақ республикалық бюджеттен берілген кредиттерді қайтару) бойынша есеп айырысуды жалғастырды.

4-тарау. Ұлттық Банк қызметі

4.1. Валюталық реттеу және бақылау

Валюталық операциялар және капитал ағындары бойынша ақпараттық базаны жасау, сондай-ақ экономикалық саясат жөнінде шешімдер қабылдау үшін база ретінде валюталық операцияларға талдамалық мониторинг жүргізу валюталық реттеудің басым міндеттері болып қалады.

Статистикалық ақпаратты жинау мақсатында Қазақстан Республикасының қолданыстағы валюталық заңнамасымен капитал қозғалысына (қаржы қарыздары, тікелей инвестициялар, коммерциялық кредиттер, шетел банктеріндегі шоттар) байланысты валюталық операциялар туралы тіркеу немесе хабарлау талаптары белгіленген. Тіркеу және хабарлау режимдері Қазақстан Республикасына баламасы 500 мың АҚШ долларынан асатын сомаға капиталдың (мүліктің, ақша қаражатының) түсуін немесе Қазақстан Республикасынан баламасы 100 мың АҚШ долларынан асатын сомаға капитал аударуды (ақша қаражатын, мүлік беруді) көздейтін капитал қозғалысының ірі операцияларын есепке алады.

Экспорттық кірістер Қазақстанның ішкі валюта нарығында шетел валютасын ұсынудың негізгі көзі болып табылады, сондықтан валюталық заңнамада тауарлар (жұмыстар, қызметтер) экспортынан түсімді репатриациялау және бейрезиденттің тауарлар (жұмыстар, қызметтер) импорты үшін пайдаланылмаған авансты қазақстандық банктердегі банк шоттарына қайтару талаптары белгіленген. Валютаны репатриациялау жүзеге асырылуы тиіс мерзім сыртқы сауда келісімшартының талаптарын ескере отырып айқындалады. Баламасы 50 мың АҚШ долларынан асатын сомадағы сыртқы сауда мәмілелері бойынша репатриациялау талаптарының орындалуын бақылау сыртқы сауда мәмілесіне қатысушы резидентке қызмет көрсететін банкте сыртқы сауда келісімшартын есептік тіркеу арқылы жүзеге асырылады.

Сыртқы сауда операцияларын экспорттық-импорттық валюталық бақылаумен қамтудың толықтығын айқындау мақсатында талдау жүргізілді, оның нәтижесі бойынша бақылауға арналған 50 мың АҚШ доллары деңгейіндегі қолданыстағы шекті мән операцияларды қамту, бизнес мүдделері және валюталық бақылау агенттерінің бақылауды басқару шығасылары тұрғысынан оңтайлы болып табылатындығы белгіленді.

Экспорттық-импорттық валюталық бақылау уәкілетті банктер, Ұлттық Банк және мемлекеттік кіріс органы – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті арасындағы репатриация талаптарын орындауға бақылау жасау мақсатында сыртқы сауда келісімшарттарын есептік тіркеу және электрондық ақпарат алмасу рәсімдері негізінде іске асырылады.

Үкіметтің заң жобалау жұмыстарының 2017 жылға арналған жоспары шеңберінде Ұлттық Банк «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» Заң жобасын жаңа редакцияда әзірлеп, Парламенттің қарауына

енгізді. Валюталық операциялардың статистикалық мониторингін қамтуды кеңейту және Қазақстан аумағындағы есеп айырысуларда шетел валютасын пайдалануды қысқарту заң жобасының негізгі мақсаты болып табылады. Аталған нормаларды іске асыру валюталық операциялар туралы ақпараттың ауқымын кеңейтуге, валюталық бақылаудың, оның ішінде ақшаны елден шығаруға қарсы іс-қимыл жасауда валюталық бақылаудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар банктік емес айырбастау пункттеріне Ұлттық Банк шығарған құймалардағы аффинирленген алтынды сатып алу және сату құқығы, ал бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларына клиенттердің тапсырмалары бойынша ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатып алу, сату құқығы берілетін болады.

2017 жылы валюталық бақылаудың тиімділігін және капиталды елден шығаруға қарсы іс-қимылды күшейтуге қажетті шараларды әзірлеу бойынша жұмыс жалғастырылды. Атап айтқанда, «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы (Салық кодексі)» Кодекстің жобасын жаңа редакцияда келісу шеңберінде Ұлттық Банктің ұсынысы бойынша Ұлттық Банк пен Қаржы министрлігіне банк және салық құпиясы жөнінде ақпарат алмасуды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін нормалар көзделді.

Қолданыстағы заңнамаға сәйкес валюталық реттеу саласында Ұлттық Банктің лицензиясы қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру жөніндегі қызметті (валюта айырбастау пункттерінің қызметі) жүзеге асыру үшін ғана қажет.

Қолма-қол шетел валютасы нарығын реттеудің бұдан былайғы бағыттарын айқындау мақсатында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру бойынша, оның ішінде операциялардың көлемі, айырбастау пункттерінің орын ауыстыруы, нарық субъектілері түрлерінің ерекшеліктері жөніндегі қызметке талдау жүргізілді, нарық өкілдерімен бірқатар кездесулер өткізілді. Жүргізілген жұмыс нәтижесі бойынша қызметтің аталған түрін реттеуді жетілдіруге қатысты негізгі тәсілдер айқындалды. Мысалы, Салық кодексінің 2017 жылғы 25 желтоқсандағы жаңа редакциясы шеңберінде банктік емес айырбастау пункттеріне корпоративтік табыс салығының орнына белгіленген салықты уақытша (2020 жылғы 1 қаңтарға дейін) енгізу көзделді, сондай-ақ жергілікті атқару органдары белгілейтін салықтық мөлшерлеме шеңберіндегі мөлшерлемелер дәлізі айқындалды.

Сонымен қатар айырбастау пункттерінің айналымдары жөніндегі деректерді талдау негізінде қаржы нарығының аталған субъектілерінің жарғылық капиталының ең төменгі мөлшерін ұлғайту туралы шешім қабылданды¹³:

Астана және Алматы қалаларында әрбір қосымша айырбастау пункті үшін 5 млн теңгеден және 1 млн теңгеден әрбір жеке пункт үшін 30 млн теңгеге дейін;

¹³ Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының тиісті қаулысы 2017 жылғы 27 қыркүйекте қабылданды.

облыс орталықтарында әрбір қосымша айырбастау пункті үшін 5 млн теңгеден және 1 млн теңгеден әрбір жеке пункт үшін 20 млн теңгеге дейін;

өзге жерлерде әрбір қосымша айырбастау пункті үшін 3 млн теңгеден және 600 мың теңгеден әрбір жеке пункт үшін 10 млн теңгеге дейін.

2017 жылы қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру жөніндегі қызметті лицензиялау шеңберінде жаңа уәкілетті ұйымдарға (банктік емес заңды тұлғаларға) 51 лицензия берілді, өз еркімен 46 лицензия қайтарылды. 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 566 уәкілетті ұйымның қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыруға қолданыстағы лицензиялары бар, республикада 3 011 айырбастау пункті, оның ішінде 1 847 банктік айырбастау пункті, уәкілетті ұйымдардың 974 айырбастау пункті және «Қазпочта» АҚ-тың 190 айырбастау пункті жұмыс істеді.

2017 жылы айырбастау пункттерінің жалпы саны 112-ге ұлғайды, бұл ретте уәкілетті банктердің айырбастау пункттерінің саны 6-ға ұлғайды, уәкілетті ұйымдардың айырбастау пункттерінің саны 2-ге қысқарды және «Қазпочта» АҚ-тың айырбастау пункттерінің саны 108-ге көбейді.

Ұлттық Банк банктік емес айырбастау пункттері қызметінің айқындылығын арттыру және олардың жұмысына банк стандарттарын қолдану бойынша жұмысты жалғастырды. Атап айтқанда, уәкілетті ұйымдарды «Фискалдық деректер операторы» жүйесіне ерікті негізде қосу жұмысы жүргізілді. Бұл жүйенің міндеті мемлекеттік кірістер органдарына нақты уақыт режимінде қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын жүргізу кезінде әрбір операция бойынша жеке-жеке деректер жіберу болып табылады. 2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша «Фискалдық деректер операторы» жүйесіне 25 айырбастау пункті (Астана, Алматы және Тараз қалаларында) бар 19 уәкілетті ұйым өз еркімен қосылды.

2017 жылы валюталық бақылау шеңберінде Ұлттық Банк валюталық заңнама саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтап, әкімшілік құқық бұзушылық туралы 1 287 іс қозғады. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы 1 255 іс бойынша жаза қолданылды, олардың ішінде ескерту түрінде – 570, әкімшілік құқық бұзушылық туралы 655 іс бойынша Ұлттық Банк (460 іс) және соттар (195 іс) салған айыппұлдар сомасы шамамен 341 млн теңгені құрады. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы 49 іс бойынша іс жүргізу тоқтатылды, 13 іс қарау үстінде (2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша).

Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасының талаптарын бұзғаны үшін уәкілетті банктер мен уәкілетті ұйымдарға қатысты 82 шектеулі ықпал ету шарасы қолданылды.

Валюталық бақылау мәселелері бойынша инспекциялау тәуекелге бағдарланған тәсіл негізінде жүзеге асырылады. 2017 жылы Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасын сақтау мәселелері бойынша 288 тексеру жүргізді, оның ішінде 264 тексеру субъектісі тәуекел дәрежесін бағалау негізінде айқындалды.

4.2. Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару

Ұлттық Банктің жалпы алтын-валюта резервтері 2017 жылдың қорытындысы бойынша 30,7 млрд АҚШ долларын құрады, бұл 2016 жылдың қорытынды көрсеткішімен салыстырғанда 1,0 млрд АҚШ долларына немесе 3,5%-ға көп.

2017 жылы алтын-валюта резервтерінің ұлғаюы әлемдік нарықтардағы алтын бағасының өсуіне, мемлекеттің отандық өндірушілерден тазартылған алтынды сатып алуға басым құқығы шеңберінде ішкі нарықтағы алтынды нетто-сатып алуға, Ұлттық қордың қаражатын реконвертациялау операцияларына байланысты болды.

Лондон бағалы металдар нарығы қауымдастығының деректері бойынша алтынның әлемдік бағалары 2016 жылғы 30 желтоқсандағы бір трой унциясы үшін 1 159,1 АҚШ долларынан 2017 жылғы 29 желтоқсандағы бір трой унциясы үшін 1 296,5 АҚШ долларына дейін 11,9%-ға ұлғайды.

Мемлекеттің басым құқығын іске асыру шеңберінде ішкі нарықта алтынды нетто-сатып алу көлемі 2017 жылы 1 342 мың (41,7 тонна) трой унциясын құрады.

Алтын-валюта активтерін басқару шеңберінде Ұлттық Банк күн сайын Алтын-валюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияда белгіленген талаптардың сақталуын бақылауды және Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерінің кірістілігін есептеуді жүзеге асырды.

2017 жыл ішінде Алтын-валюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияға кредиттік рейтингті айқындау процесін жетілдіру; инвестициялық портфельдің эталондық портфельін стратегиялық валюталық бөлуді өзгерту жөнінде өзгерістер енгізілді; ең төменгі жол берілетін кредиттік рейтингті көрсете отырып, стратегиялық портфель үшін эталондық портфель қайта анықталды.

Алтын-валюта активтерінің инвестициялық портфельінің нарықтық құны 2017 жылдың қорытындысы бойынша 4,3 млрд АҚШ долларын құрады. Валюталар қоржынында көрсетілген инвестициялық портфельдің кірістілігі 2017 жылы 0,492% болды, эталондық портфельдің кірістілігі 0,282% болған кезде үстеме кірістілік 21 базистік тармақты құрады. Инвестициялық портфельдің АҚШ долларымен көрсетілген кірістілігі 5,450% болды, эталондық портфельдің кірістілігі 5,230% болған кезде үстеме кірістілік 22 базистік тармақты құрады.

2017 жылдың қорытындысы бойынша инвестициялық портфельдің активтерін құралдар бойынша бөлудің құрылымы мынадай болды: ақша және оның баламалары – 13,4%, мемлекеттік бағалы қағаздар – 63,2%, агенттік бағалы қағаздар – 13,7%, корпоративтік бағалы қағаздар – 9,7%. Кірістілік қисығында инвестициялық портфельдің активтерін бөлу құрылымы мынадай болды: 1 жылдан аз – 39,4%, 1-2 жыл аралығында – 39,6%, 2-3 жыл аралығында – 17,6%, 3 жылдан аса – 3,4%.

Алтын-валюта активтерінің стратегиялық портфелінің нарықтық құны 2017 жылы 3,0 млрд АҚШ долларынан 3,2 млрд АҚШ долларына дейін ұлғайды. Стратегиялық портфельдің кірістілігі 2017 жылы 5,66%-ды құрады.

Стратегиялық портфельдің активтерін әртараптандыру және басқару тиімділігін арттыру мақсатында «Инвестициялық деңгейдегі жаһандық корпоративтік облигациялар» мандаты бойынша екі жаңа сыртқы басқарушы тағайындалды.

Алтын-валюта активтерінің өтімділік портфелінің нарықтық құны 2017 жылы 10,9 млрд АҚШ долларынан 9,3 млрд АҚШ долларына дейін төмендеді. Өтімділік портфелінің кірістілігі 2017 жылы 1,05%-ды құрады.

Алтын-валюта активтерінің өтімділік портфелі ақша-кредит саясатын іске асыру мақсатында ақша нарығында операциялар жүргізуге, жоғары өтімділік деңгейін ұстап тұруға, сондай-ақ мемлекеттің сыртқы борышына қызмет көрсетуге арналған.

«Қазақстан Ұлттық Банкінің Ұлттық инвестициялық корпорациясы» АҚ-тың басқаруындағы алтын-валюта активтерінің балама құралдары портфелінің нарықтық құны 2017 жылы 811,4 млн АҚШ долларынан 850,4 млн АҚШ долларына дейін өсті. Осы портфельдің кірістілігі 2017 жылы 4,82%-ды құрады. Балама құралдар портфелі активтері жеке капитал, хедж-қорлар, қорлардың қорлары, жылжымайтын мүлік, инфрақұрылым және акциялар сияқты бағыттар бойынша инвестициялануы мүмкін ұзақ мерзімді перспективадағы алтын-валюта активтерінің кірістілігін ұлғайтуға арналған.

Дамушы нарықтар портфелінің нарықтық құны 2017 жылдың соңында 156,4 млн АҚШ долларына тең 1,0 млрд Қытай юанін құрады. Дамушы нарықтар портфелінің меншік валютасында көрсетілген кірістілігі 2017 жылы 1,31%-ды құрады.

Нарықтық бағалауға сәйкес алтын портфелінің құны 2017 жылы 9,6 млрд АҚШ долларынан 12,5 млрд АҚШ долларына дейін өсті.

4.3. Ұлттық қордың активтерін басқару

Ұлттық қор портфелінің жалпы нарықтық құны 2017 жылдың қорытындысы бойынша 61,8 млрд АҚШ долларын құрады. Валюталық портфель көлемі 58,3 млрд АҚШ долларына теңелді. «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ-тың, «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ-тың және «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі» АҚ-тың облигациялары 803,2 млрд теңгені, теңгемен шоттағы қалдық 337,9 млрд теңгені құрады. Ұлттық қордың валюталық портфелінің құрамындағы тұрақтандыру және жинақ портфельдерінің нарықтық құны тиісінше 7,9 млрд АҚШ долларын (13,6%) және 50,4 млрд АҚШ долларын (86,4%) құрады. Ұлттық қордың валюталық портфелінің құрамына кіретін бағалы қағаздардың және басқа қаржы құралдарының нарықтық құны жаһандық кастодианның деректеріне негізделеді.

Базалық валютада (АҚШ доллары) есептелген инвестициялық кіріс (іске асырылған және іске асырылмаған) 2017 жылы 4,4 млрд АҚШ доллары мөлшерінде қалыптасты.

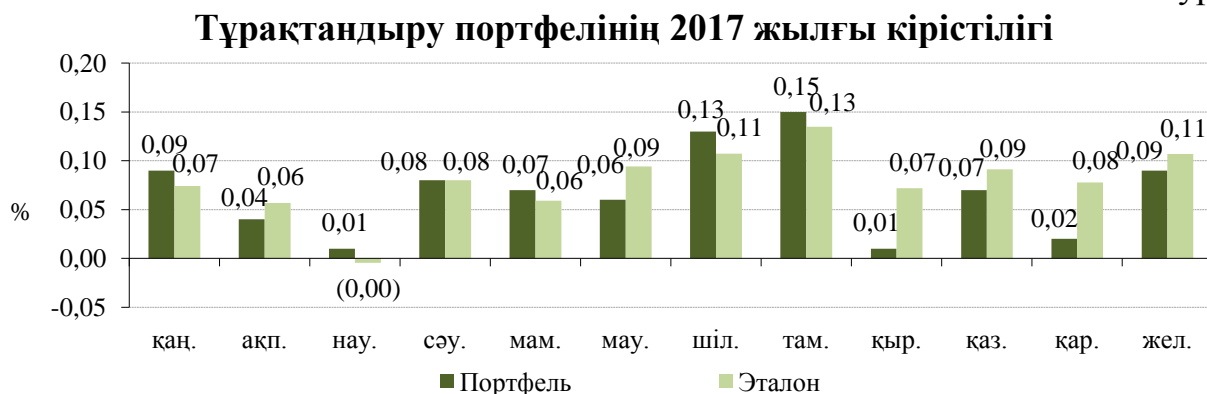
Ұлттық қор портфелінің кірістілігі 2017 жылы 7,61%-ды құрады. Құрылғаннан бастап 2017 жылғы 31 желтоқсан аралығында Ұлттық қор портфелінің кірістілігі 80,83% болды, бұл жылдық көрсеткіш бойынша 3,64%-ды құрайды (4.3.1-сурет). Кірістілікті есептеу Ұлттық қордың базалық валютасы – АҚШ долларымен жүзеге асырылды.

4.3.1-сурет

2017 жылы Ұлттық Банктің дербес басқаруындағы тұрақтандыру портфелінің активтері ақша нарығының құралдарына және белгіленген кірісі бар бағалы қағаздарға, негізінен АҚШ қазынашылығының бағалы қағаздарына орналастырылды. Тұрақтандыру портфелінің кірістілігі 2017 жылы 0,83%-ды құрады, осы кезеңде эталондық портфель (Merrill Lynch 6-month US Treasury Bill Index) кірістілігі 0,95% болды. Осылайша, тұрақтандыру портфелінің активтерін басқару нәтижесінде 2017 жылы теріс үстеме кірістілік алынды, ол (-)0,12%-ды құрады (4.3.2-сурет).

4.3.2-сурет

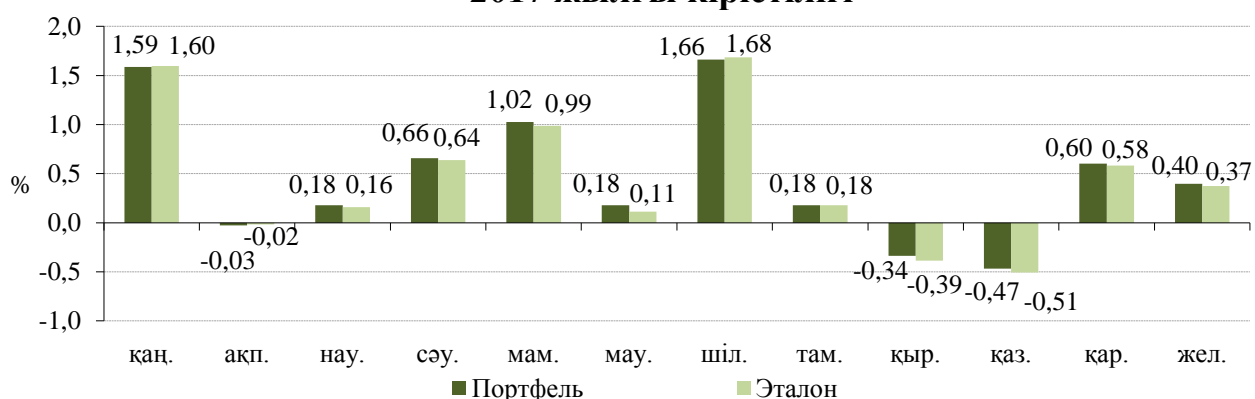
Жинақ портфелінің кірістілігі 2017 жылы 9,41%-ды құрады. Ұлттық қордың жинақ портфелінің активтерін «Жаһандық облигациялар»

мандатының түрі бойынша басқаруды Ұлттық Банк дербес, сол сияқты сыртқы басқарушылар да жүзеге асырды. 2017 жылы мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің Ұлттық Банктің дербес басқаруындағы активтері 72,3%-ды құрады, аталған қосалқы портфельдің қалған 27,7%-ы сыртқы басқаруда болды.

Облигациялардың қосалқы портфелін басқарудың кірістілігі 2017 жылы 5,75%-ды құрады. Осы қосалқы портфельдің эталондық портфелінің кірістілігі 5,51% болды. Осылайша, мандаттың осы түрін басқару нәтижесінде алынған үстеме кірістілік 0,24%-ды құрады (4.3.3-сурет).

4.3.3-сурет

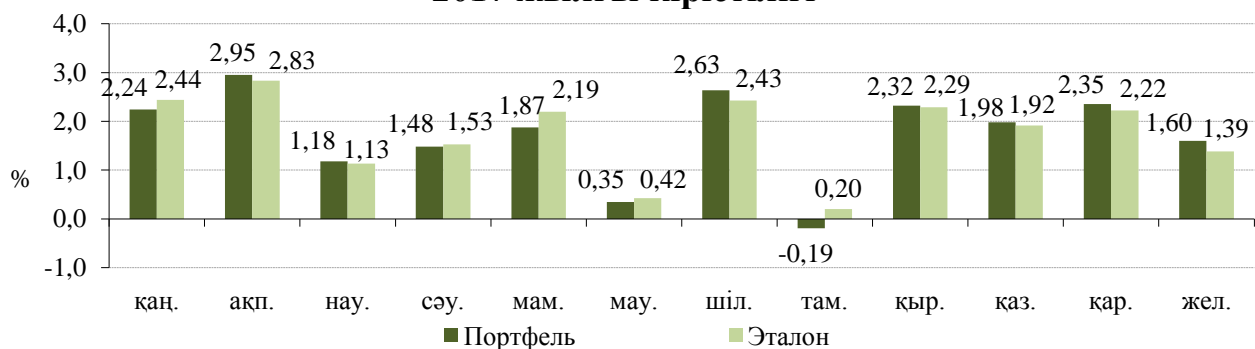
Жинақ портфелі облигацияларының қосалқы портфелінің 2017 жылғы кірістілігі

Жинақ портфелінің активтерін «Жаһандық акциялар» мандатының түрі бойынша басқаруды бес сыртқы басқарушы жүзеге асырды. Мандаттың осы түрі бойынша активтерді басқарудан түскен кірістілік 22,81%-ды құрады, ал бенчмарк кірістілігі 23,08% болды. Осылайша, мандаттың осы түрін басқару нәтижесінде алынған үстеме кірістілік (-)0,27% болды (4.3.4-сурет).

4.3.4-сурет

Жинақ портфелі акцияларының қосалқы портфелінің 2017 жылғы кірістілігі

2017 жылы «Активтерді жаһандық тактикалық бөлу» мандатының түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқаруды бір сыртқы басқарушы

жүзеге асырды. Мандаттың осы түрі бойынша жинақ портфелінің активтерін басқару кірістілігі 10,43% болды, ал бенчмарк кірістілігі 8,87%-ды құрады.

4.4. «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерін басқару

2018 жылғы 1 қаңтарда Ұлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерінің жиынтық көлемі 2017 жылы 16,4%-ға ұлғайып, 7,8 трлн теңге (зейнетақы жинақтары көлемінің 99,9%) болды.

4.4.1-кесте

Ұлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтері инвестициялық портфелінің құрылымы

Атауы	2017 жылғы 1 қаңтардағы ағымдағы құны, млрд теңге	2017 жылғы 1 қаңтардағы үлесі, %	2018 жылғы 1 қаңтардағы ағымдағы құны, млрд теңге	2018 жылғы 1 қаңтардағы үлесі, %	Кезеңдегі өзгеріс, %
Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары	2 910,8	43,6	3 587,6	46,1	23,3
Қазақстан Республикасы эмитенттерінің бағалы қағаздары	2 561,9	38,3	2 280,6	29,3	-11,0
Шетел эмитенттерінің бағалы қағаздары	639,5	9,6	1 242,8	16,0	94,3
Қазақстан Республикасының банктеріндегі салымдар	399,9	6,0	325,8	4,2	-18,5
Шетел банктеріндегі салымдар	-	-	277,4	3,6	100,0
Инвестициялық шоттардағы ақша	151,8	2,3	32,0	0,4	-78,9
Басқа да активтер	16,2	0,2	28,6	0,4	76,5
Жиынтығы	6 680,1	100,0	7 774,8	100,0	16,4

Теңгемен номинирленген ақшаның және қаржы құралдарының үлесі 72,3% немесе 5,6 трлн теңге, шетел валютасымен номинирленген 27,7% немесе 2,2 трлн теңге болды.

Ұлттық қорды басқару жөніндегі кеңес 2017 жылға мақұлдаған бағыттар шегінде зейнетақы активтері мынадай түрде инвестицияланды:

республикалық бюджет тапшылығын қаржыландыру үшін 255,2 млрд теңге сомаға 9,1% орташа алынған кірістілігі бар Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары сатып алынды;

зейнетақы активтерінің портфелін әртараптандыру мақсатында 500,0 млрд теңге сомаға шетел валютасы сатып алынды;

103 млрд теңге сомаға халықаралық қаржы ұйымдарының теңгемен номинирленген облигациялары сатып алынды;

68,8 млрд теңге сомаға квазимемлекеттік сектор субъектілерінің 10,9% орташа алынған кірістілігі бар негізделген борыштық бағалы қағаздары сатып алынды;

13,0 млрд теңге сомаға банктердің 12,5% орташа алынған кірістілігі бар облигациялары сатып алынды.

Жоғарыда көрсетілген бағыттар шеңберінде зейнетақы активтерін инвестициялау нарықтық мөлшерлемелер бойынша қайтарымды негізде жүзеге асырылды.

Ұлттық Банк 2016 жылдан бастап Ұлттық қорды басқару жөніндегі кеңестің ұсынымдарына сәйкес «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерінің портфелін әртараптандыру бойынша, оның ішінде, зейнетақы активтерінің валюталық бөлігін ұлғайту есебінен жұмыс жүргізеді. Валюталық позицияның болуы «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерінің портфелін құрылымдық әртараптандыруды қамтамасыз етеді. 2017 жылы зейнетақы активтерінің валюталық бөлігі 23,0%-дан 27,7%-ға дейін ұлғайтылды.

Ұлттық Банк 2017 жылы Ұлттық қордың активтерін және Ұлттық Банктің алтын-валюта активтерін басқару тәжірибесі базасында зейнетақы активтері портфелінің валюталық бөлігін жаңадан стратегиялық бөлуді әзірледі. 2017 жылғы тамыздың соңында тиісті өзгерістер мен толықтырулар «БЖЗҚ» АҚ-тың Инвестициялық декларациясына енгізілді.

Жаңа стратегиялық бөлудің шегінде 2017 жылғы қарашадан бастап зейнетақы активтерін АҚШ долларымен номинирленген, «ВВ»-дан төмен емес рейтингтік бағасы бар дамушы елдердің мемлекеттік және квазимемлекеттік бағалы қағаздарына кезең-кезеңімен инвестициялау басталды.

Ұлттық Банк шетел валютасында номинирленген зейнетақы активтерінің бөлігін «БЖЗҚ» АҚ-тың Инвестициялық декларациясында белгіленген облигациялар мен акциялардың жаһандық индекстеріне индексті инвестициялау үшін шетелдік басқарушы компанияларды тарту бойынша да жұмыс жүргізді.

Ұлттық Банк 2017 жылы «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерін «Жаһандық пассивті акциялар» және «Дамушы нарықтардың жаһандық облигациялары» мандаттары бойынша шетел компанияларына сыртқы басқаруға беру жөніндегі шешімдерді қабылдады. Ұлттық Банк «Жаһандық активті акциялар» және «АҚШ долларымен номинирленген, капиталдануы жоғары инвестициялық деңгейдегі жаһандық корпоративтік облигациялар» мандаттары бойынша «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтері үшін сыртқы басқарушыларды таңдау бойынша да жұмыс жүргізді.

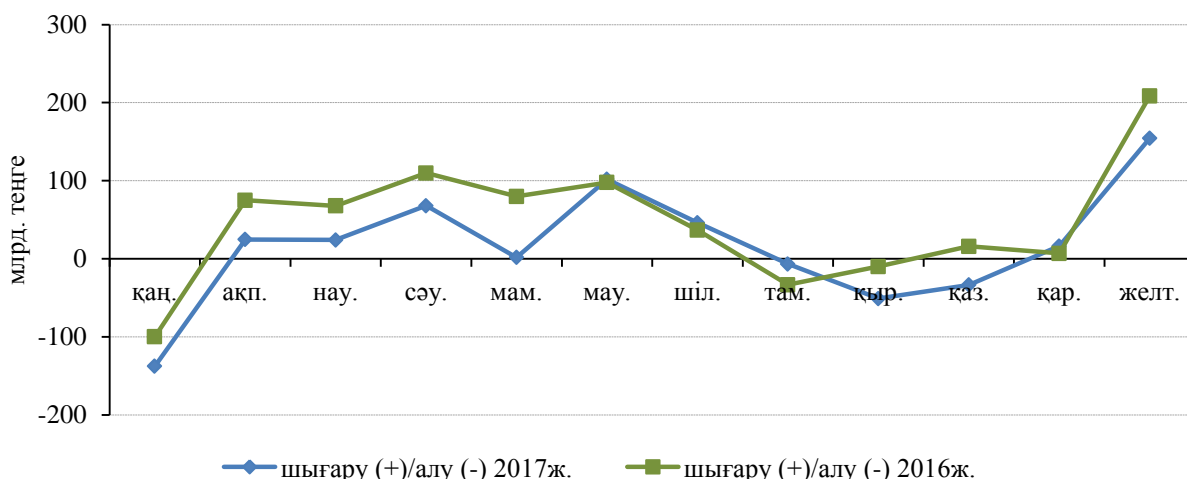
2017 жылдың қорытындылары бойынша «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтері бойынша инвестициялық кіріс 597,3 млрд теңге болды. 2017 жылы салымшылардың (алушылардың) шоттарына бөлінген зейнетақы активтерінің кірістілігі 7,92%-ды құрады.

4.5. Эмиссиялық операциялар және қолма-қол ақша айналысы

2017 жылы Ұлттық Банктің резервтік қорынан 4,3 трлн теңге сомасында қолма-қол ақша айналысқа шығарылды, бұл 2016 жылы айналысқа шығарылған қолма-қол ақшадан 0,4 трлн теңгеге немесе 9,9%-ға көп. Қолма-қол ақшаны айналыстан алу көлемі 2016 жылғы көлеммен салыстырғанда 0,7 трлн теңгеге немесе 21,9%-ға ұлғайып, 4,1 трлн теңгені құрады. Қорытындысында, оң эмиссиялық нәтиже (+)208,7 млрд теңге мөлшерінде қалыптасты (4.5.1-сурет).

4.5.1-сурет

2016-2017 жылдардағы эмиссиялық нәтиженің өзгеру серпіні

2017 жылы эмиссиялық көрсеткіш банктердің кассалық айналымы өсуі ықпалымен қалыптасты¹⁴.

Банктердің кассаларына қолма-қол ақша түсімдерінің көлемі 2016 жылғымен салыстырғанда 6,9%-ға немесе 1,6 трлн теңгеге ұлғайып, 24,3 трлн теңгені құрады. Қолма-қол ақшаны беру көлемі 8,2%-ға немесе 1,9 трлн теңгеге өсіп, 24,6 трлн теңге болды (4.5.1-кесте). Банктердің касса айналымдарының шығыс бөлігінің өсу қарқыны кіріс өсімі қарқынынан артып түсуі, қорытындысында, эмиссиялық нәтиженің оң мәні ұлғаюына әкелді.

Касса айналымдарының кіріс және шығыс бөліктерінің өсуіне карамастан, банктердің кассаларынан шетел валютасын сатып алуға берулер 34,8%-ға немесе 629,4 млрд теңгеге айтарлықтай қысқарды.

¹⁴ Банктердің және банктік операциялардың жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың қолма-қол ақша айналымдары (касса айналымдары) туралы есептерінің (№10-СБ) деректері бойынша

Бұдан басқа, банктердің кассаларынан жеке және заңды тұлғаларға қарызға берулер 51%-ға немесе 164,7 млрд теңгеге айтарлықтай өскені байқалады.

4.5.1-кесте

Банктердегі қолма-қол ақша қозғалысы

Банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақша ағындары	2017 жыл үшін (млрд. теңге)	2016 жыл үшін (млрд. теңге)	Кезеңдегі өзгеріс	
			млрд. теңге	%
Банктердің кассаларына түскен кіріс	24 282,0	22 720,5	1 561,5	6,9
тауарларды, қызметтерді және жұмыстарды сатудан	5 862,2	5 776,7	85,5	1,5
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға	7 073,6	5 641,9	1 431,7	25,4
шетел валютасын сатудан	3 857,1	2 883,9	973,1	33,7
жеке тұлғалардан біржолғы аударымдар бойынша	247,0	224,0	23,0	10,3
қарыздарды өтеу	377,4	385,2	-7,8	-2,0
басқа да түсімдер	6 864,8	7 808,8	-944,0	-12,1
Банктердің кассаларынан беру	24 609,3	22 743,3	1 866,0	8,2
тауарларға, қызметтерге және жұмыстарға ақы төлеуге	1 587,8	1 177,9	409,9	34,8
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттардан	6 347,8	4 757,1	1 590,7	33,4
шетел валютасын сатып алуға	1 181,3	1 810,7	-629,4	-34,8
біржолғы аударымға	86,3	76,5	9,8	12,9
еңбекақы, зейнетақы және жәрдемақы төлеуге	850,8	797,3	53,5	6,7
банкоматтарды толықтыруға	11 050,9	9 452,6	1 598,3	16,9
жеке және заңды тұлғаларға қарыз беруге	487,5	322,8	164,7	51,0
басқа да берулер	3 016,9	4 348,4	-1 331,5	-30,6

Банктердің кассаларына қолма-қол ақшаны қайтару коэффициенті 2016 жылғы деңгейден төмен қалыптасып, 98,7%-ды құрады.

Банкноттар мен монеталар

Ұлттық Банк 2017 жылғы 22 қарашада «Қазақ Елі» сериясынан номиналы 500 теңгелік банкнотты айналысқа шығарды.

2017 жыл ішінде айналысқа мына коллекциялық монеталар шығарылды:

1) бағалы емес металдардан номиналды құны 100 теңгелік монеталар:

«Қазақстан халқының ертегілері» монеталар сериясынан «Неміс ертегісі» (Бремен музыканттары);

«Банкноттардағы портреттер» монеталар сериясынан «Абылай хан»;

«Есте қалатын оқиғалар мен біртуар адамдар» сериясынан «А. Ғалымбаеваға 100 жыл»;

«Қазақстанның әдет-ғұрыптары, ұлттық ойындары» монеталар сериясынан «Шашу»;

2) күмістен «Antic silver» сапасымен «Сиқырлы нышандар» монеталар сериясынан номиналды құны 100 теңгелік «Тұмар» тақырыптық коллекциялық монетасы;

3) күмістен «пруф» сапасымен «Сиқырлы нышандар» монеталар сериясынан номиналды құны 100 теңгелік «Игілік монетасы (Тасбақа)» тақырыптық коллекциялық монетасы;

4) күмістен «пруф» сапасымен номиналды құны 500 теңгелік тақырыптық коллекциялық монеталар:

«Қазақстан халқының ертегілері» монеталар сериясынан «Неміс ертегісі» (Бремен музыканттары);

«Республика игілігі» монеталар сериясынан «Алтын дән даласы»;

«Банкноттардағы портреттер» монеталар сериясынан «Абылай хан»;

«Қазақстанның флорасы мен фаунасы» монеталар сериясынан «Грейт қызғалдағы»;

«Шығыс күнтізбесі» монеталар сериясынан «Ит жылы»;

«Қазақстанның бейнелеу өнері» монеталар сериясынан «Б. Алтынсарин»;

«Дала қазынасы» монеталар сериясынан «Домбыра»;

«Қазақстанның әдет-ғұрыптары, ұлттық ойындары» монеталар сериясынан «Шашу»;

«Республика игілігі» монеталар сериясынан «Қарлығаштың құйрығы неге айыр»;

5) алтыннан «пруф» монеталар сериясынан номиналды құны 500 теңгелік тақырыптық коллекциялық монеталар:

«Банкноттардағы портреттер» монеталар сериясынан «Абылай хан»;

«Шығыс күнтізбесі» монеталар сериясынан «Ит жылы».

2017 жылғы 24 қазанда Варшава қаласында өткен IACA Excellence in Currency 2017 Coin Awards конкурсының нәтижелері бойынша «Күлтегін» және «Венера-10» монеталары тиісінше «Үздік инновациялық монета» және «Үздік естелік монета немесе тестілік монета» номинацияларында ақтық сынға жетті.

4.6. Нормативтік құқықтық қызмет

2017 жылы Ұлттық Банк қаржы нарығы мен қаржы ұйымдарының қызметі, валюталық реттеу мен валюталық бақылау, төлемдер және төлем жүйелері, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау, мемлекеттік статистика, Ұлттық Банктің нормативтік құқықтық актілерінің заңдылығын нығайтуға және Қазақстан Республикасы заңнамаларының талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз етуге көмектесу сияқты бағыттарды реттейтін нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру бойынша жұмысты

жалғастырды. Ұлттық Банк қаржы нарығының субъектілері мен Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының заңнамасын дұрыс және бірдей қолдану, қолданыстағы заңнаманы жүйеге келтіру, оны ескірген және қайталанатын нормалардан арылту, құқықтық реттеудегі кемшіліктердің орнын толтыру, қолданыстағы құқықтағы ішкі қайшылықтарды жою және Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде сілтеме нормаларды барынша азайту мәселелері бойынша да жұмыс істеді. Сонымен қатар Ұлттық Банктің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау шегінде де жұмыс жүргізілді.

2017 Қазақстан Республикасының Парламенті Ұлттық Банк әзірлеген мына заңдарды:

«Коллекторлық қызмет туралы» 2017 жылғы 6 мамырда;

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне коллекторлық қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2017 жылғы 6 мамырда қабылдады.

Ұлттық Банк 2017 жылы:

«Қазақстан Республикасының ұлттық валютасын қолданудың кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2001 жылғы 7 ақпандағы № 549 Жарлығына өзгеріс енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2017 жылғы 1 сәуірдегі № 452 Жарлығын;

«Коллекторлық қызмет туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне коллекторлық қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2017 жылғы 6 мамырдағы Қазақстан Республикасының заңдарын іске асыру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2017 жылғы 25 мамырдағы № 62-ө өкімін де әзірледі.

Ұлттық Банк 2017 жылы:

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сақтандыру және сақтандыру қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

«Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы»;

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне валюталық реттеу және валюталық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобаларын да әзірлеп, белгіленген тәртіпте Парламенттің Мәжілісіне қарауға енгізді.

Бұдан басқа, Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне:

Ұлттық Банкке шұғыл бақылау және тәуекелге бағдарланған қадағалауды қолдану құқығын беру, аудиторлық және бағалау компанияларының жауапкершілігін күшейту, акционерлердің айқындығын қамтамасыз ету және корпоративтік басқаруды жақсарту, банктердің дәрменсіздігін реттеу режимін жетілдіру;

отандық қор нарығын жандандыру бойынша шаралар қабылдау тұрғысынан түзетулерді әзірледі.

Ұлттық Банк 2017 жылы Ұлттық Банк Басқармасының 70 қаулысын қабылдады (4.6-бөлімнің 1-қосымшасы), Ұлттық Банк Басқармасының

74 қаулысы Әділет министрлігінде тіркелді, олардың ішінде 2016 жылы қабылданған 24 қаулы, 2017 жылы қабылданған 50 қаулы тіркелді.

Бұдан басқа, Ұлттық Банк 2017 жылы берілген өкілеттіктері шегінде заң жобаларының 58 тұжырымдамасын, 50 заң жобасын, 70 заңға тәуелді актілердің жобасын, олардың ішінде: Президенттің 2 жарлығын; Үкіметтің 26 қаулысын, Премьер-Министрдің 12 өкімін, мемлекеттік органдардың 30 бұйрығын, қаулысын келісті және олар бойынша қорытындылар берді.

Ұлттық Банк 2017 жылы халықаралық қаржылық есептілік стандарттарының (ХҚЕС) талаптарына сәйкес қаржы ұйымдары, арнайы қаржы компаниялары мен микроқаржы ұйымдары үшін бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілерді одан әрі жетілдіру бойынша жұмысты жалғастырды.

«Қаржы құралдары» 9 ХҚЕС-ке өтуге байланысты Ұлттық Банктің бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік мәселелері бойынша нормативтік құқықтық актілері «Қаржы құралдары» 9 ХҚЕС-тің талаптарына сәйкес келтірілді, атап айтқанда:

қаржы активтерінің сыныптауышы өзгертілгеніне байланысты қаржы активтері шоттарының атаулары өзгертілді;

басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын қаржы активтері бойынша провизиялар сомасын бухгалтерлік есепте тану тәртібі өзгертілді;

банктер (акцияларының бақылау пакеті ұлттық басқарушы холдингке тиесілі ұлттық даму институты болып табылатын банкті қоспағанда) және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар үшін провизияларды құру тәртібі өзгертілді.

Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі кеңес сақтандыру ұйымдарының «Қаржы құралдары» 9 ХҚЕС-ке өту мерзімін 2021 жылға дейін ауыстыру себебінен сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдары үшін қаржы құралдарын «Қаржы құралдары: тану және өлшеу»³⁹ ХҚЕС-ке сәйкес есепке алуды айқындайтын Шоттардың үлгі жоспары мен Бухгалтерлік есепті жүргізу нұсқаулығы әзірленді.

4.7. Коммуникациялық саясат

Ұлттық Банктің коммуникациялық саясаты 2017 жылы қоғамды, БАҚ-ты, қаржы мекемелерін реттеушінің қызметі туралы тұрақты ақпараттандыруға және нысаналы аудиториялар үшін барлық қолайлы және қолжетімді тәсілдермен диалогты қамтамасыз етуге бағытталды.

Ұлттық Банктің ақпараттық-түсіндіру жұмысы 2017 жылы мына негізгі бағыттар:

Ұлттық Банк басшылығының және қызметкерлерінің қатысуымен баспасөз конференцияларды, брифингтерді, сұхбаттарды ұйымдастыру және жария ету;

БАҚ үшін ақпараттық материалдарды дайындау;

Ұлттық Банктің интернет-ресурсының контентін толтыру, сондай-ақ Ұлттық Банктің қызметі туралы ақпаратты әлеуметтік медиа және жаңа коммуникациялық технологиялар арқылы тарату бойынша жүргізілді.

2017 жылы Ұлттық Банк басшылығының және қызметкерлерінің қатысуымен 74 іс-шара өткізілді, оның ішінде баспасөз конференциялары, брифингтер, дөңгелек үстелдер, жария тыңдаулар, мемлекеттік органдардың отырыстары, халықаралық кездесулер бар. Онда қаржы нарығындағы жағдай жөніндегі 5 баспасөз конференциясы, Қазақстанның танымал БАҚ-тарының бас редакторларымен 2 кездесу, Ұлттық Банк басшылығының қатысуымен базалық пайыздық мөлшерлеме, қаржы және валюта нарығындағы жағдай, банк секторының қаржылық орнықтылығын қолдау бағдарламасы, төлем жүйелері нарығын дамыту мәселелері, алтын құймаларын сату бағдарламасы, Ұлттық Банктің заңнамалық актілерінің жобалары, мемлекетішілік және халықаралық іс-шараларға қатысу қорытындылары бойынша 16 тақырыпты брифинг қамтылады.

Ұлттық Банк 2017 жылы қызметінің негізгі бағыттарын түсіндіру бойынша БАҚ-тың қатысуымен «дөңгелек үстелдерді» өткізу практикасын жалғастырды. БАҚ өкілдерімен мына тақырыптар: банк секторындағы жағдай, жүргізіліп отырған ақша-кредит саясаты, инфляциялық таргеттеу саясаты, «БЖЗҚ» АҚ-тың зейнетақы активтерін басқару, валюта нарығындағы жағдай, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау бойынша 6 дөңгелек үстел өткізілді. Сонымен қатар Ұлттық Банк Төрағасы орынбасарларының қатысуымен «БЖЗҚ» АҚ-тың Қоғамдық Кеңесінің 2 отырысы өткізілді.

Ұлттық Банктің сарапшы қоғамдастықпен өзара әрекет етуін нығайту мақсатында базалық пайыздық мөлшерлеменің деңгейін белгілеу жөніндегі шешімді және Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының ағымдағы бағыттарын түсіндіру бойынша 6 кездесу өткізіліп, БАҚ-та жария етілді.

2017 жылы Ұлттық Банктің заңнамалық бастамаларын түсіндіру мақсатында, әзірленіп жатқан заң жобалары бойынша БАҚ-тың қатысуымен жария тыңдалымдар ұйымдастырылды. Мәселен, «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» және «Сактандыру және сактандыру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы заңдарының жобалары бойынша 3 жария тыңдалым өткізілді.

Ұлттық Банк әртүрлі БАҚ-тарда (баспа басылымдарында, телевидениеде, интернет-БАҚ-та) Ұлттық Банктің қызметі туралы ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын тұрақты негізде жүзеге асырып отырады. 2017 жылы Ұлттық Банк басшылары мен қызметкерлерінің қазақстандық телевизиялық, баспа және интернет басылымдар үшін 47 сұхбаты және шетелдік басылымдар үшін 5 сұхбаты ұйымдастырылды. Бұдан басқа, Ұлттық Банк қызметкерлері телевизиялық және басқа БАҚ үшін тұрақты түрде түсініктемелер беріп отырды. Атап айтқанда, 2017 жылы Ұлттық Банк қызметкерлері «Хабар» телеарнасындағы «Қаржы» жобасы үшін спикер ретінде тұрақты негізде сөз сөйледі.

Қазақстан өңірлерінде Ұлттық Банктің қызметін таныстыру бойынша жұмыстарға басты назар аударылды. Осы бағыт шеңберінде 2017 жылы БАҚ-тың қатысуымен баспасөз конференцияларын, брифингтерді, дөңгелек үстелдерді қоса алғанда, 174 іс-шара өткізілді, өңірлік телевизиялық БАҚ-тарда Ұлттық Банк қызметкерлерінің 104 сұхбаты дайындалды, проблемалық мәселелер бойынша БАҚ өкілдерімен, өңірлердің әкімшілігімен және азаматтармен 165 жұмыс кездесу өткізілді, баспа БАҚ-тарда 719 ақпараттық материал орналастырылды, Ұлттық Банктің 53 қызметкері радиода сөйледі.

Ұлттық Банктің коммуникациялық ашықтық саясатының шеңберінде 2017 жылы телевизиялық және баспа БАҚ-тың бас редакторларының қатысуымен Ұлттық Банктің Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығына баспасөз-туры ұйымдастырылды.

2017 жылы БАҚ-та 40 баспасөз релизі, 408 ақпараттық хабар таратылды, БАҚ-тың 340 сұрау салуына жауаптар дайындалды. «Ұлттық Банк хабарлайды, түсіндіреді, түсініктеме береді» арнайы жобасының шеңберінде Ұлттық Банктің 14 арнайы беті дайындалып, «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» республикалық газеттерінде орналастырылды. Қазақстан Республикасының мерзімдік баспа басылымдарында ресми жариялау үшін Ұлттық Банк Басқармасының 78 қаулысы жіберілді.

2017 жылы Ұлттық Банктің интернет-ресурсының дамуы мен толықтырылуына, сондай-ақ Ұлттық Банктің Facebook, Twitter және Instagram әлеуметтік желілерінде ілгерілеуіне басты назар аударылды. 2017 жылы Facebook ресми парақшасында мемлекеттік тілде және орыс тілінде барлығы 603 жазба, 913 твит-хабар, Instagram парақшасында 270 басылым орналастырылды. Ұлттық Банк Facebook парақшасында халықтың қаржылық сауаттылығын арттыруға бағытталған іс-шаралардың қорытындылары бойынша бейне материалдарды, таныстыруларды, ақпараттық графикаларды, сондай-ақ бейне роликтер мен комикстерді орналастырды. 2017 жылы Ұлттық Банк Youtube бейнесервисі арқылы өз қызметі туралы ақпарат таратуды бастады.

2017 жылы Ұлттық Банктің халықпен жедел өзара іс-қимыл жасауы үшін 2016 жылы іске қосылған «ҚҰБ Online» мобильді қосымшасымен жұмыс жалғастырылды. 2017 жылы қосымша арқылы келіп түскен 3,5 мыңнан астам сұраққа жауаптар дайындалды.

2017 жылы Ұлттық Банк Төрағасы жоғарғы оқу орындарында дәрістер өткізді: Қазақстан менеджмент, экономика және болжау институтында Ұлттық Банк қызметінің негізгі функциялары мен бағыттары туралы дәріс өткізді, Nazarbayev University университетінде «Қаржы жөніндегі ғылым магистрі» бағдарламасының ашылуы шеңберінде дәріс өткізді.

4.8. Халықаралық ынтымақтастық

2017 жылы Ұлттық Банк негізгі әріптестер – халықаралық қаржы ұйымдарымен тұрақты диалог жүргізу арқылы ұзақ мерзімді өзара пайдалы серіктестікті қалыптастыру бойынша жұмысын жалғастырды.

Ұлттық Банк басшылығы Дүниежүзілік банк тобының және ХВҚ Басқарушылар кеңесінің Көктемгі және Жыл сайынғы кездесулеріне қатысты. Ұлттық Банк ХВҚ келісімдері бабының IV бабына сәйкес консультациялар жүргізу үшін ХВҚ миссиясының Қазақстан Республикасына сапарын ұйымдастырды, сондай-ақ ХВҚ-мен бірлесе отырып «Өңірлік экономиканы дамыту перспективалары: Кавказ және Орталық Азия» тақырыбына презентация ұйымдастырды.

Ұлттық Банк еліміздің қаржы секторын одан әрі дамыту үшін халықаралық қаржы ұйымдарынан техникалық көмек тарту бойынша жұмыстарды жалғастырды. Мәселен, 2017 жылы сатып алулар жүргізу бағытындағы озық практикаларды ескере отырып, осы мәселелер бойынша ХВҚ-дан консультациялық қызметтер алынды. Сонымен қатар тең келетін бағамды айқындау тәсілдері мен модельдерін әзірлеу, инфляциялық таргеттеу режимінің шеңберінде валюталық өктемдіктер жүргізу жөніндегі қағидаларды әзірлеу, болжау модельдерін жетілдіру мәселелері бойынша техникалық көмек көрсетуге ХВҚ-ға қосымша өтінім берілді. Ұлттық Банк Еуропа қайта құру және даму банкімен бірлесіп «Қазақстан Республикасының туынды қаржы құралдарымен операцияларды реттейтін заңнамалық және нормативтік құқықтық актілерін реформалау» тақырыбына техникалық көмек әзірлеу жұмысын бастады.

2017 жылы Азия даму банкі Ұлттық Банкке қаржы секторының орнықтылығын арттыру мәселелері бойынша техникалық көмек көрсетуді бастады, ол үш жыл ішінде іске асырылатын болады. Аталған жұмыс банктерде тәуекелдерді басқару процестерін бағалауға арналған қадағалау функцияларын, рәсімдер мен дағдыларды жетілдіруге, банктерді реттеу мен бақылау жүйесін нығайтуға және тәуекелдерді бағалауға негізделген тәсілді енгізуді қолдауға бағытталған.

Еуропа елдерінің орталық банктерімен өзара іс-қимыл желісі бойынша 2017 жылы қол жеткізілген Қазақстанда қолма-қол ақша айналысы тетіктерін жетілдіруде Ұлттық Банкке көмек көрсету бойынша Дойче Бундесбанкпен келісімді атап өту қажет. Сонымен бірге техникалық көмекті іске асыру шеңберінде Ұлттық Банк пен Швейцария Ұлттық Банкі арасында 2018 жылы бірлескен зерттеулер жүргізу және Ұлттық Банктің экономикалық зерттеулеріне рецензиялар дайындау туралы, сондай-ақ орталық банктегі сатып алулар мен бюджеттеу мәселелерінде консультация беру туралы келісімге қол жеткізілді. Сонымен қатар 2018 жылы орталық банк қызметінің негізгі бағыттары бойынша техникалық көмек көрсету туралы Польша Ұлттық Банкімен және Италия Банкімен келісімге қол жеткізілді.

2017 жылы ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктері ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің акционерлік қоғамдардың

қызметін және инвесторлар мен акционерлердің құқықтарын қорғау мақсатында ақпаратты жариялауды реттейтін заңнамасын үйлестіру, сондай-ақ ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің бағалы қағаздар нарығына пруденциялық қадағалауды жүзеге асыру тәртібін реттейтін заңнаманы үйлестіру жөніндегі ұсынымдар қабылданды.

2017 жылы ЕАЭО-ның жалпы қаржы нарығын қалыптастыру тұжырымдамасының жобасын келісу бойынша кешенді жұмыс басталды. Ұлттық Банк аталған құжатты әзірлеу мен талқылауға арналған бірқатар отырыстар мен кеңестерге қатысты. 2017 жылы Алматы қаласында ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің ұлттық (орталық) банктері басшыларының қатысуымен, сондай-ақ ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің Еуразиялық экономикалық комиссиясы мен академиялық тобын тарта отырып Тұжырымдаманың мазмұнын талқылау жөніндегі дөңгелек үстел өткізілді.

Жыл бойы ЕАЭО туралы шарттарды іске асыру мақсатында әзірленетін келісімдерді қабылдау және қол қою үшін қажетті мемлекетішілік рәсімдер өткізу бойынша жұмыс жалғастырылды.

Ұлттық Банк өкілдері Ресей федерациясы мен Қазақстан Республикасының арасындағы Банкаралық және инвестициялық ынтымақтастық жөніндегі кіші комиссияның және Қаржы ынтымақтастығы жөніндегі Қазақстан-Қытай кіші комитетінің жұмысына қатысты.

Грузия Үкіметіне Қазақстан Республикасының Үкіметі берген мемлекеттік кредиттер бойынша Грузия Үкіметінің берешегін қайталап қайта құрылымдау туралы 2017 жылғы 13 маусымдағы келісімді іске асыру мақсатында, Ұлттық Банк Грузия Ұлттық банкімен жоғарыда көрсетілген Үкіметаралық келісімнің талаптарынан туындайтын есеп айырысуды жүзеге асыру мен шоттарды жүргізудің техникалық тәртібі туралы банкаралық келісімді әзірледі және 2017 жылғы 13 шілдеде қол қойды, оған сәйкес 2017 жылғы қыркүйектен бастап Грузия тарабы бекітілген графикке сәйкес Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі Қазынашылық комитетінің Ұлттық Банкте ашылған шотына ақша қаражатын аударуды жүзеге асырады.

Өзбекстан Республикасының аумағында еншілес қазақстандық банктердің болуы жөніндегі мәселені пысықтау мақсатында, 2017 жылғы қарашада Ұлттық Банктің делегаттары Өзбекстан Республикасының Орталық банкіне ресми сапармен барды, сапар барысында банктік қадағалау саласындағы өзара іс-қимыл туралы халықаралық келісімді әзірлеу және жасау туралы келісімге қол жеткізілді.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында бәсекеге қабілетті қаржы секторын құру мақсатында Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымымен ынтымақтастықты нығайтуға және Ұйымның озық стандарттарының негізінде экономикаға ресурстарды қайта бөлместен оның тиімділігін арттыруға ерекше көңіл бөлінуде. 2017 жылғы маусымда Ұлттық Банк Қаржылық білім беру жөніндегі ұйымның халықаралық желісінің мүшесі болды. Мүшеліктің басты басымдығы халықтың қаржылық сауаттылығын арттыруда синергетикалық әсерге қол жеткізу үшін аталған ұйымның тәжірибесін пайдалану болып табылады. 2017 жылы қаржылық

білім беру саласындағы техникалық қолдаудың үш жылдық жобасын Арменияда, Әзірбайжанда, Беларусияда, Қазақстанда, Қырғызстан мен Тәжікстанда іске асыру басталды. Аталған платформа қатысушы елдерге қаржылық білім беру саласындағы ұлттық стратегияны әзірлеу, ендіру және оның тиімділігін бағалау жөніндегі ұсынымдарды әзірлеуге мүмкіндік береді.

2017 жылғы маусымда Ұлттық Банк Халықаралық есеп айырысу банкінің Жыл сайынғы отырысына қатысты. 2017 жылғы 22 тамызда Ұлттық Банк Банкпен Іскерлік, банктік және инвестициялық ынтымақтастықты (депозиттер орналастыру, алтынды, бағалы қағаздарды, валюталарды сатып алу/сату операциялары) орнатуға арналған жалпы талаптарды қабылдау нысанына қол қою арқылы Халықаралық есеп айырысу банкінің Бизнесті жүргізудің жалпы талаптарына қосылды. Ұлттық Банк 2016 жылғы қазанда Халықаралық есеп айырысу банкінің Банктік қадағалау жөніндегі Базель комитеті жанындағы Базель консультативтік тобына мүшелікке кіргеннен кейін осы қадамға қол жеткізу мүмкін болды. Мүшелікке ие бола отырып Ұлттық Банк банктік реттеу және қадағалау саясатын іске асыру мәселелері бойынша ауқымды кәсіби диалогқа белсенді қатысу және тәжірибе алмасу мүмкіндігіне ие болды. 2017 жылы Ұлттық Банк банктердің қызметін реттеуді жетілдіру бойынша, атап айтқанда ағымдағы реттеуші режимнен меншікті капитал жеткіліктілігі және өтімділігі жөніндегі Базель III негізгі қағидаттарына өту бойынша жұмысын жалғастырды.

Таяу шығыс елдерімен ынтымақтастықты кеңейту мақсатында 2017 жылғы 20 ақпанда қаржылық қадағалау саласында Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен Бахрейн Орталық Банкі арасындағы Өзара түсініктік туралы меморандумға қол қойылды.

4.9. Халықтың қаржылық сауаттылығын арттыру

Қаржы секторын дамытудың негізгі басымдықтарының бірі халықты және экономиканың субъектілерін қаржылық қызметтермен қамтуды кеңейту және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың қаржылық сауаттылығын арттыру болып табылады.

2017 жылғы мамырда Ұлттық Банк «Астана» телеарнасының эфирінде кіші және орта мектеп жасындағы балаларға арналған қаржылық сауаттылықтың негіздері туралы «Қаржы мектебі» телевизиялық білім беру бағдарламасын бастады. Бір жылда мемлекеттік тілде және орыс тілінде 46 бағдарламадан шығарылды, 2017 жылғы желтоқсанда жобаға қатысушыларға Ұлттық Банктің алғыс хаттарын салтанатты тапсыру өткізілді. Бұдан басқа, мамырда «7 арна» телеарнасының эфирінде халықтың ауқымды тобына, оның ішінде студенттер мен жастарға арналған «Тенгемания Next» білім беру телебағдарламасы шығарылды. Мемлекеттік тілде және орыс тілінде 50 бағдарламадан шығарылды. Екі бағдарлама да қаржылық сауаттылықты арттыруға, негізгі қаржылық мәдениетті, «жеке бюджет», «қаржылық шешімдер қабылдаудағы жауапкершілік» ұғымдарын

түсіндіруге бағытталған және Қазақстан Республикасының қаржылық жүйесі туралы айтып береді.

Бұдан басқа, 2017 жылы балаларға арналған «Ұлан» және «Дружные ребята» республикалық газеттеріне қосымшалар шығарылды, онда төменгі мектеп жасындағы балаларға қаржылық сауаттылық негіздері туралы айтады. Бір жылда мемлекеттік тілде және орыс тілінде 12 шығарылымнан шығарылды. Орта және жоғарғы мектеп жасындағы балаларға арналған «Ойла» республикалық ғылыми танымдық журналға қосымша мемлекеттік тілде және орыс тілінде 5 шығарылымнан дайындалды. 2017 жылғы желтоқсанда «Дружные ребята», «Ұлан» газеттерінде және «Ойла» журналында өткен қаржылық сауаттылық жөніндегі конкурстың жеңімпаздарын марапаттау өткізілді.

Алматы қаласында С. Бегалин атындағы Орталық қалалық кітапханада Ұлттық валюта күніне орай кіші және орта жастағы балаларға арналған жыл сайынғы «Кітапханадағы түн» сұрақ-жауап түріндегі экономикалық ойын өткізілді. Түнгі кітапханаға саяхат кезеңдерінің бірі қаржылық сауаттылыққа арналды, онда балаларға Қазақстандағы ақша тарихы туралы айтып берілді. Ұлттық валюта күніне арналған іс-шараның мақсаты экономикалық білім негіздерін қалыптастыру, ақшаның пайда болу және оны пайдалану тарихымен, сондай-ақ оның заманауи өмірдегі рөлімен танысу болды. Ұлттық Банк қызметкерлері теңгенің пайда болу тарихы туралы, ұлттық валютаның ресімделуі және номиналдары туралы дәрістер өткізді.

2017 жылы Ұлттық Банк халыққа қаржылық білім беруге арналған fingramota.kz. интернет-ресурсын өзекті ақпаратпен толықтыру жұмысын да жалғастырды.

4.10 Мемлекеттік қызметтер көрсету

2017 жылы мемлекеттік қызметтерді көрсету бойынша қызметтің басым бағыттары мемлекеттік қызметтерді көрсету тиімділігін арттыру, мемлекеттік қызметтерді көрсету сапасын ішкі бақылауды күшейту, мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді оңтайландыру, мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің стандарттары мен регламенттерін әзірлеу болды.

Екі мемлекеттік көрсетілетін қызметті біріктіруге және үш жаңа мемлекеттік көрсетілетін қызметтің пайда болуына әкелетін заңнамадағы өзгерістерге байланысты, Ұлттық Банк көрсететін мемлекеттік қызметтердің саны 44-тен 46-ға дейін ұлғайды, олардың ішінде 36-сы – автоматтандырылған және электрондық және қағаз нысанда көрсетілді, 7-еуі тек қағаз нысанда көрсетілді.

2017 жылы Ұлттық Банк 3 782 мемлекеттік қызмет көрсетті, оның ішінде электрондық нысанда 733, оның ішінде «электрондық үкімет» порталы арқылы – 257, «Е-лицензиялау» мемлекеттік дерекқоры» ақпараттық жүйесі арқылы – 476 мемлекеттік қызмет, қағаз нысанда 3 049 мемлекеттік қызмет көрсетілді.

Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер тізіліміндегі өзгерістерді іске асыру, сондай-ақ құжаттарды және мемлекеттік қызметтерді көрсету мерзімдерін одан әрі оңтайландыру шеңберінде қолданыстағы мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің стандарттары мен регламенттеріне тиісті өзгерістер мен толықтырулар енгізу бойынша жұмыстар жүргізілді.

Мемлекеттік қызметтерді көрсету бизнес-процестерін оңтайландыру мақсатында, Ұлттық Банк «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы арқылы көрсетілуге жататын мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді іріктеу жөніндегі ведомстволық комиссия отырыстарына қатысты. Комиссияның жұмыс нәтижелері бойынша Ұлттық Банктің екі мемлекеттік көрсетілетін қызметі бойынша ұсынылатын құжаттардың мерзімдерін және тізбесін оңтайландыру және қызмет көрсетудің тек электрондық нысанына өту туралы шешім қабылданды.

Мемлекеттік қызметтер көрсету сапасын ішкі бақылау шеңберіндегі тексерулердің қорытындысы бойынша мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің стандарттары мен регламенттеріне сәйкес мемлекеттік қызметтер көрсету тәртібін жетілдіру және мемлекеттік қызметтер көрсету сапасын жақсарту жөніндегі ұсынымдар әзірленді.

«Валюталық операцияларды тіркеу» қызметі бойынша тәуелсіз зерттеу орталығы өткізген қоғамдық мониторингтің нәтижелері бойынша қанағаттану деңгейі 74,6%-ды, орташа балл – 5-тен 4,71-ді құрады. Қоғамдық мониторингке қатысқан мемлекеттік органдар рейтингінде Ұлттық Банк алтыншы позицияда тұр. Бұл ретте, жалпы мемлекеттік органдар бойынша қанағаттанудың орташа деңгейі 2017 жылы 65,7%-ды құрады.

Қосымшалар

Ұйымдық құрылым және қызметкерлер саны

Ұлттық Банктің Төрағасы		
Ұлттық Банк Төрағасының орынбасарлары		
Ұлттық Банктің орталық аппаратының бөлімшелері		
Зерттеулер және статистика департаменті	Төлем балансы және валюталық реттеу департаменті	Қаржылық тұрақтылық департаменті
Монетарлық операциялар департаменті	Қаржы нарығының әдіснамасы департаменті	Банктерді қадағалау департаменті
Банктік емес қаржы ұйымдарын реттеу департаменті	Заң департаменті	Бухгалтерлік есеп департаменті
Төлем жүйелері департаменті	Ішкі аудит департаменті	Үйлестіру департаменті (Астана қаласы)
Халықаралық ынтымақтастық департаменті	Ақпараттық қауіп және киберқорғау басқармасы	Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау және сыртқы коммуникациялар басқармасы
Ақпараттық технологиялар басқармасы	Қызметкерлермен жұмыс жүргізу басқармасы	Қолма-қол ақшамен жұмыс жүргізу басқармасы
Тәуекелдер басқармасы	Жоспарлау және бюджет басқармасы	Монетарлық операцияларды есепке алу басқармасы
Операциялық басқарма	Қауіпсіздік басқармасы	Шаруашылық басқармасы
Мемлекеттік құпияларды қорғау басқармасы		Ұйымдастыру жұмысы және бақылау басқармасы
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің филиалдары		
16 аумақтық филиал		Кассалық операциялар және құндылықтарды сақтау орталығы (филиал)
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ұйымдары		
«ҚРҰБ Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМК	«ҚРҰБ Қазақстан теңге сарайы» РМК	«ҚРҰБ Банкнот фабрикасы» РМК
Акционерлік қоғамдар		
«ҚҰБ Ұлттық инвестициялық корпорациясы» АҚ	«Бағалы қағаздардың бірыңғай тіркеушісі» АҚ	«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
«Бағалы қағаздар орталық депозитарийі» АҚ	«Қазақстан қор биржасы» АҚ	«ҚҰБ мемлекеттік кредиттік бюросы» АҚ
«ҚҰБ Банктік сервистік бюросы» АҚ	«Қазақстанның орнықтылық қоры» АҚ	«ҚРҰБ қызметін қамтамасыз ету орталығы» АҚ
«ҚРҰБ Оқу Орталығы» АҚ	«Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының Рейтингітік агенттігі» АҚ	

**Ұлттық Банк пен
акционерлік қоғамдар қызметкерлерінің саны**

	Есепті кезең соңындағы саны			
	штат бойынша, бірлік		тізім бойынша, адам	
	2016 жыл	2017 жыл	2016 жыл	2017 жыл
1	2	3	4	5
Орталық аппарат ¹	1 182	1 204	1 196	1 190
Филиалдар	1 316	1 316	1 356	1 366
Жиынтығы:	2 498	2 520	2 552	2 556
Ұлттық Банктің ұйымдары (РМК)	853	840	849	842
Ұлттық Банк бойынша барлығы:	3 351	3 360	3 401	3 398
Акционерлік қоғамдар	1 223	1 173	1 156	1 138
Барлығы:	4 574	4 533	4 557	4 536

¹ 2016 жылы оның ішінде Ұлттық Банктің Ресей Федерациясындағы Өкілдігінің басшысы

1.5-бөлімге 1-қосымша

1.5.1-кесте

Қазақстан Республикасының төлем балансы: талдамалық ұсыным

(млн АҚШ доллары)

	2016 жыл	2017 жыл	2017 жыл			
			1-тоқсан	2-тоқсан	3-тоқсан	4-тоқсан
Ағымдағы операциялар шоты	-8873,5	-5352,8	-1402,9	-1480,6	-1724,1	-745,1
Сауда балансы	9193,2	17444,0	4299,1	4265,8	3576,8	5302,3
Экспорт	37262,5	49293,7	10997,3	12503,3	11690,1	14103,0
Импорт	28069,3	31849,8	6698,2	8237,5	8113,4	8800,7
Қызмет балансы	-4756,0	-4412,9	-930,9	-1080,9	-1113,7	-1287,4
Экспорт	6306,8	6436,6	1462,6	1628,9	1739,2	1605,9
Импорт	11062,8	10849,5	2393,5	2709,8	2852,8	2893,3
Бастапқы кірістер балансы	-12917,3	-17927,0	-4675,7	-4553,8	-4070,5	-4627,0
Еңбекақы төлеу (нетто)	-1303,4	-1405,9	-323,6	-341,4	-354,0	-386,8
Инвестициялық кірістер	-11753,7	-16656,2	-4385,9	-4246,1	-3750,3	-4273,9
Алынатын кірістер	2101,1	2216,9	495,2	546,2	565,1	610,4
Тікелей инвестициялардан түсетін кірістер	587,3	703,9	143,3	169,2	177,3	214,0
Портфельдік инвестициялардан түсетін кірістер	1084,7	1031,4	251,1	267,4	251,4	261,5
Басқа инвестициялардан түсетін кірістер	429,0	481,6	100,8	109,5	136,5	134,8
оның ішінде, Ұлттық қордың резервтері мен активтері бойынша сыйақы	1119,8	1161,1	269,9	299,3	295,2	296,7
Төленетін кірістер	13854,8	18873,0	4881,0	4792,3	4315,4	4884,3
Тікелей инвестициялардан түсетін кірістер	11500,0	16321,2	4280,4	4134,0	3669,7	4237,1
Портфельдік инвестициялардан түсетін кірістер	1191,6	1198,5	273,6	329,5	288,3	307,2
Басқа инвестициялардан түсетін кірістер	1163,3	1353,3	327,0	328,8	357,5	340,0
Басқа бастапқы кірістер (нетто)	139,8	135,0	33,8	33,8	33,8	33,8
Қайталама кірістер балансы	-393,3	-456,9	-95,4	-111,7	-116,7	-133,1
Капиталмен операциялар шотының балансы	269,6	288,1	12,3	254,5	13,5	7,9
Қаржылық шот (Ұлттық Банктің резервтік активтерін қоспағанда)	-8448,8	-5704,1	-1661,3	-786,9	-3907,6	651,8
Тікелей инвестициялар	-13315,4	-3846,5	-1876,8	-1232,0	261,6	-999,2
Қаржы активтерін таза сатып алу	3464,2	695,9	438,7	1013,3	660,4	-1416,5
Міндеттемелерді таза қабылдау	16779,6	4542,3	2315,6	2245,2	398,8	-417,3
Портфельдік инвестициялар	747,1	-5398,2	1229,3	-3362,0	-6107,5	2842,0
Қаржы активтерін таза сатып алу	-1250,2	-3246,9	1378,3	-1507,9	-5436,3	2318,9
Үкімет және Ұлттық Банк	-2609,5	-5803,8	967,3	-1057,1	-6826,7	1112,6
Банктер	150,6	872,2	-43,4	172,4	269,1	474,1
Басқа секторлар	1208,6	1684,7	454,4	-623,2	1121,4	732,1
Міндеттемелерді таза қабылдау	-1997,3	2151,3	149,0	1854,1	671,3	-523,1
Үкімет және Ұлттық Банк	-795,0	-83,2	404,8	-42,8	-111,2	-334,1
Банктер	-912,9	-836,7	-379,9	-588,3	-77,3	208,9
Басқа секторлар	-289,5	3071,2	124,2	2485,2	859,7	-397,9
Туынды қаржы құралдары (нетто)	-24,8	115,5	83,9	59,8	-20,4	-7,8

Басқа инвестициялар	4144,3	3425,0	-1097,7	3747,2	1958,7	-1183,2
Капиталға қатысушы басқа құралдар (нетто)	-24,2	38,4	35,4	1,7	1,4	-0,1
Орта- және ұзақ мерзімді борыштық құралдар	-4210,9	-472,4	-145,2	885,6	-942,1	-270,7
Қаржы активтерін таза сатып алу	-1485,4	-457,7	-319,8	244,8	-305,3	-77,4
Үкімет және Ұлттық Банк	-188,8	-28,8	-14,4	-2,3	-15,3	3,3
Банктер	-316,1	-44,9	26,2	-10,6	-19,1	-41,4
Басқа секторлар	-980,5	-384,0	-331,6	257,7	-270,8	-39,3
Міндеттемелерді таза қабылдау	2725,5	14,7	-174,6	-640,8	636,8	193,2
Үкімет және Ұлттық Банк	842,6	-173,5	-97,3	-48,7	-42,0	14,5
Банктер	52,9	-235,3	-281,2	-48,1	69,9	24,1
Басқа секторлар	1830,0	423,4	203,8	-544,0	609,0	154,6
Қысқа мерзімді борыштық құралдар	8379,4	3859,1	-987,9	2859,9	2899,5	-912,4
Қаржы активтерін таза сатып алу	8570,5	4791,5	-858,4	3070,7	3331,0	-751,9
Міндеттемелерді таза қабылдау	191,1	932,4	129,6	210,8	431,5	160,5
Қателер және қалып қойғандар	-101,3	-2256,8	-831,6	125,4	-904,7	-645,9
Жалпы баланс	256,4	1617,4	561,0	313,8	-1292,3	2034,9
Қаржыландыру	-256,4	-1617,4	-561,0	-313,8	1292,3	-2034,9
Ұлттық Банктің резервтік активтері	-256,4	-1617,4	-561,0	-313,8	1292,3	-2034,9
ХВҚ кредиттері	0,0	0,0				
Айрықша қаржыландыру	0,0	0,0				

1.5-бөлімге 2-қосымша

1.5.2-кесте

Сыртқы борыштың стандартты ұсынымы

(млн АҚШ доллары)

	2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай	2017 жылғы 1 қаңтардағы жағдай	2017 жылғы 1 сәуірдегі жағдай	2017 жылғы 1 шілдедегі жағдай	2017 жылғы 1 қазандағы жағдай	2018 жылғы 1 қаңтардағы жағдай
Сыртқы борыш	153 422,2	163 631,7	165 388,6	167 859,3	168 889,2	167 484,7
Қысқа мерзімді	6 260,3	6 565,2	7 050,8	7 193,1	7 378,5	7 457,7
Ұзақ мерзімді	147 161,9	157 066,5	158 337,8	160 666,2	161 510,7	160 027,0
Мемлекеттік басқару органдары	11 313,2	12 092,1	12 170,2	12 145,2	12 313,3	12 067,5
Қысқа мерзімді	21,7	13,6	11,6	14,0	16,9	19,3
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер және қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері және аванстар	21,7	13,6	11,6	14,0	16,9	19,3
Басқа да міндеттемелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ұзақ мерзімді	11 291,5	12 078,5	12 158,6	12 131,2	12 296,4	12 048,2
Арнайы қарыз алу құқықтары	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	5 038,0	4 713,7	4 836,9	4 862,4	5 062,5	4 799,7
Кредиттер және қарыздар	6 214,5	7 363,6	7 321,7	7 268,8	7 233,8	7 248,5
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	39,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Орталық банк	898,8	756,3	1 120,4	1 097,8	869,7	926,3
Қысқа мерзімді	76,0	242,5	626,9	593,7	368,3	421,8
Қолма-қол валюта және депозиттер	70,9	17,2	16,8	18,4	15,3	10,6
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	220,8	606,0	572,7	350,2	408,1
Кредиттер және қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	4,1	2,6	2,7	3,1
Басқа да міндеттемелер	5,0	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Ұзақ мерзімді	822,9	513,8	493,4	504,1	501,4	504,6
Арнайы қарыз алу құқықтары	481,8	465,6	472,4	483,1	490,4	493,6
Қолма-қол валюта және депозиттер	340,0	47,2	20,0	20,0	10,0	10,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер және қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Банктер	7 972,8	7 153,3	6 662,3	6 168,1	6 265,2	6 478,4
Қысқа мерзімді	764,4	583,3	646,7	662,7	742,1	672,5
Қолма-қол валюта және депозиттер	575,1	473,8	515,6	496,6	538,9	476,4
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер және қарыздар	149,1	69,9	85,9	92,9	88,2	116,7
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер	40,2	39,6	45,1	73,2	115,1	79,5
Ұзақ мерзімді	7 208,4	6 570,0	6 015,6	5 505,4	5 523,1	5 805,9

Қолма-қол валюта және депозиттер	149,4	158,4	162,2	171,4	189,8	199,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	3 999,9	3 316,2	3 044,1	2 567,9	2 532,4	2 780,8
Кредиттер және қарыздар	3 059,1	3 095,4	2 809,4	2 766,1	2 800,9	2 826,1
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа секторлар³	36 558,3	38 862,6	40 052,4	42 142,8	43 287,6	43 549,5
Қысқа мерзімді	5 398,3	5 725,8	5 765,6	5 922,7	6 251,1	6 344,1
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер және қарыздар	457,9	422,1	386,2	406,8	371,7	588,7
Сауда кредиттері және аванстар	4 837,5	5 202,5	5 260,2	5 389,6	5 682,4	5 646,1
Басқа да міндеттемелер	102,9	101,2	119,2	126,3	197,0	109,2
Ұзақ мерзімді	31 160,0	33 136,8	34 286,8	36 220,2	37 036,5	37 205,4
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	9 617,8	9 891,6	10 137,5	12 745,1	13 120,4	12 926,3
Кредиттер және қарыздар	18 900,8	20 966,9	21 890,6	21 409,5	21 999,2	22 214,9
Сауда кредиттері және аванстар	2 348,8	1 814,6	1 760,2	1 581,5	1 471,9	1 613,4
Басқа да міндеттемелер ²	292,5	463,7	498,6	484,1	444,9	450,8
Басқа қаржы ұйымдары	2 593,0	2 599,0	2 688,8	2 700,3	2 811,3	2 709,6
Қысқа мерзімді	57,3	76,4	82,8	83,1	158,4	61,7
Ұзақ мерзімді	2 535,7	2 522,6	2 606,0	2 617,2	2 652,9	2 647,9
Қаржылық емес ұйымдар, үй шаруашылықтары және үй шаруашылығына қызмет көрсететін коммерциялық емес ұйымдар	33 965,3	36 263,6	37 363,6	39 442,5	40 476,3	40 839,9
Қысқа мерзімді	5 341,0	5 649,4	5 682,8	5 839,6	6 092,8	6 282,4
Ұзақ мерзімді	28 624,3	30 614,2	31 680,8	33 602,9	34 383,5	34 557,5
Тікелей инвестициялар: фирмааралық берешек	96 679,1	104 767,5	105 383,4	106 305,3	106 153,4	104 463,0
Қазақстандық тікелей инвестициялау кәсіпорындарының шетелдік тікелей инвесторлар алдындағы міндеттемелері	76 408,0	78 138,9	79 186,3	80 398,3	81 699,2	80 566,7
Қазақстандық тікелей инвесторлардың шетелдік тікелей инвестициялау кәсіпорындары алдындағы міндеттемелері (кері инвестициялау)	932,7	7 036,1	7 106,6	6 803,1	6 527,6	6 653,0
Қазақстандық кәсіпорындардың шетелдік тел кәсіпорындар алдындағы міндеттемелері	19 338,5	19 592,5	19 090,5	19 104,0	17 926,6	17 243,3

¹ Борыштық бағалы қағаздар нарықтық құны (ол бар болса) бойынша есептеледі.

² Сактандыру және зейнетақы бағдарламалары мен стандартты кепілдік бағдарламаларын, сондай-ақ халықаралық инвестициялық позицияның құрылымындағы басқа да ұзақ мерзімді міндеттемелерді қамтиды.

³ Басқа секторлар сыртқы борыш құрылымында дербес бап болып бөлінген фирмааралық берешекті қамтымайды.

1.5-бөлімге 3-қосымша

1.5.3-кесте

Қазақстан Республикасының сыртқы борышының абсолютті және салыстырмалы өлшемдері

Көрсеткіштің атауы	2016 жыл	2017 жылғы 1-тоқсан	2017 жылғы 2-тоқсан	2017 жылғы 3-тоқсан	2017 жылғы 4-тоқсан	2017 жыл
Абсолютті өлшемдер (млн АҚШ доллары)						
1. Сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	163 631,7	165 388,6	167 859,3	168 889,2	167 484,7	167 484,7
оның ішінде, фирмааралық берешек	104 767,5	105 383,4	106 305,3	106 153,4	104 463,0	104 463,0
2. Фирмааралық берешекті қоспағанда, сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	58 864,2	60 005,3	61 554,0	62 735,8	63 021,6	63 021,6
3. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қосқанда)	31 328,9	7 237,3	8 205,9	9 162,0	12 512,3	37 117,5
4. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қоспағанда)	14 342,6	2 705,4	3 659,6	2 507,0	5 238,4	14 110,4
Салыстырмалы өлшемдер						
1. Жан басына шаққандағы сыртқы борыш (АҚШ доллары, фирмааралық берешекті қоспағанда) ¹	3 285,2	3 338,4	3 413,1	3 466,7	3 470,9	3 470,9
2. Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы (%), фирмааралық берешекті қосқанда)	119,2	114,8	112,3	108,8	106,2	105,9
3. Сыртқы борыштың ІЖӨ-ге қатынасы (%), фирмааралық берешекті қоспағанда)	42,9	41,7	41,2	40,4	40,0	39,8
4. Сыртқы борыштың 12 ай ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қосқанда)	375,6	358,9	335,8	324,4	300,5	300,5
5. Сыртқы борыштың 12 ай ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қоспағанда)	135,1	130,2	123,1	120,5	113,1	113,1
6. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің кезең ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%), фирмааралық берешекті қосқанда)	71,9	58,1	58,1	68,2	79,7	66,6
7. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің кезең ішіндегі тауарлар мен	32,9	21,7	25,9	18,7	33,3	25,3

қызметтердің экспортына қатынасы (% ,фирмааралық берешекті қоспағанда)						
8. Сыйақы төлемдерінің кезең ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортына қатынасы (%)	12,8	12,4	11,5	12,3	10,6	11,6
9. Ұлттық Банктің резервтік активтерінің қысқа мерзімді сыртқы борышқа қатынасы (%)	449,8	421,8	417,2	436,5	412,3	412,3
Анықтама үшін:						
Халық саны (мың адам) ¹	17 918,2	17 974,1	18 034,4	18 096,9	18 157,1	18 157,1
ІЖӨ (млрд теңге), кезең ішінде ²	46 971,2	10 431,4	11 114,9	13 595,8	16 424,7	51 566,8
12 ай ішіндегі ІЖӨ (млрд АҚШ доллары) ³	137,3	144,0	149,4	155,2	157,7	158,2
Кезең ішіндегі тауарлар мен қызмет экспорты	43 569,3	12 459,9	14 132,2	13 429,3	15 709,0	55 730,3
12 ай ішіндегі тауарлар мен қызмет экспорты	43 569,3	46 082,9	49 987,1	52 054,7	55 730,3	55 730,3

¹ Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері.

² Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің 2018 жылғы 16 ақпанда жарияланған 2017 жылға арналған оперативтік деректері.

³ күнтізбелік жыл ішіндегі АҚШ долларымен ІЖӨ – Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері. Тоқсандағы салыстырмалы өлшемдерді есептеу үшін 12 ай ішіндегі АҚШ долларындағы ІЖӨ тоқсан ішіндегі тиісті орташа айырбас бағамы бойынша есептелген АҚШ долларындағы ІЖӨ-нің тоқсандық мәндерінің сомасы сияқты анықталады.

4.6-бөлімге 1-қосымша

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2017 жылы қабылданған қаулыларының тізімі

1. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноталарын шығару, орналастыру, айналысқа жіберу және өтеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 26 қыркүйектегі № 239 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 16 қаулысы.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне сақтандыру қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 17 қаулысы.

3. «Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымының акцияларын мәжбүрлеп сатып алу мен оларды кейіннен жаңа инвесторға сату қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 19 қаулысы.

4. «Екінші деңгейдегі банктердің банк кепілдіктері мен кепілгерлігін беру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 21 қаулысы.

5. «Қамтылымсыз кредит (бланкілік кредит) беру критерийлерін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 22 қаулысы.

6. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметі мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 23 қаулысы.

7. «Банкке және (немесе) банк холдингіне еншілес ұйымды құруға немесе сатып алуға, бас банктің күмәнді және үмітсіз активтерін сатып алатын еншілес ұйымды банктің құруына немесе сатып алуына, банктің және (немесе) банк холдингінің ұйымдардың капиталына қомақты қатысуға рұқсатты беру, сондай-ақ банктің және (немесе) банк холдингінің еншілес ұйымды құруға, сатып алуға, банктің және (немесе) банк холдингінің ұйымдардың капиталына қомақты қатысуына рұқсатты қайтарып алу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 қаңтардағы № 24 қаулысы.

8. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 30 сәуірдегі № 71 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 24 ақпандағы № 37 қаулысы.

9. «Зейнетақы аннуитетінің үлгілік шартын бекіту, Зейнетақы аннуитеті шарты бойынша сақтандыру ұйымынан сақтандыру сыйлықақысын және сақтандыру төлемін есептеу әдістемесін, сақтандыру ұйымының жасалатын зейнетақы аннуитеті шарттары бойынша істі жүргізуге

жұмсалатын шығыстарының жол берілетін деңгейін, сондай-ақ сақтандыру төлемін индекстеу мөлшерлемесін белгілеу туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 20 қазандағы № 194 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 44 қаулысы.

10. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне сақтандыру қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 45 қаулысы.

11. «Екінші деңгейдегі банктердегі, ипотекалық ұйымдардағы және Қазақстан Даму Банкі» акционерлік қоғамындағы бухгалтерлік есептің үлгі шот жоспарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2011 жылғы 31 қаңтардағы № 3 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу және Ислам банктерінің бухгалтерлік есеп жүргізу жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 46 қаулысы.

12. «Бухгалтерлік есеп жүргізуді автоматтандыру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 47 қаулысы.

13. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметшілерін лауазымға тағайындау және олармен еңбек шартын тоқтату қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 24 тамыздағы № 261 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 48 қаулысы.

14. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бағалы қағаздар нарығын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 50 қаулысы.

15. «Ақпарат берушілердің кредиттік бюроларға ақпарат беру тәртібінің шарттары мен ең төмен талаптарын, Кредиттік тарих субъектілерінің өздері туралы ақпаратты кредиттік бюроларға (мемлекет қатысатын кредиттік бюроны қоспағанда) беруге келісімін ресімдеу, кредиттік бюродан кредиттік есепті беруге келісімін ресімдеу қағидаларын, сондай-ақ Кредиттік есепті берудің қағидалары мен шарттарын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 53 қаулысы.

16. «Эмитенттерге және олардың қор биржасында айналысқа жіберілетін (жіберілген) бағалы қағаздарына, сондай-ақ қор биржасы тізімінің жекелеген санаттарына қойылатын талаптарды бекіту және Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бағалы қағаздар нарығын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 наурыздағы № 54 қаулысы.

17. «Өкімдердің нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2009 жылғы 23 қаңтардағы № 27 бұйрығына және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2009 жылғы

27 ақпандағы № 16 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 сәуірдегі № 67 қаулысы.

18. «Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктері есептілігінің тізбесін, нысандарын, мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 8 мамырдағы № 76 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 сәуірдегі № 69 қаулысы.

19. «Қаржылық есептілік депозитарийінің, қор биржасының интернет-ресурстарында корпоративтік оқиғалар туралы ақпаратты, қаржылық есептілікті және аудиторлық есептерді, акционерлік қоғамдардың үлестес тұлғаларының тізімдерін, сондай-ақ жыл қорытындысы бойынша атқарушы органның мүшелеріне берілген сыйақының жиынтық мөлшері туралы ақпаратты орналастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 26 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 сәуірдегі № 70 қаулысы.

20. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне қаржы нарығы мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 сәуірдегі № 72 қаулысы.

21. «Банк активтерінің және міндеттемелерінің бір бөлігін не оларды толық мөлшерде басқа банкке (банктерге) бірмезгілде беру жөніндегі операцияны, оның ішінде бас банк пен оған қатысты қайта құрылымдау жүргізілген еншілес банк арасында активтер мен міндеттемелерді бірмезгілде беру жөніндегі операцияны жүргізу және уәкілетті органның осы операцияларды келісу қағидаларын, сондай-ақ көрсетілген операцияларды жүргізу кезінде беруге жататын активтер мен міндеттемелердің түрлерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 8 мамырдағы № 77 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 сәуірдегі № 73 қаулысы.

22. «Екінші деңгейдегі банктердің кредиттік портфельдерінің сапасын жақсартуға маманданған ұйымның қызмет түрлерін жүзеге асыру қағидаларын, сондай-ақ Иеленетін (иеленген) күмәнді және үмітсіз активтерге қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 24 қыркүйектегі № 179 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 сәуірдегі № 77 қаулысы.

23. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының кейбір қаулыларының күші жойылды деп тану туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 29 мамырдағы № 86 қаулысы.

24. «Есептік тіркеуден өту және коллекторлық агенттіктердің тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 29 мамырдағы № 92 қаулысы.

25. «Кредиттік бюролардың, ақпарат жеткізушілердің және кредиттік есептерді алушылардың қызметін ұйымдастыру кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға және ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 27 мамырдағы № 91 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 14 маусымдағы № 102 қаулысы.

26. «Коллекторлық агенттік есептілігінің тізбесін, нысандарын, оны ұсыну мерзімдері мен қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 112 қаулысы.

27. «Сыйақының құбылмалы мөлшерлемесін есептеу қағидаларын, оның қолданылу шарттарын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 119 қаулысы.

28. «Коллекторлық агенттіктің сақталуға жататын негізгі құжаттарының тізбесін және оларды сақтау мерзімдерін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 120 қаулысы.

29. «Коллекторлық агенттіктің жарғылық капиталындағы қатысу үлестерінің он немесе одан да көп пайызын өзі дербес немесе басқа тұлғамен (тұлғалармен) бірлесіп тікелей немесе жанама иеленетін және (немесе) пайдаланатын және (немесе) оларға билік ететін немесе бақылау жасайтын тұлғалар туралы мәліметтерді коллекторлық агенттіктің ұсыну қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 121 қаулысы.

30. «Коллекторлық агенттіктердің қызметін мемлекеттік бақылау саласындағы тексеру парағын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 122 қаулысы.

31. «Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының инвестициялық операцияларын жүзеге асыру ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2006 жылғы 25 шілдедегі № 65 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 30 маусымдағы № 126 қаулысы.

32. «Банктік қызметтерді көрсету және банктердің, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың банктік қызметтерді көрсету үдерісінде туындайтын клиенттердің өтініштерін қарау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 шілдедегі № 136 қаулысы.

33. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының кейбір қаулыларының күші жойылды деп тану туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 31 шілдедегі № 142 қаулысы.

34. «Пруденциялық нормативтерді және микроқаржы ұйымының сақтауы міндетті өзге де нормалар мен лимиттерді және оларды есептеу әдістемесін, сондай-ақ олардың орындалуы туралы есептілікті табыс етудің нысандары мен мерзімдерін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 31 шілдедегі № 148 қаулысы.

35. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің мемлекеттік көрсетілетін қызметтер регламенттерін бекіту туралы» 2017 жылғы 31 шілдедегі № 149 қаулысы.

36. «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жасау мақсатында бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушылары және орталық депозитарий үшін ішкі бақылау қағидаларына қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2014 жылғы 26 қарашадағы № 522 бұйрығына және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы 24 желтоқсандағы № 240 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 31 шілдедегі № 160 қаулысы.

37. «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры есептілігінің тізбесін, нысандарын, мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 28 тамыздағы № 167 қаулысы.

38. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне банк қызметін реттеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 11 қыркүйектегі № 169 қаулысы.

39. «Пруденциалдық қалыптардың қалыптық және өзге де орындалуы міндетті нормалар мен лимиттерді маңызы мен есептеу әдістемелерін, белгілі бір күнге шекті банк капиталының мөлшерін және Ашық валюталық позицияларды есептеу қағидалары мен олардың лимиттерін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 13 қыркүйектегі № 170 қаулысы.

40. «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқаратын шетелдік ұйымдарға қойылатын талаптарды қоса алғанда, бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқару үшін қажетті іс-қимылдар жасау өздеріне тапсырылған кезде, оларды тандау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 қыркүйектегі № 173 қаулысы.

41. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің, оның ведомстволарының, оның құрылымына кіретін ұйымдардың және дауыс беретін акцияларының (жарғылық капиталға қатысу үлестерінің) елу және одан да көп пайызы Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне тиесілі немесе оның сенімгерлік басқаруындағы заңды тұлғалардың және олармен үлестес заңды тұлғалардың тауарларды, жұмыстарды және көрсетілетін қызметтерді иеленуі қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 19 желтоқсандағы № 237 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 қыркүйектегі № 187 қаулысы.

42. «Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2014 жылғы

16 шілдедегі № 144 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 27 қыркүйектегі № 188 қаулысы.

43. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноталарын шығару, орналастыру, айналысқа жіберу және өтеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 26 қыркүйектегі № 239 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 2 қарашадағы № 196 қаулысы.

44. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бағалы қағаздар нарығын реттеу мәселелері бойынша өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 2 қарашадағы № 197 қаулысы.

45. «Арнайы қаржы компанияларының бухгалтерлік есеп жүргізуі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2008 жылғы 28 қарашадағы № 100 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 2 қарашадағы № 200 қаулысы.

46. «2006 жылғы үлгідегі және 2017 жылғы үлгідегі номиналы 500 теңгелік банкноттардың қатар айналыста болу кезеңін белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 2 қарашадағы № 207 қаулысы.

47. «Инвестициялық портфельді басқарушының ірі қатысушысы инвестициялық портфельді басқарушының меншікті капиталының жеткіліктілігі коэффициенттерін қолдау жөнінде қолданатын шаралар туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 2 қарашадағы № 208 қаулысы.

48. «Мемлекеттік емес облигациялар шығаруды (облигациялық бағдарламаны) мемлекеттік тіркеу, мемлекеттік емес облигацияларды орналастыру және өтеу қорытындылары туралы есептерді қарау, сондай-ақ облигациялар шығарылымын жою қағидаларын, Мемлекеттік емес облигациялар шығару проспектісін (облигациялық бағдарламаның проспектісін, облигациялық бағдарлама шегіндегі облигациялар шығару проспектісін) жасау және рәсімдеу қағидаларын, мемлекеттік емес облигациялар шығару проспектісінің (облигациялық бағдарлама проспектісінің, облигациялық бағдарлама шегіндегі облигациялар шығару проспектісінің) құрылымын, Мемлекеттік емес облигацияларды орналастыру қорытындылары туралы есепті және мемлекеттік емес облигацияларды өтеу қорытындылары туралы есепті жасауға және рәсімдеуге қойылатын талаптарды бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 29 сәуірдегі № 115 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 2 қарашадағы № 211 қаулысы.

49. «Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының банкноттары мен монеталарының төлемділігін айқындау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 29 қарашадағы № 230 қаулысы.

50. «Облигацияларын банктер және банк холдингтері меншікке сатып алатын халықаралық қаржы ұйымдарының тізбесін және банктер мен банк холдингтері меншікке сатып алатын облигацияларға қойылатын талаптарды белгілеу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 29 қарашадағы № 234 қаулысы.

51. «Екінші деңгейдегі банктердің пруденциялық нормативтердің орындалуы туралы есептілігінің тізбесін, нысандарын, мерзімдерін және оларды табыс ету қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 8 мамырдағы № 75 қаулысына өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 29 қарашадағы № 237 қаулысы.

52. «Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің кейбір бұйрықтарына және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының қаулыларына өзгерістер енгізу туралы» 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 244 қаулысы.

53. «Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымы мен сақтандыру брокері есептілігінің тізбесін, нысандарын, табыс ету мерзімдерін және оларды ұсыну қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 245 қаулысы.

54. «Ашық деректердің интернет-порталында орналастырылатын Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ашық деректер тізбесін бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 246 қаулысы.

55. «Банктердің ең төмен резервтік талаптарды есептеу үшін қабылданатын міндеттемелерінің құрылымын қоса алғанда, ең төмен резервтік талаптар туралы қағидаларды, ең төмен резервтік талаптарды есептеу, ең төмен резервтік талаптардың нормативтерін орындау, ең төмен резервтік талаптарды резервтеу және олардың нормативтерінің орындалуын бақылауды жүзеге асыру тәртібін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 20 наурыздағы № 38 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 247 қаулысы.

56. «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының кейбір қаулыларына төлемдер және төлем жүйелері мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 248 қаулысы.

57. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне коллекторлық қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 249 қаулысы.

58. «Қазақстан Республикасында валюталық операцияларды жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2012 жылғы 28 сәуірдегі № 154 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 250 қаулысы.

59. «Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарына, исламдық сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарына, өзара сақтандыру қоғамдарына және сақтандыру брокерлеріне арналған бухгалтерлік есептің үлгі шот жоспарын, Сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының, исламдық сақтандыру (қайта сақтандыру) ұйымдарының, өзара сақтандыру қоғамдарының, сақтандыру брокерлерінің бухгалтерлік есеп жүргізуі жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы және Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бухгалтерлік есеп жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 251 қаулысы.

60. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне бухгалтерлік есепті жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 252 қаулысы.

61. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне зейнетақымен қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 254 қаулысы.

62. «Қазақстан Республикасының кейбір нормативтік құқықтық актілеріне зейнетақымен қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2015 жылғы 28 қарашадағы № 209 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 255 қаулысы.

63. «Ислам банктері үшін пруденциалдық нормативтерді және өзге де сақтауға міндетті нормалар мен лимиттерді, олардың нормативтік мәнін және ислам банктері үшін пруденциалдық нормативтерді және өзге де сақтауға міндетті нормалар мен лимиттерді есеп айырысу әдістемесін белгілеу туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 144 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 256 қаулысы.

64. «Бағалы қағаздар нарығында брокерлік және дилерлік қызметті, инвестициялық портфельді басқару жөніндегі қызметті жүзеге асыратын ұйымдар үшін тәуекелдерді басқару және ішкі бақылау жүйесін қалыптастыру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2013 жылғы 27 тамыздағы № 214 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 257 қаулысы.

65. «Банкті ислам банкіне айналдыру нысанында ерікті түрде қайта ұйымдастыруға рұқсат беру және рұқсат беруден бас тарту қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 15 қаулысына өзгеріс енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 258 қаулысы.

66. «Банктің және банк конгломератының қаржылық жай-күйінің нашарлауына әсер ететін факторларды белгілеу, сондай-ақ Ертерек ден қою

шараларын қолдану қағидаларын және банк пен банк конгломератының қаржылық жай-күйінің нашарлауына әсер ететін факторларды анықтау әдістемесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 29 ақпандағы № 69 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 259 қаулысы.

67. «Қаржы ұйымдарының, банк, сақтандыру холдингтерінің, «Сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру қоры" акционерлік қоғамының басшы қызметкерлерін тағайындауға (сайлауға) келісім беру қағидаларын және келісім алу үшін қажетті құжаттардың тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 26 желтоқсандағы № 305 қаулысына өзгерістер енгізу туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 260 қаулысы.

68. «Банктік депозиттік сертификаттарды шығару және олардың айналысы қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 264 қаулысы.

69. «Банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдар жүзеге асыратын банк операцияларын лицензиялау қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 268 қаулысы.

70. «Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына және Қазақстан Республикасының бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы заңнамасының талаптарына сәйкес провизиялар (резервтер) құру қағидаларын бекіту туралы» Ұлттық Банк Басқармасының 2017 жылғы 22 желтоқсандағы № 269 қаулысы.

Пайдаланылатын қысқартулар тізімі

АҚ	- акционерлік қоғам
«БЖЗҚ» АҚ	- «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» акционерлік қоғамы
банк	- екінші деңгейдегі банк
ІЖӨ	- ішкі жалпы өнім
АҚШ долл.	- АҚШ доллары
ЕАЭО	- Еуразия экономикалық одағы
ХВҚ	- Халықаралық валюта қоры
млн	- миллион
млрд	- миллиард
БААЖ	- Банкаралық ақша аудару жүйесі
ХҚЕС	- Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары
РМК	- шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорын
БАҚ	- бұқаралық ақпарат құралдары
БКЖ	- Банкаралық клиринг жүйесі
ТМД	- Тәуелсіз мемлекеттер достастығы
ЖШС	- жауапкершілігі шектеулі серіктестік
трлн	- триллион
тыс.	- мың
